

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
AGENCIJA ZA BANKARSTVO FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

I N F O R M A C I J A
O BANKARSKOM SISTEMU
FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE
30. 09. 2014.

Sarajevo, novembar/studeni 2014.

Agencija za bankarstvo Federacije BiH, kao regulatorna institucija koja obavlja superviziju (nadzor) banaka, sačinila je Informaciju o bankarskom sistemu Federacije BiH (stanje 30. 09. 2014. godine) na osnovu izvještaja banaka, te ostalih informacija i podataka koje su banke dostavile. Obuhvaćeni su i rezultati i podaci do kojih se došlo kontrolama na licu mjesta (on site) i analizama u Agenciji (off site finansijske analize).

I UVOD **1**

II POSLOVNE PERFORMANSE BANAKA U FEDERACIJI BIH **2**

1. STRUKTURA BANKARSKOG SEKTORA	
1.1. Status, broj i poslovna mreža	2
1.2. Struktura vlasništva	3
1.3. Kadrovi	6
2. FINANSIJSKI POKAZATELJI POSLOVANJA	
2.1. Bilans stanja	7
2.1.1. Obaveze	12
2.1.2. Kapital – snaga i adekvatnost	17
2.1.3. Aktiva i kvalitet aktive	22
2.2. Profitabilnost	33
2.3. Ponderisane nominalne i efektivne kamatne stope	38
2.4. Likvidnost	41
2.5. Devizni rizik	50

III ZAKLJUČCI I PREPORUKE **52**

P R I L O Z I

I UVOD

Poslovanje bankarskog sektora u Federaciji BiH i BiH već duži period odvija se u uslovima djelovanja ekonomske i finansijske krize, što ima uticaj na većinu poslovnih segmenata banaka. Osnovne karakteristike poslovanja u prva tri kvartala 2014. godine su: neznatni rast i ukupni razvoj bankarskog sektora, kontinuirano smanjenje stranih izvora finansiranja u vidu kreditnih linija, kreditne aktivnosti zabilježile su blagi rast, a negativan trend u kvalitetu kreditnog portfolija je i dalje prisutan, što je uticalo da su ključni pokazatelji kvaliteta aktive pogoršani, kao rezultat rasta dospjelih potraživanja i nekvalitetnih kredita. S druge strane, zabilježen je rast depozitne osnove, prije svega štednje, a likvidnost, profitabilnost i kapitaliziranost bankarskog sektora mogu se ocijeniti zadovoljavajućim, te se može zaključiti da je bankarski sektor i dalje stabilan i siguran.

Na dan 30.09.2014. godine u Federaciji BiH bankarsku dozvolu imalo je 17 banaka, a broj zaposlenih u banakama F BiH iznosio je 7.006 zaposlenika i smanjen je za 0,6% ili 45 zaposlenika, u odnosu na kraj 2013. godine.

Bilansna suma bankarskog sektora na kraju trećeg kvartala 2014. godine iznosila je 15,9 milijardi KM i za 3 % ili 433 miliona KM je veća nego na kraju 2013. godine. Iako je u prvom kvartalu 2014. godine bilansna suma zabilježila pad u odnosu na kraj 2013. godine, u drugom i trećem kvartalu zabilježen je rast od 4,2% ili 642 miliona KM u odnosu na kraj prvog kvartala 2014. godine.

Struktura aktive imala je manje promjene vezane za dvije ključne imovinske stavke: smanjenje učešća kredita sa 70,3% na 70,0 % i novčanih sredstava sa 28,6% na 28,1%.

Novčana sredstava su sa 30.09.2014. godine neznatno povećana za 1% ili 40 miliona KM i iznosila su 4,5 milijardi KM. Ostvareni rast novčanih sredstava prevashodno je rezultat povećanja depozita.

Kreditni su zabilježili rast od 2,4% ili 260 miliona KM i na kraju trećeg kvartala 2014. godine iznosili su 11,1 milijardu KM. Ukupni nekvalitetni krediti sa 30. 09. 2014. godine iznose 1,75 milijardi KM i veći su za 10,3 % ili 164 miliona KM u odnosu na kraj 2013. godine. Učešće nekvalitetnih kredita u ukupnim kreditima je poraslo sa 14,6%, koliko je iznosilo na kraju 2013. godine, na 15,8% sa 30. 09. 2014. godine. Od ukupnih kredita plasiranih pravnim licima, na nekvalitetne kredite se odnosi 21,2%, a za stanovništvo ovaj pokazatelj iznosi 9,9%.

U strukturi pasive bilansa banaka depoziti s iznosom od 11,9 milijardi KM i učešćem od 75% su dominantan izvor finansiranja banaka u Federaciji BiH. Ukupni depoziti sa 30. 09. 2014. godine veći su za 3% ili 351 milion KM u odnosu na kraj 2013. godine. Štedni depoziti, kao najznačajniji segment depozitnog i finansijskog potencijala banaka u istom periodu 2014. godine imali su rast od 5% ili 306 miliona KM i sa 30. 09. 2014. godine iznosili su 6,5 milijardi KM.

Kreditne obaveze koje iznose 981 miliona KM, u tri kvartala 2014. godine zabilježili su pad od 5,6% ili 58 miliona KM i smanjenje njihovog učešća u strukturi pasive sa 6,7%, koliko je iznosilo na kraju 2013. godine, na 6,2% sa 30. 09. 2014. godine. U posljednjih pet godine, zbog uticaja finansijske i ekonomske krize, banke su se znatno manje zaduživale u inostranstvu, a plaćanjem dospjelih obaveza ovi izvori su smanjeni za 55% ili 1,2 milijarde KM (na kraju 2008. godine iznosili su 2,18 milijardi KM). U istom periodu izvori finansiranja banaka u F BiH (uzeti krediti, depoziti i subordinisani dugovi) od strane svojih grupacija (banaka majki i ostalih članica grupacije), smanjeni su za 66% ili 2,3 milijarde KM. Evidentno je da je finansijska podrška matičnih grupacija značajno reducirana, tako da će se kreditni rast i u narednom periodu u F BiH više bazirati na rastu domaćih izvora finansiranja.

U tri kvartala 2014. godine ukupan kapital povećan je za 5% ili 122 miliona KM, najveći dijelom po osnovu dobiti tekućeg perioda a drugi razlog je povećanje dioničkog kapitala po osnovu izvršenih dokapitalizacija i sa 30. 09. 2014. godine iznosio je 2,43 milijarde KM.

Regulatorni kapital na dan 30. 09. 2014. godine iznosio je 2,3 milijarde KM i neznatno je manji u odnosu na kraj 2013. godine.

Jedan od najvažnijih pokazatelja snage i adekvatnosti kapitala banaka jeste koeficijent adekvatnosti kapitala. Ovaj koeficijent je na nivou bankarskog sektora sa 30. 09. 2014. godine iznosio 17,2%, što je za 0,8 procentnih poena manje u odnosu na kraj 2013. godine, ali je i dalje znatno viši od zakonskog minimuma (12%) i predstavlja zadovoljavajuću kapitaliziranost ukupnog sistema.

Na nivou bankarskog sistema u F BiH sa 30. 09. 2014. godine ostvaren je pozitivan finansijski rezultat u iznosu od 124 miliona KM. Pozitivan finansijski rezultat od 153,4 miliona KM ostvarilo je 15 banaka, a gubitak u poslovanju u iznosu od 29,4 miliona KM iskazan je kod dvije banke.

II POSLOVNE PERFORMANSE BANAKA U FEDERACIJI BIH

1. STRUKTURA BANKARSKOG SEKTORA

1.1. Status, broj i poslovna mreža

Na dan 30. 09. 2014. godine u Federaciji BiH bankarsku dozvolu imalo je 17 banaka. Broj banaka je isti kao i 31. 12. 2013. godine. Posebnim zakonom regulirano je osnivanje i rad Razvojne banke Federacije BiH Sarajevo, koja je pravni sljednik Investicijske banke Federacije BiH d.d. Sarajevo, od 01.07.2008. godine.

U devet mjeseci 2014. godine nije bilo bitnijeg širenja mreže organizacionih dijelova banaka, što je posljedica finansijske krize i smanjenja obima poslovnih aktivnosti banaka.

Banke su vršile reorganizaciju svoje mreže organizacionih dijelova tako što su u većoj mjeri vršile promjene organizacionog oblika, organizacione pripadnosti ili adrese u sjedištu postojećih organizacionih dijelova, ali i spajanje i ukidanje nekih organizacionih dijelova, a sve u cilju racionalizacije poslovanja i smanjenja troškova poslovanja. Ovakvih promjena kod banaka iz Federacije BiH bilo je ukupno 48 (41 promjena na teritoriji Federacije BiH, šest na teritoriji Republike Srpske i jedna u Brčko Distriktu): osnovano je 11 novih organizacionih dijelova, 18 je ukinuto, a kod 19 su bile promjene.

Sa navedenim promjenama, banke iz Federacije BiH su sa 30. 09. 2014. godine imale ukupno 571 organizacioni dio, što je u odnosu na 31. 12. 2013. godine manje za 1,6%.

Pet banaka iz Republike Srpske imale su 33 organizaciona dijela u Federaciji BiH, što je više za 22,2% u odnosu na 31. 12. 2013. godine (27).

Sa 30. 09. 2014. godine sedam banaka iz Federacije BiH imale su 48 organizacionih dijelova u Republici Srpskoj, a devet banaka je imalo 12 organizacionih dijelova u Brčko Distriktu.

Dozvolu za obavljanje međubankarskih transakcija u unutrašnjem platnom prometu 30. 09. 2014. godine imale su sve banke, a osigurane depozite imalo je 16 banaka.

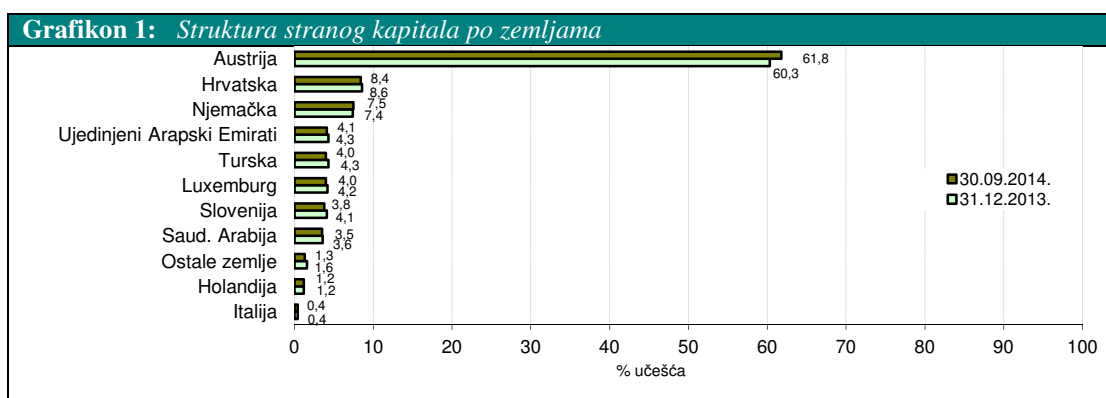
1.2. Struktura vlasništva

Struktura vlasništva nad bankama¹ sa 30. 09. 2014. godine, ocjenjena na osnovu raspoloživih informacija i uvida u samim bankama, je sljedeća:

- U privatnom i pretežno privatnom vlasništvu 16 banaka (94,1%)
- U državnom i pretežno državnom vlasništvu² 1 banka (5,9%)

Od 16 banaka u pretežno privatnom vlasništvu, šest banaka je u većinskom vlasništvu domaćih pravnih i fizičkih osoba (rezidenata), dok je 10 banaka u većinskom stranom vlasništvu.

Ako se analizira samo strani kapital, po kriteriju zemlje porijekla dioničara, sa 30. 09. 2014. godine stanje je neznatno promijenjeno u odnosu na kraj 2013. godine: najveće učešće stranog kapitala od 61,8% imaju dioničari iz Austrije, slijedi učešće dioničara iz Hrvatske od 8,4%, te Njemačke od 7,5%. Ostale zemlje imale su pojedinačno učešće manje od 5%.

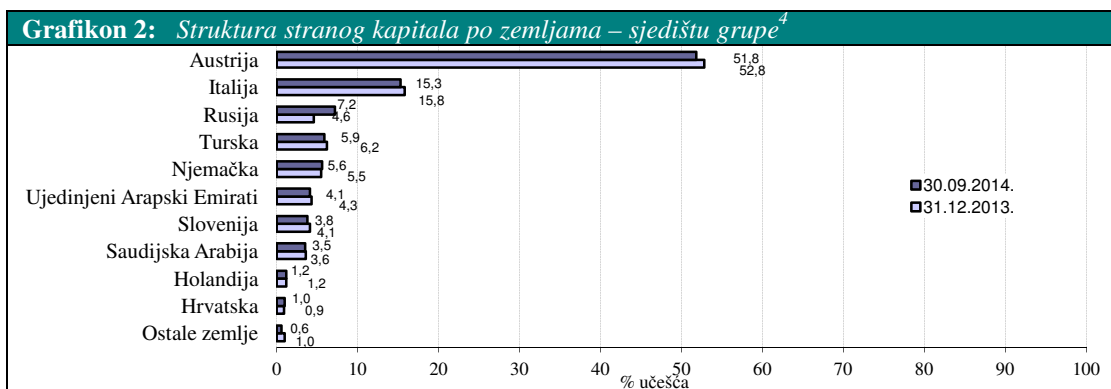

Međutim, ako se uzmu u obzir kapitalne veze, struktura stranog kapitala može se promatrati i po kriteriju zemlje sjedišta majke-matice, odnosno grupe u čijem su većinskom vlasništvu (direktno ili indirektno preko članica iz grupe) banke u Federaciji BiH. Prema ovom kriteriju stanje je takođe neznatno promijenjeno u odnosu na kraj 2013. godine: učešće bankarskih grupa i banaka iz Austrije iznosi 51,8%, slijede italijanske banke s učešćem od 15,3%, a učešće kapitala iz Rusije³, u jednoj banci u F BiH, nakon dokapitalizacije u II kvartalu, povećano je sa 4,6% na 7,2%, što je i najznačajnija promjena u posmatranom periodu. Ostale zemlje su imale pojedinačno učešće manje od 6%.

¹ Kriterij podjele banaka je vlasništvo na dioničkom kapitalu banaka.

² Državno vlasništvo se odnosi na domaći državni kapital BiH.

³ Ruska banka Sberbank kupila je u 2012. godini Volksbank International iz Austrije, u čijem je vlasništvu bila Volksbank BH d.d. Sarajevo.

Struktura vlasništva može se promatrati i s aspekta finansijskih pokazatelja, odnosno prema vrijednosti ukupnog kapitala⁵.

-u 000 KM-

Tabela 1: Struktura vlasništva prema ukupnom kapitalu

BANKE	31.12.2012.		31.12.2013.		30.09.2014.		INDEKS	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Državne banke	51.114	2%	51.618	2%	51.711	2%	101	100
Privatne banke	2.166.261	98%	2.256.327	98%	2.378.406	98%	105	105
U K U P N O	2.217.375	100%	2.307.945	100%	2.430.117	100%	105	105

U devet mjeseci 2014. godine ukupan kapital povećan je za 5% ili 122 miliona KM, najvećim dijelom po osnovu dobiti iz tekućeg poslovanja, te dokapitalizacije u tri banke u iznosu od 41 milion KM.

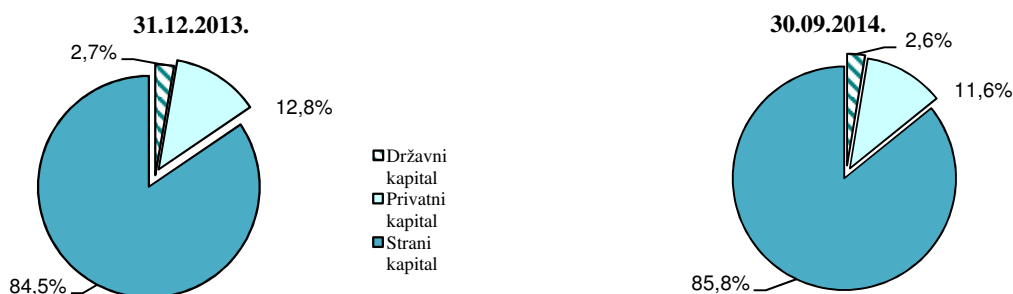
Posmatrano kroz učešće državnog, privatnog i stranog kapitala u dioničkom kapitalu banaka dobije se detaljnija slika o strukturi vlasništva kapitala banaka u Federaciji BiH.

- u 000 KM-

Tabela 2: Struktura vlasništva prema učešću državnog, privatnog i stranog kapitala

DIONIČKI KAPITAL	31.12.2012.		31.12.2013.		30.09.2014.		INDEKS	
	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	4/2	6/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Državni kapital	33.096	2,8	32.364	2,7	32.364	2,6	98	100
Privatni kapital (rezidenti)	164.603	13,7	153.549	12,8	142.188	11,6	93	93
Strani kapital (nerezidenti)	1.003.907	83,5	1.017.822	84,5	1.054.740	85,8	101	104
U K U P N O	1.201.606	100,0	1.203.735	100,0	1.229.292	100,0	100	102

Grafikon 3: Struktura vlasništva (dionički kapital)

⁴ Pored zemalja sjedišta matice-grupacije čije su članice banke iz F BiH, uključene su i zemlje iz kojih su svi ostali strani dioničari banaka iz F BiH.

⁵ Iz bilansa stanja po shemi FBA: počev od 31.12.2011. godine, pored dioničkog kapitala, emisijonog ažia, neraspoređene dobiti i rezervi, i ostalog kapitala (finansijski rezultat tekućeg perioda), u ukupan kapital se uključuju i rezerve za kreditne gubitke formirane iz dobiti.

Dionički kapital banaka u Federaciji BiH u devet mjeseci 2014. godine je veći za 25,6 miliona KM ili za 2,1% u odnosu na 31. 12. 2013. godine. Dionički kapital je povećan za 4,9 miliona KM u jednoj banci, nakon ukidanja naloga FBA za isključenje navedenog iznosa iz kapitala, te dokapitalizacijom u iznosu od 42,4 miliona KM u četiri banke (41 milion iz eksternih izvora i 1,4 miliona tehničkom emisijom-iz rezervi), a smanjen je za 21,7 miliona KM smanjenjem nominalne vrijednosti dionice u jednoj banci radi pokrića gubitaka.

Analiza vlasničke strukture banaka s aspekta dioničkog kapitala detaljnije pokazuje promjene i trendove u bankarskom sistemu FBiH, i to u promjeni strukture vlasništva.

Udio državnog u ukupnom dioničkom kapitalu sa 30. 09. 2014. godine iznosi 2,6% i niži je za 0,1 procentni poen u odnosu na 31.12.2013. godine.

Učešće privatnog kapitala (rezidenata) u ukupnom dioničkom kapitalu iznosi 11,6% i manje je za 1,2 procentna poena u odnosu na 31. 12. 2013. godine posmatrano u relativnim pokazateljima. U apsolutnim pokazateljima, učešće je manje za 11,4 milion KM neto, zbog ukidanja naloga FBA za isključenje iznosa od 4,9 miliona KM iz kapitala jedne banke, zbog dokapitalizacije u iznosu od tri miliona KM u dvije banke, zbog smanjenja za 20,2 miliona KM smanjenjem nominalne vrijednosti dionice u jednoj banci radi pokrića gubitaka, te zbog povećanja učešća rezidenata nakon trgovanja u iznosu od jedan milion KM neto.

Učešće privatnog kapitala (nerezidenata) u ukupnom dioničkom kapitalu povećano je za 1,3 procentna poena (sa 84,5% na 85,8%), posmatrano u relativnim pokazateljima. U apsolutnim pokazateljima, učešće je povećano za 39,1 milion KM dokapitalizacijom u dvije banke, a smanjeno izmjenom i smanjenjem učešća nerezidenata nakon trgovanja u iznosu od jedan milion KM neto.

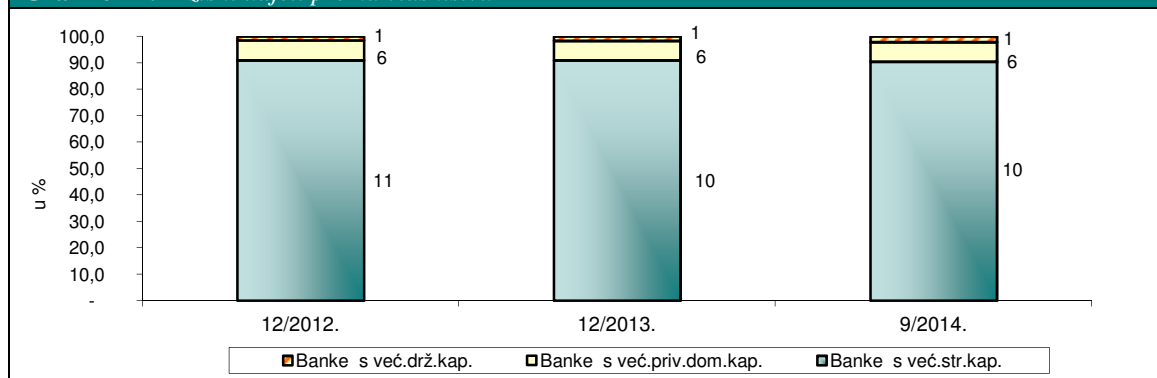
Tržišni udio banaka u većinskom stranom vlasništvu sa 30. 09. 2014. godine, kao i na kraju 2013. godine, iznosio je visokih 90,5%, banaka s većinskim domaćim privatnim kapitalom 7,4%, a banaka s većinskim državnim kapitalom 2,1%.

- u % -

Tabela 3: Tržišni udjeli banaka prema vrsti vlasništva (većinskom kapitalu)

BANKE	31.12.2012.			31.12.2013.			30.09.2014.		
	Broj banaka	Učešće u ukup. kapit.	Učešće u ukup. aktivi	Broj banaka	Učešće u ukup. kapit.	Učešće u ukup. aktivi	Broj banaka	Učešće u ukup. kapit.	Učešće u ukup. aktivi
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Banke s većinskim državnim kapitalom	1	2,3	1,4	1	2,2	1,6	1	2,1	2,1
Banke s većinskim privatnim domaćim kap.	6	10,5	7,6	6	9,2	7,4	6	8,0	7,4
Banke s većinskim stranim kapitalom	11	87,2	91,0	10	88,6	91,0	10	90,0	90,5
U K U P N O	18	100,0	100,0	17	100,0	100,0	17	100,0	100,0

Grafikon 4: Tržišni udjeli prema vlasništvu

1.3. Kadrovi

U bankama u F BiH na dan 30. 09. 2014. godine broj zaposlenih iznosio je 7.006, od toga u bankama s većinskim državnim kapitalom 3%, a u privatnim 97%.

BANKA	BROJ ZAPOSLENIH						INDEKS	
	31.12.2012.		31.12.2013.		30.09.2014.		3/2	4/3
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Državne banke	183	3%	200	3%	200	3%	109	100
Privatne banke	6.947	97%	6.851	97%	6.806	97%	99	99
UKUPNO	7.130	100%	7.051	100%	7.006	100%	99	99
Broj banaka	18		17		17		94	100

STEPEN STRUČNE SPREME	BROJ ZAPOSLENIH						INDEKS	
	31.12.2012.		31.12.2013.		30.09.2014.		4/2	6/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Visoka stručna sprema	3.479	48,8%	3.673	52,1%	3.757	53,6%	106	102
Viša stručna sprema	667	9,3%	601	8,5%	602	8,6%	90	100
Srednja stručna sprema	2.949	41,4%	2.750	39,0%	2.619	37,4%	93	95
Ostali	35	0,5%	27	0,4%	28	0,4%	77	104
UKUPNO	7.130	100,0%	7.051	100,0%	7.006	100,0%	99	99

U devet mjeseci 2014. godine broj zaposlenih neznatno je smanjen (za 45 ili 0,6%).

Trend poboljšanja kvalifikacione strukture zaposlenih kroz povećanje učešća zaposlenih s visokom stručnom spremom je nastavljen i u 2014. godini, s jedne strane kao rezultat rasta ove kategorije za 2% ili 84 radnika, a s druge strane, smanjenja broja zaposlenih sa srednjom stručnom spremom za 5% ili 131 radnik.

Jedan od pokazatelja koji utiče na ocjenu performansi pojedinačne banke i bankarskog sistema je efikasnost zaposlenih, iskazan kao omjer aktive i broja zaposlenih, odnosno iznos aktive po zaposlenom. Veći omjer je pokazatelj bolje efikasnosti poslovanja i banke i ukupnog sistema.

BANKE	31.12.2012.			31.12.2013.			30.09.2014.		
	Broj zaposl.	Aktiva (000 KM)	Aktiva po zaposl.	Broj zaposl.	Aktiva (000 KM)	Aktiva po zaposl.	Broj zaposl.	Aktiva (000 KM)	Aktiva po zaposl.
Državne	183	209.971	1.147	200	241.605	1.208	200	336.748	1.684
Privatne	6.947	14.780.795	2.128	6.851	15.204.945	2.220	6.806	15.542.783	2.284
UKUPNO	7.130	14.990.766	2.102	7.051	15.446.550	2.191	7.006	15.879.531	2.267

Na kraju posmatranog perioda na nivou bankarskog sistema na svakog zaposlenog je dolazilo 2,3 miliona KM aktive (na kraju 2013. godine 2,2 miliona KM).

Aktiva (000 KM)	31.12.2012.		31.12.2013.		30.09.2014.	
	Broj banaka		Broj banaka		Broj banaka	
do 1.000	3		1		0	
1.000 do 2.000	10		8		10	
2.000 do 3.000	4		7		5	
Preko 3.000	1		1		2	
UKUPNO	18		17		17	

Analitički pokazatelji za pojedinačne banke kreću se u rasponu od 1,0 milion KM do 4,5 miliona KM aktive po zaposlenom. Četiri banke imaju ovaj pokazatelj bolji od istog za bankarski sektor, a kod tri najveće banke u sistemu prelazi iznos od 2,4 miliona KM.

2. FINANSIJSKI POKAZATELJI POSLOVANJA BANAKA

Kontrola banaka putem izvještaja obavlja se korištenjem izvještaja propisanih od strane FBA i izvještaja drugih institucija, koji čine bazu podataka utemeljenu na tri izvora:

- 1) Informacije o bilansu stanja za sve banke koji se dostavlja mjesečno, sa dodatnim priložima tromjesečno, koji sadrže detaljnije informacije o novčanim sredstvima, kreditima, depozitima i vanbilansnim stavkama, te osnovne statističke podatke,
- 2) Informacije o solventnosti banaka, podaci o kapitalu i adekvatnosti kapitala, klasifikaciji aktive, koncentracijama određenih vrsta rizika, poziciji likvidnosti, izloženosti deviznom riziku, kamatnim stopama na kredite i depozite, a na osnovu izvještaja propisanih od strane FBA,
- 3) Informacije o rezultatima poslovanja banaka (bilans uspjeha po shemi FBA) i izvještaji o novčanim tokovima, koji se dostavljaju FBA tromjesečno.

Osim navedenih standardiziranih izvještaja, bazu podataka čine i informacije dobivene na osnovu dodatnih izvještajnih zahtjeva postavljenih od strane FBA, u cilju što kvalitetnijeg praćenja i analize poslovanja banaka, zatim izvještaji o reviziji finansijskih izvještaja banaka urađeni od strane vanjskog neovisnog revizora, kao i svi ostali podaci relevantni za ocjenu performansi svake pojedinačne banke i bankarskog sistema u cjelini.

U skladu sa odredbama Zakona o početnom bilansu stanja banaka, banke sa većinskim državnim kapitalom obavezne su izvještavati FBA na bazi „punog“ bilansa stanja raščlanjenog na: pasivni, neutralni i aktivni podbilans. U cilju dobivanja realnih pokazatelja poslovanja banaka u Federaciji BiH u nastavku će se analiza bankarskog sistema temeljiti na pokazateljima iz aktivnog podbilansa banaka s većinskim državnim kapitalom⁶.

2.1. Bilans stanja

Bilansna suma bankarskog sektora na kraju trećeg kvartala 2014. godine iznosila je 15,9 milijardi KM, što je više za 2,8% ili 433 miliona KM nego na kraju 2013. godine. Dok su u prvoj polovini tekuće godine zabilježena negativna kretanja (pad novčanih sredstava za 5,5%, aktive 0,2%, depozita 1% i kreditnih obaveza 4,3%) rast depozita od 4% u trećem kvartalu pozitivno se odrazio na navedene segmente, odnosno zaustavljen je dalji pad, što je rezultiralo blagim rastom na devetomjesečnom nivou (izuzev kreditnih obaveza). Promjene u bilansnoj sumi, kao i ključnim bilansnim kategorijama (kreditima, depozitima, kreditnim obavezama, kapitalu, te posljedično novčanim sredstvima) su neznatne, tako da se može reći da je već duži period, kao posljedica uticaja finansijske i ekonomske krize, prisutna stagnacija. Ključni pokazatelji poslovanja bankarskog sistema uglavnom, s manjim oscilacijama, u posljednje dvije godine održavaju se na približno istom nivou.

⁶ Državne banke u “punom bilansu” iskazuju pasivne i neutralne stavke, koje će po izvršenju programa privatizacije preuzeti država. Sa 30.09.2014. godine kod jedne državne banke ove stavke su iznosile 665 miliona KM.

Tabela 8: Bilans stanja								
O P I S	31.12.2012.		31.12.2013.		30.09.2014.		INDEKS	
	IZNOS	Učešće %	IZNOS	Učešće %	IZNOS	Učešće %	8 (4/2)	9 (6/4)
1	2	3	4	5	6	7		
A K T I V A (I M O V I N A) :								
Novčana sredstva	3.962.581	26,4	4.417.898	28,6	4.457.490	28,1	111	101
Vrijednosni papiri ⁷	548.467	3,7	562.513	3,6	728.978	4,6	103	130
Plasmani drugim bankama	78.522	0,5	51.960	0,3	67.806	0,4	66	130
Kreditni	10.666.124	71,1	10.852.400	70,3	11.112.004	70,0	102	102
Ispravka vrijed.	1.007.459	6,7	1.165.928	7,5	1.220.201	7,7	116	105
Kreditni- neto (kreditni minus isp.vrijed.)	9.658.665	64,4	9.686.472	62,8	9.891.803	62,3	100	102
Poslovni prostor i ostala fiksna aktiva	521.493	3,5	512.985	3,3	522.029	3,3	98	102
Ostala aktiva	221.038	1,5	214.722	1,4	211.425	1,3	97	98
UKUPNA AKTIVA	14.990.766	100,0	15.446.550	100,0	15.879.531	100,0	103	103
P A S I V A :								
O B A V E Z E								
Depoziti	10.961.001	73,1	11.523.849	74,6	11.875.307	74,8	105	103
Uzete pozajmice od drugih banaka	2.000	0,0	0	0,0	0	0,0	n/a	0
Obaveze po uzetim kreditima	1.141.561	7,6	1.039.381	6,7	981.279	6,2	91	94
Ostale obaveze	668.829	4,5	575.375	3,7	592.828	3,7	86	103
K A P I T A L								
Kapital	2.217.375	14,8	2.307.945	15,0	2.430.117	15,3	104	105
UKUPNO PASIVA (OBAVEZE I KAPITAL)	14.990.766	100,0	15.446.550	100,0	15.879.531	100,0	103	103

- 000 KM-

Tabela 9: Aktiva banaka prema vlasničkoj strukturi											
BANKE	31.12.2012.			31.12.2013.			30.09.2014.			INDEKS	
	Broj banaka	Aktiva (000 KM)		Broj banaka	Aktiva (000 KM)		Broj banaka	Aktiva (000 KM)		8 (5/3)	9 (7/5)
1	2	3	4	5	6	7	8	9			
Državne	1	209.971	1%	1	241.605	2%	1	336.748	2%	115	139
Privatne	17	14.780.795	99%	17	15.204.945	98%	16	15.542.783	98%	103	102
UKUPNO	18	14.990.766	100%	18	15.446.550	100%	17	15.879.531	100%	103	103

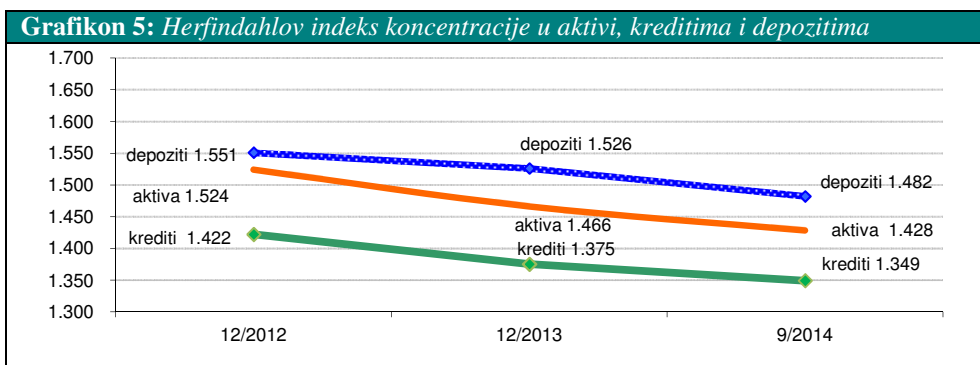
Kod većine banaka (12) aktiva je veća nego na kraju 2013. godine, dok je kod preostalih banaka aktiva smanjena. Tri manje i dvije veće banke su zabilježile nešto veći rast aktive (39,4%, 15,0%, 13,9%, 11,9% i 10,5%), dok je značajniji pad (14,5%) zabilježen kod jedne velike banke.

Pokazatelj koncentracija u tri najznačajnija segmenta bankarskog poslovanja: u aktivi, kreditima i depozitima je vrijednost Herfindahlova indeksa⁸.

⁷ Vrijednosni papiri za trgovanje, raspoloživi za prodaju i v.p. koji se drže do dospijeća.

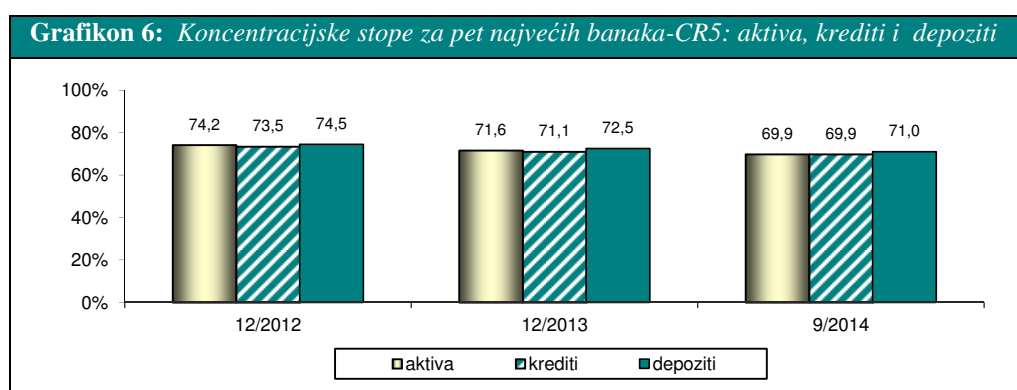
⁸ Naziva se još i Hirschmann-Herfindahlov indeks ili HHI, a izračunava se po formuli $HI = \sum_{j=1}^n (S_j)^2$,

a predstavlja zbir kvadrata procentnih udjela konkretne veličine (npr. aktive, depozita, kredita) svih tržišnih učesnika u sistemu. Treba napomenuti da indeks ne raste linearno, te da vrijednost od npr. 3000 ne znači da je koncentracija u sistemu 30%. U hipotetičnom slučaju postojanja samo jedne banke u sistemu, HHI bi bio maksimalnih 10000.

U tri kvartala 2014. godine Herfindahlov indeks koncentracije u sve tri relevantne kategorije (aktivi, kreditima i depozitima) je smanjen: za aktivu 38, kredite 26 i depozite 44 jedinice, tako da je sa 30. 09. 2014. godine za aktivu iznosio 1.428, kredite 1.349 i depozite 1.482 jedinice, što pokazuje umjerenu koncentraciju⁹.

Drugi pokazatelj koncentracije u bankarskom sistemu je omjer tržišne koncentracije, odnosno koncentracijska stopa¹⁰ (dalje CR), koja pokazuje ukupno učešće najvećih institucija u sistemu u odabranim relevantnim kategorijama: u aktivi, kreditima i depozitima. CR5 je, kao i Herfindahlov indeks koncentracije, neznatno promijenjen i za tržišno učešće i kredite iznosio je 69,9%, a depozite 71,0%. U posljednje dvije godine vrijednost CR5 je blago smanjena u sve tri kategorije, ali je i dalje evidentna dominacija pet najvećih banaka u sistemu koje „drže“ cca 70% tržišta, kredita i depozita.

Bankarski sektor može se analizirati i s aspekta nekoliko grupa, formiranih prema veličini aktive¹¹. Promjene u učešću u odnosu na kraj 2013. godine su neznatne, što je rezultat manjih promjena aktive kod većine banaka.

U sistemu dominira pet najvećih banaka s ukupnim učešćem od 69,9%, od toga I grupa (dvije najveće banke u sistemu, s aktivom preko tri milijarde KM) ima učešće od 48,0%, a učešće II grupe (tri banke s aktivom između jedne i dvije milijarde KM) je povećano za 5,4 procentna poena, odnosno na 21,9%, nakon povećanja sa dvije na tri banke. Učešće III grupe (tri banke s aktivom između 500 miliona KM i jedne milijarde KM) je smanjeno za 5,3 procentna poena, odnosno na 15,4%, zbog prelaska jedne banke u II grupu, dok učešće IV najbrojnije grupe (osam banaka s aktivom između 100 i 500 miliona KM banaka) iznosi 14,2% (+0,7 procentnih poena). Jedna banka u posljednjoj V grupi (s aktivom manjom od 100 miliona KM) ima učešće od neznatnih 0,5%.

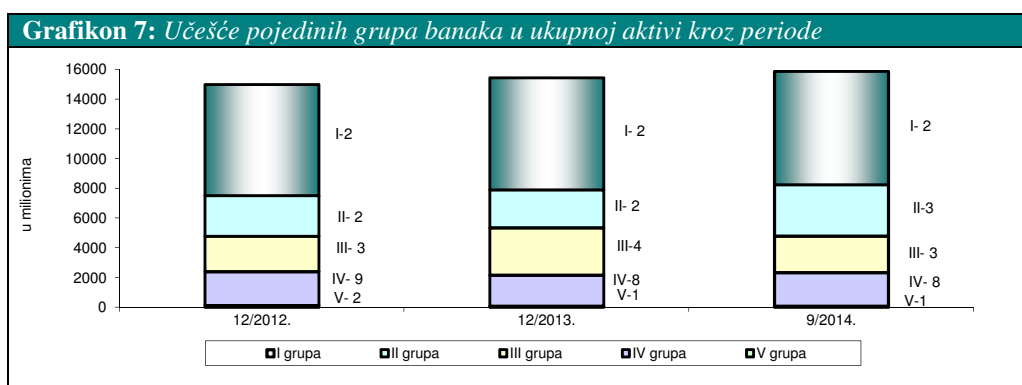
⁹ Ako je vrijednost HHI manja od 1000, smatra se da na tržištu nije prisutna koncentracija, za vrijednost indeksa između 1000 i 1800 jedinica na tržištu je prisutna umjerena koncentracija, a ako je vrijednost HHI iznad 1800, to je pokazatelj postojanja visoke koncentracije.

¹⁰ Engl.: concentration ratio (CR), označava se prema broju institucija koje se uključuju u izračun.

¹¹ Banke su podijeljene u pet grupa zavisno od veličine aktive.

U sljedećoj tabeli daje se pregled iznosa i učešća pojedinih grupa banaka u ukupnoj aktivi kroz periode (iznosi su u milionima KM).

Tabela 10: Učešće pojedinih grupa banaka u ukupnoj aktivi kroz periode										
IZNOS AKTIVE	31.12.2012.			31.12.2013.			30.09.2014.			
	Iznos	Učešće %	Broj banaka	Iznos	Učešće %	Broj banaka	Iznos	Učešće %	Broj banaka	
I- Preko 2.000	7.476	49,8	2	7.546	48,8	2	7.626	48,0	2	
II- 1000 do 2000	2.741	18,3	2	2.555	16,5	2	3.471	21,9	3	
III- 500 do 1000	2.379	15,9	3	3.195	20,7	4	2.452	15,4	3	
IV- 100 do 500	2.280	15,2	9	2.078	13,5	8	2.253	14,2	8	
V- Ispod 100	115	0,8	2	73	0,5	1	78	0,5	1	
UKUPNO	14.991	100,0	18	15.447	100,0	17	15.880	100,0	17	

Rast bilansne sume od 2,8% ili 433 miliona KM, odnosno na nivo od 15,9 milijardi KM na kraju posmatranog perioda 2014. godine, najvećim dijelom rezultat je rasta depozita za 3% ili 351 milion KM, odnosno na nivo od 11,9 milijardi KM, uz istovremeni pad kreditnih obaveza za 5,6% ili 58 miliona KM. Ukupan kapital je takođe imao rast od 5,3% ili 122 miliona KM, najvećim dijelom iz osnova ostvarene dobiti tekućeg perioda, te dokapitalizacije kod tri banke. Na kraju trećeg kvartala 2014. godine ukupan kapital je iznosio 2,4 milijarde KM.

Novčana sredstava, nakon pada od 5,5% u prvoj polovini 2014. godine, u trećem kvartalu imala su porast od 6,8%, što kumulativno za devet mjeseci rezultira nezatnom stopom rasta od 0,9% ili 40 miliona KM i sa 30. 09. 2014. godine iznosila su 4,5 milijardi KM. Blagi rast rezultat je navedenog povećanja depozita, ali i značajnog rasta portfolija vrijednosnih papira i vrlo skromnog kreditnog rasta.

Blagi rast kredita iz prve polovine 2014. godine (2% ili 238 miliona KM) stagnirao je u III kvartalu (0,2% ili 22 miliona KM), što kumulativno rezultira stopom rasta za devet mjeseci 2014. godine od 2,4% ili 260 miliona KM, s napomenom da je stopa kreditnog rasta u prethodne dvije godine iznosila po 1,7%. Krediti su na kraju trećeg kvartala 2014. godine iznosili 11,1 milijardu KM.

Ulaganja u vrijednosne papire bilježe značajan rast od 30,0% ili 166 miliona KM (u 2013. godini rast je iznosio 2,6% ili 14 miliona KM) i sa 30. 09. 2014. godine iznose 729 miliona KM, što je učešće u aktivi od svega 4,6%.

Portfolio vrijednosnih papira raspoloživ za prodaju (mali dio se odnosi na portfolio za trgovanje), s rastom od 37,8% ili 144 miliona KM, iznosio je 526 miliona KM, a vrijednosni papiri koji se drže do dospjeća povećani su za 12% sa 181 milion KM na 203 miliona KM. U oba portfolija nalaze se i vrijednosni papiri koje je emitovala Vlada F BiH¹² ukupne vrijednosti 357 miliona KM, te vrijednosni

¹² Sve vrste vrijednosnih papira emitenta Vlada F BiH.

papiri emitenta Vlada Republike Srpske u iznosu od 59 miliona KM. Takođe, u portfoliju za trgovanje nalaze se i dionice čiji su emitenti domaća preduzeća ukupno u iznosu od tri miliona KM. Preostali dio portfolija vrijednosnih papira u iznosu od cca 310 miliona KM odnosi se najvećim dijelom na obveznice država iz EU.

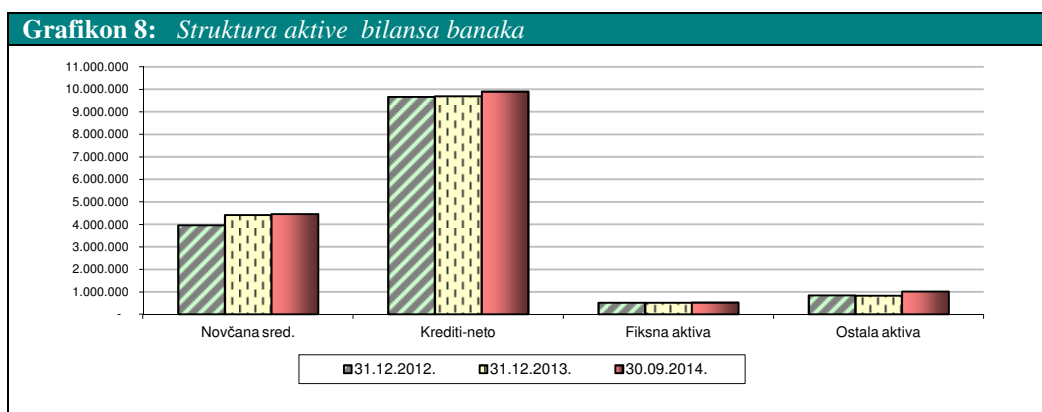
U 2014. godini Vlada F BiH emitovala je jedanaest tranši trezorskih zapisa ukupne nominalne vrijednosti 220 miliona KM: u februaru 2014. godine nominalne vrijednosti 20 miliona KM, sa dospjećem u maju 2014. godine; u martu 2014. godine dvije tranše u iznosu po 20 miliona KM (dospijeće u junu 2014. godine); u aprilu dvije tranše od po 15 miliona KM sa dospjećem u oktobru 2014. godine, u maju tranšu u iznosu 20 miliona KM sa dospjećem u novembru 2014. godine, u junu tranšu u iznosu 20 miliona KM, sa dospjećem u junu 2015. godine; u julu tranšu od 30 miliona KM sa dospjećem u oktobru 2014. godine; u augustu tranša od 20 miliona KM, sa dospjećem u februaru 2015. godine, te u septembru dvije tranše od po 20 miliona KM (dospijeće u junu 2015. godine). Trezorski zapisi sa 30. 09. 2014. godine iznose 160 miliona KM, odnosno njihova knjigovodstvena vrijednost 159,3 miliona KM, što je rezultat značajnog povećanja od 128% ili 89,6 miliona KM u trećem kvartalu 2014. godine.

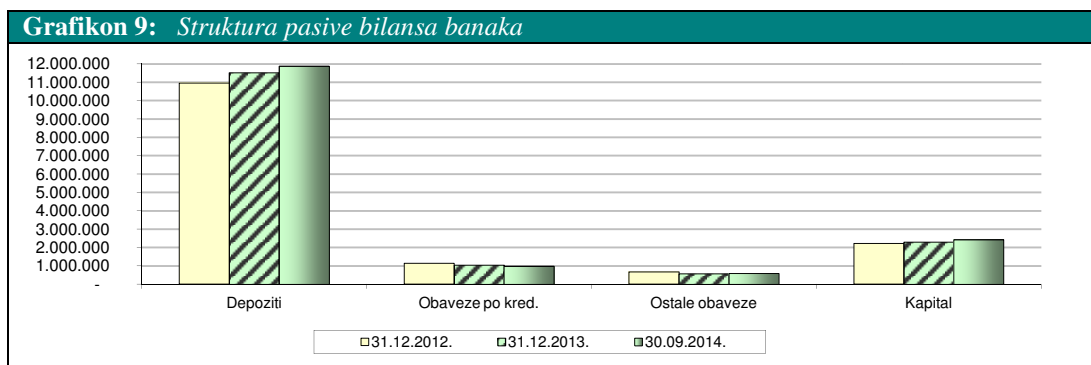
Takođe, u portfeljima vrijednosnih papira banaka nalaze se i obveznice emitenta Vlade F BiH (emitovane u 2012. godini: prva u maju u iznosu od 80 miliona KM, rok dospijeaća tri godine, druga u junu i augustu, ukupno 30 miliona KM, rok dospijeaća pet godina, četvrta u decembru 2013. godine u iznosu od 40 miliona KM i sa rokom dospijeaća od tri godine kada su banke kupile obveznice u iznosu od 17,5 miliona KM i peta u septembru 2014. godine u iznosu od 50 miliona KM sa dospjećem u septembru 2017. godine) ukupne nominalne vrijednosti 168 miliona KM, odnosno njihova knjigovodstvena vrijednost 168,5 miliona KM, što je rezultat značajnijeg povećanja od 20% ili 28,1 milion KM u trećem kvartalu 2014. godine. Treba napomenuti da je u septembru 2014. godine dospjela emisija obveznica emitovanih 25. 09. 2012. godine u iznosu od 20 miliona KM.

Veći dio trezorskih zapisa i obveznica, knjigovodstvene vrijednosti 276 miliona KM klasificiran je u portfelj raspoloživ za prodaju, a ostatak u iznosu od 52 miliona KM u portfelj koji se drži do dospijeaća.

Ako se ukupan portfelj vrijednosnih papira (729 miliona KM) analizira prema izloženosti po zemljama, najveće je učešće od 57,4% BiH (na kraju 2013. godine 46,4%), zatim Rumunije 12,0%, Austrije 10,9%, Belgije 6,3% itd.

U sljedećim grafikonima data je struktura najznačajnijih pozicija bilansa banaka.

U strukturi pasive bilansa banaka depoziti su s iznosom od 11,9 milijardi KM i učešćem od 74,8% i dalje dominantan izvor finansiranja banaka u Federaciji BiH. Nakon daljeg blagog pada od 5,6%, učešće kreditnih obaveza koje iznose 981 milion KM, smanjeno je sa 6,7% na 6,2%, dok je učešće kapitala, koji je sa 30. 09. 2014. godine iznosio 2,4 milijarde KM, povećano sa 15,0% na 15,3%.

Struktura aktive, kao i izvora, imala je manje promjene vezane za dvije ključne imovinske stavke: smanjenje učešća kredita sa 70,3% na 70,0% i novčanih sredstava sa 28,6% na 28,1%.

- u 000 KM-

Tabela 11: Novčana sredstva banaka

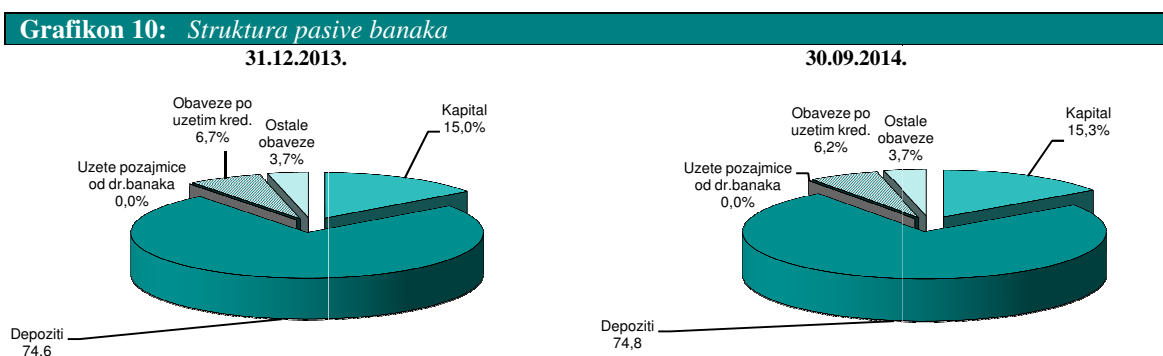
NOVČANA SREDSTVA	31.12.2012.		31.12.2013.		30.09.2014.		INDEKS	
	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	4/2	6/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Gotov novac	411.726	10,4	431.592	9,8	425.988	9,6	105	99
RR kod CB BiH	2.130.626	53,8	2.622.277	59,4	2.887.332	64,8	123	110
Računi kod depoz.inst.u BiH	1.930	0,0	25.181	0,5	10.653	0,2	1305	42
Računi kod depoz.inst.u inostr.	1.417.857	35,8	1.338.347	30,3	1.133.301	25,4	94	85
Novč. sred. u procesu naplate	442	0,0	501	0,0	216	0,0	113	43
UKUPNO	3.962.581	100,0	4.417.898	100,0	4.457.490	100,0	111	101

Novčana sredstva banaka na računu rezervi kod CB BiH u posmatranom periodu 2014. godine povećana su za 10% ili 265 miliona KM i sa 30. 09. 2014. godine iznosila su 2,9 milijardi KM ili 64,8% ukupnih novčanih sredstava (na kraju 2013. godine 59,4%). Sredstva banaka na računima kod depozitnih institucija u inostranstvu su imala značajan pad od 15% ili 205 miliona KM i iznosila su 1,1 milijardu KM ili 25,4% ukupnih novčanih sredstava (na kraju 2013. godine 30,3%). Banke su u trezoru i blagajnama, nakon smanjenja od 1% ili šest miliona KM, sa 30. 09. 2014. godine imale gotovog novca u iznosu od 426 miliona KM, što je 9,6% ukupnih novčanih sredstava.

Navedena kretanja imala su uticaj na promjenu valutne strukture novčanih sredstava: učešće domaće valute u posmatranom periodu povećano je sa 66,4% na 72,1%, a za istu promjenu je smanjeno učešće sredstava u stranoj valuti.

2. 1. 1. Obaveze

Struktura pasive (obaveze i kapital) u bilansu stanja banaka sa 30. 09. 2014. godine daje se u sljedećem grafikonu:

U posmatranom periodu učešće depozita (74,8%), kao najznačajnijeg izvora finansiranja banaka, je povećano za 0,2 procentna poena, dok je kontinuirani trend smanjenja učešća kreditnih obaveza, drugog po visini izvora, nastavljen i u 2014. godini (za 0,5 procentnih poena, odnosno na 6,2%).

Povećanje učešća depozita rezultat je njihovog rasta u posmatranom periodu za 3% ili 351 milion KM, sa 30. 09. 2014. godine iznosili su 11,9 milijarde KM, te su i dalje najveći izvor finansiranja banaka u Federaciji BiH. Treba napomenuti da su u 2014. godini Federaciji BiH doznačena sredstva po osnovu stand-by aranžmana sa MMF u ukupnom iznosu od 277,6 miliona KM: VI tranša u januaru u iznosu od 61,7 miliona KM, a u julu iznos od 215,9 miliona KM po osnovu VII i VIII tranše (u 2013. godini doznačeno je cca 163 miliona KM, a u 2012. godini 153 miliona KM).

Drugi po visini izvor su kreditna sredstva u iznosu od 981 milion KM, koje su banke dobile najvećim dijelom zaduživanjem kod stranih finansijskih institucija. U posljednjih pet godina, zbog uticaja finansijske i ekonomske krize, banke su se znatno manje zaduživale u inostranstvu, a plaćanjem dospjelih obaveza ovi izvori su smanjeni za više od 50% (na kraju 2008. godine iznosili su 2,18 milijardi KM). U 2012. godini pad je iznosio 13,5% ili 178 miliona KM, u 2013. godini 9% ili 102 miliona KM, a u tri kvartala 2014. godine 5,6% ili 58 miliona KM. Ako se kreditnim obavezama dodaju i subordinirani krediti u iznosu od 160 miliona KM, koje su banke povukle u cilju jačanja kapitalne osnove i adekvatnosti kapitala, ukupna kreditna sredstva u izvorima imaju učešće od 7,2%.

Banke su sa 30. 09. 2014. godine imale najveće obaveze prema sljedećim kreditorima (šest od ukupno 30), na koje se odnosi 78% ukupnih kreditnih obaveza: European Investment Bank (EIB), TC ZIRAAT BANKASI A.S. (Turska), UniCredit Bank Austria AG, European fund for Southeast Europe (EFSE), Svjetska banka - World Bank i EBRD.

Kapital je sa 30. 09. 2014. godine iznosio 2,4 milijarde KM, što je za 5,3% ili 122 miliona KM više nego na kraju 2013. godine, što se u najvećim dijelom odnosi na finansijski rezultat (dobit) ostvaren u tri kvartala 2014. godine, te dokapitalizaciju kod tri banke (41 milion KM).

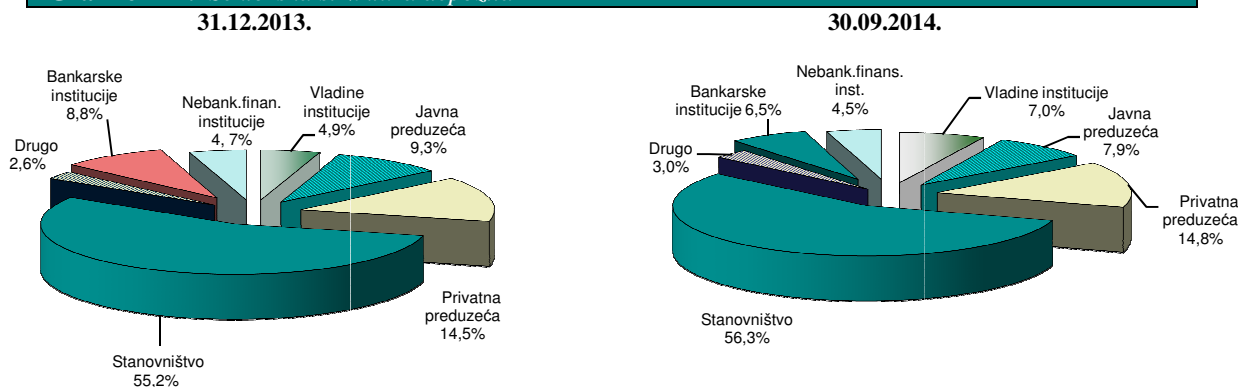
Prema dostavljenim podacima banaka, od ukupnog iznosa depozita na kraju posmatranog perioda samo se 5,7% odnosi na depozite prikupljene u organizacionim dijelovima banaka iz Federacije BiH u Republici Srpskoj i Brčko Distriktu.

- u 000 KM-

Tabela 12: Sektorska struktura depozita¹³

SEKTORI	31.12.2012.		31.12.2013.		30.09.2014.		INDEKS	
	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	4/2	6/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Vladine institucije	682.313	6,2	565.533	4,9	834.440	7,0	83	148
Javna preduzeća	1.090.870	10,0	1.076.527	9,3	941.445	7,9	99	87
Privatna preduzeća i druš.	1.501.232	13,7	1.668.034	14,5	1.760.169	14,8	111	106
Bankarske institucije	981.562	9,0	1.012.274	8,8	768.446	6,5	103	76
Nebankarske finans.instit.	493.689	4,5	535.915	4,7	533.179	4,5	109	99
Građani	5.933.071	54,1	6.366.218	55,2	6.682.648	56,3	107	105
Ostalo	278.264	2,5	299.348	2,6	354.980	3,0	108	119
UKUPNO	10.961.001	100,0	11.523.849	100,0	11.875.307	100,0	105	103

Grafikon 11: Sektorska struktura depozita

U posmatranom periodu 2014. godine došlo je do manjih promjena u sektorskoj strukturi depozita, koje su, s jedne strane, najvećim dijelom rezultat rasta depozita stanovništva, vladinih institucija i privatnih preduzeća, a s druge strane, smanjenja depozita bankarskih institucija i javnih preduzeća.

Depoziti stanovništva imaju kontinuirani rast u posljednjih nekoliko godina, u tri kvartala 2014. godine ostvaren je rast od 5% ili 316 miliona KM, a učešće u ukupnim depozitima povećano je sa 55,2% na 56,3%, tako da su depoziti ovog sektora s iznosom od 6,7 milijardi KM i dalje najveći izvor finansiranja banaka. Analitički podaci pokazuju da je kod 15 od 17 banaka učešće depozita ovog sektora najveće, a kreće se u rasponu od 35% do 85%, odnosno u osam banaka je veće od 50%.

Drugi po visini i učešću sektorski izvor su depoziti privatnih preduzeća. Nakon porasta u 2013. godini od 11% ili 167 miliona KM, u tri kvartala 2014. godine zabilježen je rast od 6% ili 92 miliona KM, dok je učešće povećano na 14,8% (+ 0,3 procentna poena) i iznosili su 1,8 milijardi KM.

Depoziti javnih preduzeća ostvarili su pad od 13% ili 135 miliona KM, sa 30. 09. 2014. godine iznosili su 941 milion KM, a učešće je smanjeno sa 9,3% na 7,9%.

Depoziti bankarskih institucija su od kraja 2007. godine pa sve do III kvartala 2011. godine bili po visini drugi sektorski izvor u depozitnom potencijalu banaka. Trend rasta bio je prisutan do sredine 2009. godine, kada su dostigli najveći iznos od 2,3 milijarde KM i učešće od 21,4% u ukupnim depozitima. Nakon toga, pod uticajem krize, smanjenog obima kreditiranja i viška likvidnosti, dolazi do povlačenja depozitnih sredstava matičnih grupacija, što rezultira i padom učešća. Depoziti ovog sektora smanjeni su od kraja 2009. godine do 30.09.2014. godine za cca 60% ili 1,4 milijarde KM. Negativna kretanja u nivou sredstava ovog sektora u prethodnim godinama najvećim dijelom su rezultat smanjenja zaduženosti, odnosno povrata sredstava grupacijama u čijem su vlasništvu banke u F BiH.

U tri kvartala 2014. godine depoziti bankarskih institucija smanjeni su za visokih 24% ili 244 miliona KM i sa 30. 09. 2014. godine iznosili su 768 miliona KM, što je uticalo na pad učešća u ukupnim depozitima sa 8,8% na 6,5%. Ova sredstva su za 213 miliona KM manja od kreditnih obaveza, koje su, nakon depozita, drugi po značaju izvor finansiranja banaka u F BiH. Iz navedenih podataka može se zaključiti da je zaduživanje banaka iz F BiH u inostranstvu značajno smanjeno, posebno depozitna sredstva matičnih grupacija, s napomenom da cca 193 miliona KM ili 27% oročenih depozita iz grupacije ima dospjeće do kraja 2014. godine. S obzirom da je isti trend smanjenja prisutan i kod kreditnih obaveza, banke se ponovo suočavaju s problemom održavanja ročne usklađenosti, što je uzrokovano nepovoljnom ročnošću domaćih depozitnih sredstava, zbog čega moraju u narednom periodu osigurati kvalitetnije izvore po ročnosti, kako bi se nastavio trend rasta kreditnih plasmana.

Treba istaći da se 93% ili 711 miliona KM depozita bankarskih institucija odnosi na depozite banaka iz grupacije (uglavnom dioničara). Finansijska podrška grupacije prisutna je u devet banaka u F BiH, s napomenom da je ipak koncentrisana u pet velikih banaka (94%). Na ovaj način u ranijem periodu banke u većinskom stranom vlasništvu imale su finansijsku podršku i osiguran priliv novih sredstava za finansiranje od strane grupe čije su članice. Ako se ovim sredstvima dodaju i kreditne obaveze i subordinisani dugovi, finansijska podrška banaka iz grupacije je veća (kod 11 banaka), sa 30. 09. 2014. godine iznosi 1,09 milijardi KM ili 6,9% ukupne pasive bankarskog sektora, što je manje nego na kraju 2013. godine (1,3 milijarde KM ili 8,6% pasive). U ukupnim depozitima sredstva iz grupacije imaju učešće od 6,0% (na kraju 2013. godine učešće iznosilo 8,0%), a u ukupnim kreditnim obavezama 24,2% su kreditne obaveze prema grupaciji (učešće je manje za 1,9 procentnih poena). U odnosu na kraj 2013. godine ova sredstva su smanjena za 18,3% ili 245 miliona KM, najvećim dijelom po osnovu redovnih dospjeća (depoziti su smanjeni za 23% ili 212 miliona KM, kreditne obaveze za 12,4% ili 34 miliona KM, dok su subordinirani krediti veći za 1% ili jedan milion KM).

S obzirom da su zbog ekonomske krize kreditne aktivnosti banaka znatno smanjene, što je rezultiralo visokom likvidnošću, te dobrom kapitaliziranošću većine banaka u F BiH koje su u vlasništvu stranih bankarskih grupacija, već nekoliko godina prisutan je trend smanjenja izloženosti prema grupaciji iz kako u depozitnim izvorima, tako i u kreditnim, najvećim dijelom po osnovu redovnih plaćanja dospjelih obaveza. Zbog nepovoljnih dešavanja u ekonomijama zemalja iz kojih su vlasnici banaka iz F BiH i problema s kojima se suočavaju te zemlje, a posljedično i finansijski sistemi i bankarske grupacije, kao i mjere koje je država Austrija poduzela u cilju jačanja održivosti poslovnih modela velikih međunarodnih aktivnih austrijskih banaka, a time i očuvanja kreditnog rejtinga zemlje¹⁴, evidentno je da je finansijska podrška matičnih grupacija značajno reducirana, tako da će se kreditni rast u narednom periodu u F BiH morati više finansirati iz rasta domaćih izvora. Posebno treba istaći da su depozitna sredstva koje neke banke dobiju od matičnih grupacija, u posljednje dvije godine najvećim dijelom kratkoročnog dospijeca (od mjesec do godinu dana) i u funkciji su održavanja ročne uskađenosti u okviru propisanih limita, te zato ne predstavljaju kvalitetan izvor za dugoročno finansiranje.

U uvjetima krize i otežanog pristupa tržištu novca i novim sredstvima, rasta likvidnosnog rizika kao rezultata pogoršanja naplativosti kredita i rasta nenaplativih potraživanja, nezadovoljavajuće ročne strukture domaćih depozitnih izvora, očekivanog daljeg smanjenja stranih izvora finansiranja, problem nepovoljne ročne strukture izvora finansiranja, primarno depozita, kao i njihovog rasta, u narednom periodu biće u fokusu kod većine banaka.

Nakon dužeg perioda pada, depoziti vladinih institucija ostvarili su značajan rast od 48% ili 269 miliona KM, što je najvećim dijelom rezultat odobrenih i povučenih sredstava po osnovu stand by aranžmana sa MMF-om i sa 30. 09. 2014. godine iznosili su 834 miliona KM ili 7% ukupnih depozita.

Depoziti ostalih sektora su imali neznatne promjene u iznosu i učešću.

Valutna struktura depozita sa 30. 09. 2014. godine neznatno je promijenjena: depoziti u stranoj valuti (sa dominantnim učešćem EURO) u iznosu od 5,9 milijardi KM smanjili su učešće sa 51,9% na 49,6%, a depoziti u domaćoj valuti iznosili su 6,0 milijardi KM, što je učešće od 50,4%.

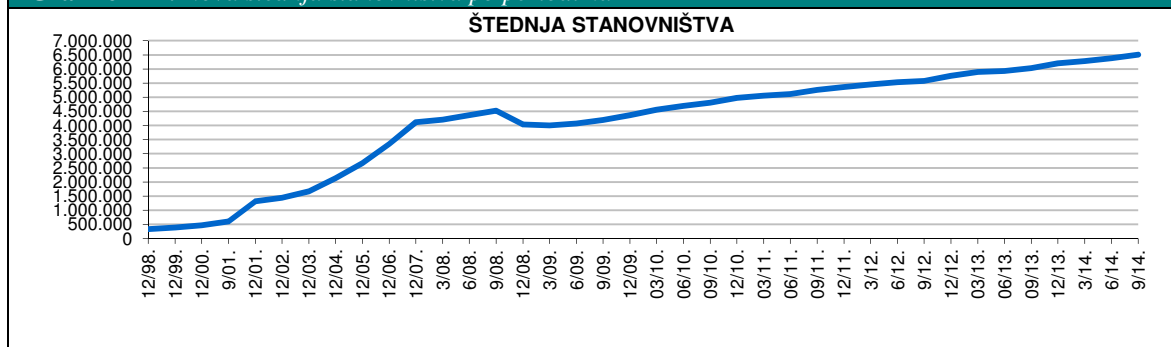
Struktura depozita prema porijeklu deponenata na kraju trećeg kvartala 2014. godine neznatno je promijenjena: sredstva rezidenata u iznosu od 10,8 milijardi KM imala su učešće 91% (+ 2,3 procentna poena), a depoziti nerezidenata iznosili su 1,1 milijardu KM, što je 9% ukupnih depozita. Depoziti rezidenata povećani su za 5,7% ili 583 miliona KM, a depoziti nerezidenata smanjeni su za 17,8% ili 232 miliona KM. Depoziti nerezidenata su u prethodne četiri godine imali kontinuirani pad, što je rezultat povlačenja, odnosno povrata depozita „majke“ ili članica grupacije, na koje se najvećim dijelom i odnose sredstva nerezidenata. Najveće učešće od 22,1% i nominalni iznos od 2,31 milijardu KM depoziti nerezidenata imali su na kraju 2008. godine.

Štedni depoziti, kao najznačajniji segment depozitnog i finansijskog potencijala banaka, u 2014. godini imali su rast od 5,0% ili 306 miliona KM i sa 30. 09. 2014. godine iznosili su 6,5 milijardi KM.

¹⁴ Suština mjera je da je kreditna aktivnost supsidijara austrijskih banaka u centralnoj, istočnoj i jugoistočnoj Evropi (CESEE) uvjetovana pojačanim održivim finansiranjem iz domaćih izvora.

Tabela 13: Nova štednja stanovništva po periodima

BANKE	I Z N O S (u 000 KM)			INDEKS	
	31.12.2012.	31.12.2013.	30.09.2014.	3/2	4/3
1	2	3	4	5	6
Državne	58.050	65.179	70.243	112	108
Privatne	5.698.300	6.135.693	6.436.803	108	105
UKUPNO	5.756.350	6.200.872	6.507.046	108	105

Grafikon 12: Nova štednja stanovništva po periodima

U dvije najveće banke nalazi se 57% štednje, dok devet banaka ima pojedinačno učešće manje od 2%, što iznosi 10,9% ukupne štednje u sistemu.

Od ukupnog iznosa štednje 39% se odnosi na štedne depozite u domaćoj valuti, a 61% u stranoj.

Tabela 14: Ročna struktura štednih depozita stanovništva po periodima

BANKE	I Z N O S (u 000 KM)			INDEKS				
	31.12.2012.	31.12.2013.	30.09.2014.	3/2	4/3			
1	2	3	4	5	6			
Kratkoročni štedni depoziti	2.656.934	46,2%	2.911.827	47,0%	3.012.455	46,3%	110	103
Dugoročni štedni depoziti	3.099.416	53,8%	3.289.063	53,0%	3.494.591	53,7%	106	106
UKUPNO	5.756.350	100,0 %	6.200.890	100,0%	6.507.046	100,0%	108	105

Ročna struktura štednih depozita u odnosu na kraj 2013. godine neznatno je promijenjena rastom kratkoročnih depozita za 3% ili 101 milion KM i dugoročnih za 6% ili 206 miliona KM, što je rezultiralo neznatnim rastom učešća dugoročnih depozita sa 53,0% na 53,7%.

Dugogodišnji kontinuirani rast i pozitivni trendovi u segmentu štednje u bankama u F BiH, rezultat su, s jedne strane, jačanja sigurnosti i stabilnosti ukupnog bankarskog sistema za što je od ključnog značaja postojanje funkcionalne, efektivne i efikasne bankarske supervizije koju provodi FBA, a s druge strane, postojanje sistema osiguranja depozita, čiji je osnovni cilj povećanje stabilnosti bankarskog, odnosno finansijskog sektora i zaštita štediša. U cilju očuvanja i jačanja povjerenja građana u sigurnost i stabilnost bankarskog sistema u BiH, u decembru 2008. godine iznos osiguranog depozita povećan je na 20.000 KM. Nakon toga pokrenuta je inicijativa za povećanje osiguranog depozita, tako da je od 01. 04. 2010. godine isti povećan na 35.000 KM. Posljednjom odlukom Upravnog odbora Agencije za osiguranje depozita BiH iz dvanaestog mjeseca 2013. godine limit osiguranog depozita povećan je sa dosadašnjih 35.000 KM na 50.000 KM, sa primjenom počev od 01.01.2014. godine. Sve poduzete aktivnosti usmjerene su na smanjenje utjecaja globalne ekonomske krize na bankarski i ukupni ekonomski sistem F BiH i BiH.

Sa 30. 09. 2014. godine ukupno 16 banaka iz Federacije BiH je uključeno u program osiguranja depozita (imaju licencu Agencije za osiguranje depozita u BiH). Jedna banka ne može aplicirati za prijem, jer ne ispunjava kriterijume koje je propisala Agencija za osiguranje depozita BH (zbog postojećeg kompozitnog ranga).

2.1.2. Kapital - snaga i adekvatnost

Kapital¹⁵ banaka u F BiH na dan 30. 09. 2014. godine iznosio je 2,3 milijarde KM.

Treba istaći da je FBA, u cilju usklađivanja sa međunarodnim standardima regulatornog kapitala, donijela novu Odluku o minimalnim standardima za upravljanje kapitalom banaka i kapitalnoj zaštiti (dalje Odluka), što predstavlja inovirani koncept kapitala, u kojem su ranije propisani i primijenjivani minimalni standardi u upravljanju kapitalom dopunjeni dodatnim mjerama za jačanje i očuvanje kapitala. Nove i izmijenjene odredbe imale su uticaj na formu i sadržaj regulatornih izvještaja u segmentu kapitala, s obavezom primjene od 30.09.2014. godine.

-u 000 KM-

Tabela 15: Regulatorni kapital								
O P I S	31.12.2012.		31.12.2013.		30.09.2014.		INDEKS	
	1	2	3	4	5 (3/2)	6 (4/3)		
1.a.Osnovni kapital prije umanjnja	1.913.841		2.155.188		2.085.248		113	97
1.1. Dionički kapital-obične i trajne nekum.dion.	1.198.516		1.200.644		1.226.201		100	102
1.2. Iznos emisioh ažia	136.485		136.485		136.485		100	100
1.3.Rezerve i zadržana dobit	578.840		818.059		722.562		141	88
1.b.Odbitne stavke	191.304		294.629		198.707		154	67
1.1. Nepokriveni gubici iz ranijih godina	120.740		112.610		122.705		93	109
1.2. Gubitak iz tekuće godine	17.818		140.445		29.423		788	21
1.3. Trezorske dionice	156		156		81		100	52
1.4. Iznos nematerijalne imovine	52.590		41.418		41.040		79	99
1.5. Odložena poreska sredstva	N/a		N/a		4.698		N/a	N/a
1.6.Negativne revalorizacijske rezerve	N/a		N/a		760		N/a	N/a
1. Osnovni kapital (1a-1b)	1.722.537	79%	1.860.559	80%	1.886.541	82%	108	101
2. Dopunski kapital	467.100	21%	457.047	20%	411.880	18%	98	90
2.1. Dion.kapital-trajne prior.kumul.dion.	3.090		3.091		3.091		100	100
2.2. Opće rezerve za kreditne gubitke	211.433		215.083		224.407		102	104
2.3. Pozitivne revalorizacijske rezerve	N/a		N/a		24.311		N/a	N/a
2.4. Iznos revidirane tekuće dobiti	67.243		71.984		N/a		107	N/a
2.5. Iznos subordinisanih dugova	120.264		165.473		158.655		138	96
2.5. Hibridne stavke i ostali instrumenti	65.070		1.416		1.416		2	100
3. Kapital (1 + 2)	2.189.637	100%	2.317.606	100%	2.298.421	100%	106	99
4. Odbitne stavke od kapitala	98.848		159.710		197.923		162	124
4.1. Ulozi banke u kap.dr.pravnih lica koji prelazi 5% osn.kap.	3.043		2.844		3.052		93	107
4.2. Iznos nedostajućih rezervi za kreditne gub.po regulat.zahtjevu	95.720		156.866		192.450		164	123
4.3. Ostale odbitne stavke	85		0		2.421		N/a	N/a
5. Neto kapital (3- 4)	2.090.789		2.157.896		2.100.498		103	97

U prva tri kvartala 2014. godine kapital¹⁶ je smanjen za 1% ili 19 miliona KM, a promjene u osnovnom i dopunskom kapitalu su uticale na izmjenu strukture regulatornog kapitala. Osnovni kapital je povećan za 1% ili 26 miliona KM, dok je dopunski smanjen za 10% ili 45 miliona KM. Na promjenu strukture kapitala uticala je i primjena odredbi nove Odluke.

Rast osnovnog kapitala je najvećim dijelom po osnovu uključivanja (prenosa iz dopunskog u osnovni kapital) ostvarene dobiti za 2013. godinu. Nakon provođenja zakonske procedure donošenja i usvajanja odluka od strane skupštine banaka, ostvarena dobit u iznosu od 138 miliona KM raspoređena je na sljedeći način: 99% ili 136 miliona KM u osnovni kapital (zadržanu dobit i rezerve), dvije banke su dio dobiti u iznosu od 1,2 miliona rasporedile za djelimično pokriće ranijih gubitaka, dok su dvije banke donijele odluku o isplati dividende (ukupno 44 miliona KM). Na povećanje osnovnog kapitala uticala je i dokapitalizacija tri banke.

¹⁵ Regulatorni kapital definiran čl. 7, 8. i 9. Odluke o minimalnim standardima za upravljanje kapitalom banaka i kapitalnoj zaštiti („Službene novine Federacije BiH”, broj 46/14).

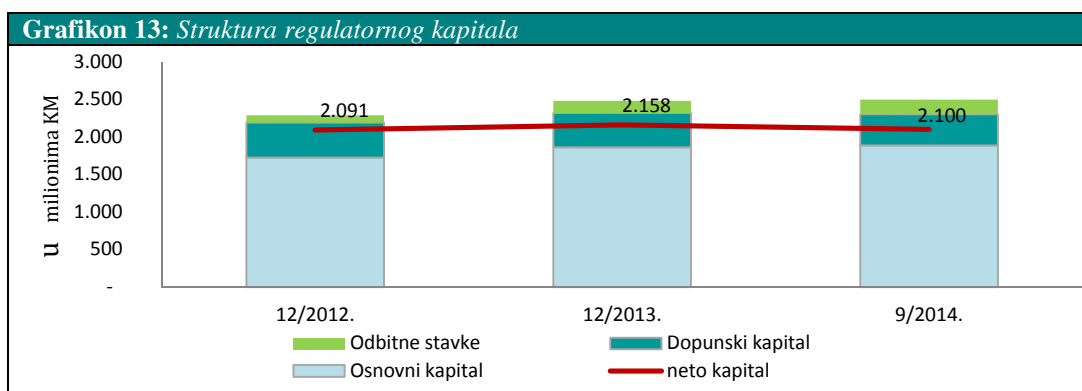
¹⁶ Izvor podataka je kvartalni Izvještaj o stanju kapitala banaka (Obrazac 1-Tabela A).

Odbitne stavke (koje umanjuju osnovni kapital) su smanjene za 96 miliona KM, najviše kao rezultat smanjenja po osnovu djelimičnog pokriva nepokrivenih gubitaka kod četiri banke u iznosu od 130 miliona KM (od čega se na jednu banku odnosi 107 miliona KM) i povećanja po osnovu tekućeg gubitka od 29 miliona KM.

Dopunski kapital je smanjen za 10% ili 45 miliona KM, a najveći uticaj je imao navedeni prenos revidirane dobiti u osnovni kapital, i smanjenje subordinisanih dugova za 6,8 miliona KM. Na povećanje dopunskog kapitala uticalo je uključenje nove stavke dopunskog kapitala: pozitivnih revalorizacijskih rezervi u iznosu od 24,3 miliona KM i povećanje opštih rezervi za kreditne gubitke za devet miliona KM.

Izmjenom regulative od kraja 2011. godine u odbitne stavke od kapitala uključena je nova obračunska stavka: nedostajuće rezerve za kreditne gubitke po regulatornom zahtjevu (razlika između potrebnih regulatornih rezervi za kreditne gubitke po bilansnim i vanbilansnim stavkama¹⁷ i rezervi za kreditne gubitke formiranih iz dobiti), koja je sa 30. 09. 2014. godine iznosila 192 miliona KM, što je za 23% ili 36 miliona KM više nego na kraju 2013. godine (u 2013. godini ova stavka je povećana za 64% ili 61 milion KM).

U narednom grafikonu je data struktura regulatornog kapitala.

Neto kapital je, kao rezultat navedenih promjena, posebno negativnog uticaja povećanja iznosa nedostajućih RKG (23% ili 36 miliona KM), smanjen za 3% ili 57 miliona KM i sa 30. 09. 2014. godine iznosi 2,1 milijardu.

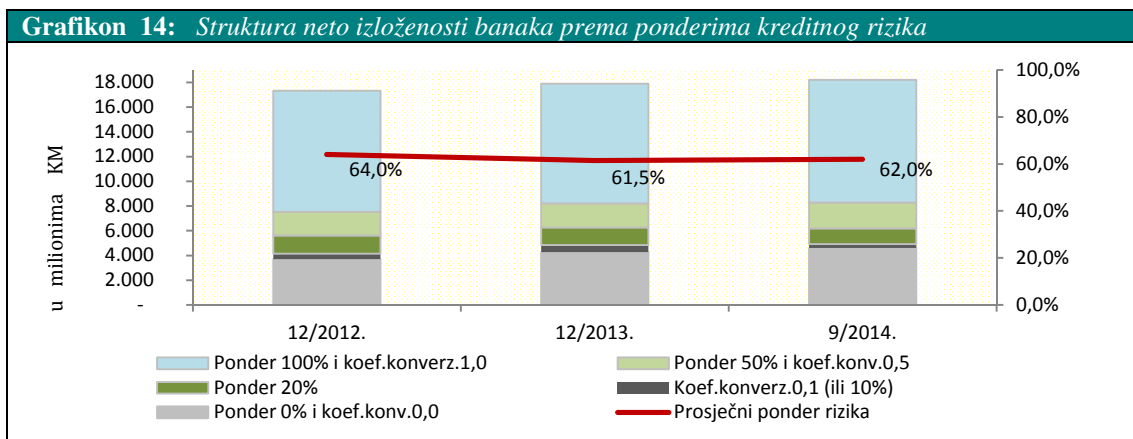
Adekvatnost kapitaliziranosti pojedinačnih banaka, odnosno ukupnog sistema, zavisi, s jedne strane, od nivoa neto kapitala, a s druge, od ukupnih rizika aktive (rizikom ponderisane aktive i ponderisanog operativnog rizika).

U narednoj tabeli daje se struktura neto izloženosti banaka prema ponderima kreditnog rizika, odnosno koeficijenta konverzije za vanbilansne stavke.

¹⁷ Banka iskazuje potrebne regulatorne rezerve kada je ispravka vrijednosti (po MRS-u) manja od obračunatih regulatornih rezervi, što se utvrđuje na nivou pojedinačnog dužnika. Ovu metodologiju banke su počele primjenjivati sa 30. 06. 2012.godine.

-u 000 KM-

Tabela 16: Struktura neto izloženosti banaka prema ponderima kreditnog rizika					
O P I S	31.12.2012.	31.12.2013.	30.09.2014.	INDEKS	
1	2	3	4	5 (3/2)	6 (4/3)
UKUPNA IZLOŽENOST (1+2):	17.310.579	17.893.904	18.194.737	103	102
1 Aktiva bilansa stanja	14.568.957	14.969.445	15.369.995	103	103
2. Vanbilansne pozicije	2.741.622	2.924.459	2.824.742	107	97
RASPORED PO PONDERIMA RIZIKA I KOEFICIJENTIMA KONVERZIJE					
Ponder 0%	3.647.306	4.198.260	4.568.804	115	109
Ponder 20%	1.460.689	1.424.069	1.258.915	97	88
Ponder 50%	53.155	33.110	33.580	62	101
Ponder 100%	9.407.807	9.314.006	9.508.696	99	102
Koef.konverzije 0,0	51.131	86.947	46.128	170	53
Koef.konverzije 0,1	449.627	550.966	305.694	123	55
Koef.konverzije 0,5	1.867.703	1.916.076	2.080.477	103	109
Koef.konverzije 1,0	373.161	370.470	392.443	99	106
RIZIK PONDERISANE AKTIVE I KREDITNIH EKVALENATA	11.078.498	10.998.977	11.240.523	99	102
Prosječni ponder rizika	64,0%	61,5%	62,0%	96	101

Ukupna neto izloženost banaka (prije primjene pondera), u posmatranom periodu 2014. godine je povećana za 2% ili 301 milion KM, na što je uticao rast bilansnih stavki (najviše kao neto efekat rasta stavki koje se ponderišu sa ponderom 0% i 100%, i pada stavki s ponderom 20%), dok su vanbilansne stavke smanjene (stavke koje se ponderišu sa koeficijentom konverzije 0,1 imale su veći pad od rasta stavki s koeficijentom konverzije 0,5). Kao rezultat navedenog, prosječni ponder rizika povećan je sa 61,5% na 62%.

Isti smjer kretanja imao je ponderisani operativni rizik (POR), koji je također neznatno povećan i iznosi 982 miliona KM. Sve to je rezultiralo blagim povećanjem iznosa ukupnih ponderisanih rizika (2%).

Sa 30. 09. 2014. godine učešće ponderisane aktive izložene kreditnom riziku iznosilo je 92%, a operativnom riziku 8%.

Stopa kapitaliziranosti banaka, izražena kao odnos kapitala i aktive, sa 30. 09. 2014. godine iznosila je 13,4%, što je za 0,5 procentnih poena manje nego na kraju 2013. godine.

Jedan od najvažnijih pokazatelja snage i adekvatnosti kapitala¹⁸ banaka jeste koeficijent adekvatnosti kapitala, izračunat kao odnos neto kapitala i ukupnog rizika aktive. Ovaj koeficijent je na nivou bankarskog sektora sa 30. 09. 2014. godine iznosio 17,2%, što je za 0,8 procentnih poena manje u odnosu na kraj 2013. godine.

Takođe, pokazatelj snage i kvaliteta kapitala je odnos osnovnog kapitala (Tier I) i ukupnog rizika aktive, koji sa 30. 09. 2014. godine na nivou bankarskog sektora iznosi 15,4%. Bitna odredba nove Odluke je i obaveza banaka da dio osnovnog kapitala koji je iznad 6% iznosa ukupnog rizika aktive, namijene za pokriće rizika koji se odnose na preventivnu zaštitu od potencijalnih gubitaka u vrijeme krize, odnosno stresnih situacija, kroz zaštitni sloj za očuvanje kapitala koji je ovom Odlukom propisan u iznosu od 2,5% od iznosa iznosa ukupnog rizika aktive. Uvedena su i druga dva zaštitna sloja - protuciklični zaštitni sloj i zaštitni sloj za sistemski rizik, koje bi FBA u slučaju potrebe utvrdila posebnom odlukom.

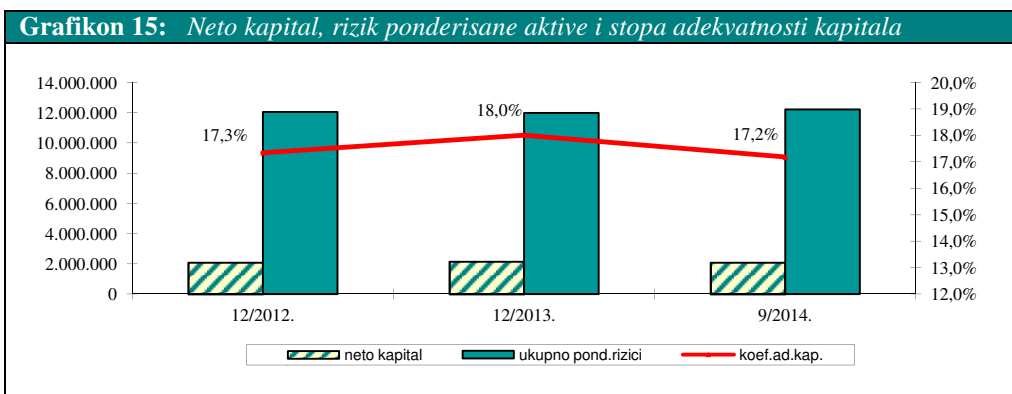
Banka je takođe, prema novoj Odluci o kapitalu, dužna da osigura i održava stopu finansijske poluge kao dodatnu sigurnosnu i jednostavnu kapitalnu zaštitu, najmanje u iznosu od 6%, počev sa stanjem na dan 31.12.2015. godine, uz obaveznu kvartalno izvještavanje od 30.09.2014. godine. Stopa finansijske poluge na nivou bankarskog sektora na dan 30.09.2014. godine iznosi 10,3%.

Iako je poslovanje bankarskog sektora posljednjih nekoliko godina pod jakim uticajem ekonomske krize, adekvatnost kapitala bankarskog sektora održana je kontinuirano iznad 16%, a posljednje tri godine iznad 17%. Razlog tome je, s jedne strane, stagnacija kreditnog rasta i pad ukupnih ponderisanih rizika, a s druge strane, banke su zadržale najveći dio ostvarene dobiti u prethodnim godinama u kapitalu, a nekoliko banaka je dodatnim kapitalnim injekcijama poboljšalo nivo kapitaliziranosti. Međutim, problemi vezani za porast nekvalitetnih plasmana i dio koji nije pokriven rezervama za kreditne gubitke (neto nekvalitetna aktiva) može u narednom periodu značajno uticati na slabljenje kapitalne osnove kod nekih banaka, ukoliko se nastave negativni trendovi u kvalitetu aktive i pogoršanje i rast nenaplativih plasmana. To se vidi iz sljedećih podataka: na kraju 2008. godine neto nekvalitetna aktiva je iznosila 197 miliona KM, a koeficijent (u odnosu na osnovni kapital) 13,2%, da bi na kraju trećeg kvartala 2014. godine neto nekvalitetna aktiva dostigla iznos od 518 miliona KM, a koeficijent 27,5%. Takođe, prema postojećoj regulativi banke ne izračunavaju kapitalni zahtjev za tržišne rizike, zbog čega je stopa adekvatnosti kapitala veća.

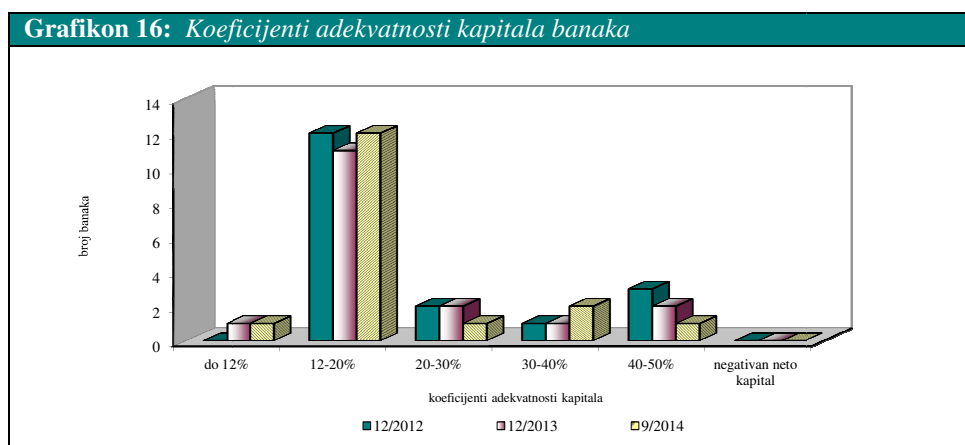
-000 KM-

Tabela 17: Neto kapital, ukupni ponderisani rizici i stopa adekvatnosti kapitala					
O P I S	31.12.2012.	31.12.2013.	30.09.2014.	INDEKS	
1	2	3	4	5(3/2)	6(4/3)
1. NETO KAPITAL	2.090.789	2.157.896	2.100.498	103	97
2. RIZIK PONDERISANE AKTIVE I KRED. EKVIVALENATA	11.078.498	10.998.977	11.240.523	99	102
3. POR (PONDERISANI OPERATIVNI RIZIK)	974.201	981.318	982.250	101	100
4. UKUPNI PONDERISANI RIZICI (2+3)	12.052.699	11.980.295	12.222.773	99	102
5. STOPA NETO KAPITALA (ADEKVATNOSTI KAPITALA) (1/ 4)	17,3%	18,0%	17,2%	104	96

¹⁸ Zakonom propisana minimalna stopa adekvatnosti kapitala iznosi 12%.

Stopa adekvatnosti kapitala bankarskog sistema sa 30. 09. 2014. godine od 17,2% je i dalje znatno više od zakonskog minimuma (12%) i predstavlja zadovoljavajuću kapitaliziranost ukupnog sistema za postojeći nivo izloženosti rizicima i jaku osnovu i temelj za očuvanje njegove sigurnosti i stabilnosti.

Od ukupno 17 banaka u F BiH sa 30. 09. 2014. godine 16 banaka je imalo koeficijent adekvatnosti kapitala veći od zakonom propisanog minimuma od 12%, a kod jedne banke bio je ispod zakonskog minimuma. Prema analitičkim podacima 14 banaka je imalo stopu adekvatnosti kapitala nižu nego na kraju 2013. godine, u rasponu od 0,1 do 6,9 procentnih poena, dok je kod tri banke bolja, u odnosu na kraj 2013. godine.

U nastavku se daje pregled stopa adekvatnosti kapitala u odnosu na zakonski minimum od 12%:

- 1 banka ima stopu ispod 12% (7,8%),
- 5 banaka ima stopu između 12,3% i 14,9%,
- 7 banaka imaju stopu između 16,3% i 19,5%,
- 1 banka ima stopu 20,1%,
- 3 banke imaju adekvatnost između 35,8% i 43,1%.

FBA je, vršeći nadzor poslovanja i finansijskog stanja banaka u FBiH, u skladu sa zakonskim ovlastima, a u cilju jačanja sigurnosti i banaka pojedinačno i sistema u cjelini, nalogala bankama poduzimanje odgovarajućih aktivnosti na jačanju kapitalne osnove i osiguranju kapitala adekvatnog visini i profilu postojeće i potencijalne izloženosti svim rizicima koji su imanentni bankarskom poslovanju.

Kao i do sada, prioritetan zadatak većine banaka u sistemu je dalje jačanje kapitalne osnove, a u fokusu su velike banke u sistemu, posebno zbog promjena u poslovnom i operativnom okruženju u kojem banke u Federaciji BiH posluju, djelovanja i uticaja svjetske finansijske i ekonomske krize i na našu zemlju i negativnih efekata koje ova kriza ima na bankarski sektor i ukupnu ekonomiju BiH, što je dodatno pojačano uticajem ogromnih šteta izazvanih poplavama u proljeće i ljeto 2014. godine, kako na privredne subjekte i određene sektore, tako i na stanovništvo u tim područjima. Takođe su u fokusu i banke koje imaju negativne trendove u kvalitetu aktive, što se negativno odražava na kapital i predstavlja realnu opasnost za dalje slabljenje kapitalne osnove. U uslovima djelovanja ekonomske krize i rasta kreditnog rizika uzrokovanog padom kvaliteta kreditnog portfolija kroz rast nenaplativih potraživanja, ovaj zahtjev ima prioritetan značaj i zato je segment kapitala pod kontinuiranim pojačanim supervizorskim nadzorom, kako ne bi došlo do ugrožavanja stabilnosti banaka i erozije kapitalne osnove na nivo koji bi ugrozio ne samo poslovanje banaka, nego i uticao na stabilnost ukupnog bankarskog sistema.

2.1.3. Aktiva i kvalitet aktive

Odlukom o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom i klasifikaciju aktive banaka utvrđeni su kriteriji za procjenu izloženosti banaka kreditnom riziku ocjenom kvaliteta njihove aktive i adekvatnosti rezervi za kreditne i druge gubitke prema rizičnosti plasmana i sredstava-stavki bilansa i vanbilansnih stavki.

Stupanjem na snagu Zakona o računovodstvu i reviziji u Federaciji Bosne i Hercegovine, počev od 31. 12. 2011. godine banke sačinjavaju i prezentiraju finansijske izvještaje u skladu sa Međunarodnim računovodstvenim standardima (MRS) i Međunarodnim standardima finansijskog izvještavanja (MSFI), pri čemu se za priznavanje i mjerenje finansijske imovine i obaveza primjenjuje MRS 39 - Finansijski instrumenti, priznavanje i mjerenje i MRS 37- Rezervisanja, potencijalne obaveze i potencijalna sredstva. Prilikom procjene izloženosti banaka kreditnom riziku, banke su dužne i dalje obračunavati rezerve za kreditne gubitke (RKG) u skladu sa kriterijama iz Odluke o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom i klasifikaciju aktive banaka, uvažavajući već formirane ispravke vrijednosti bilansne aktive i rezerviranja za gubitke po vanbilansnim stavkama koje se evidentiraju u knjigama banaka, kao i RKG formirane iz dobiti (na računima kapitala).

-u 000 KM-

Tabela 18: Aktiva (bilans i vanbilans), RKG po regulatoru i ispravke vrijednosti po MRS-u					
OPIS	31.12.2012.	31.12.2013.	30.09.2014.	INDEKS	
1	2	3	4	5(3/2)	6(4/3)
1. Rizična aktiva ¹⁹	13.286.676	13.517.944	14.082.460	102	104
2. Obračunate regulatorne rezerve za kreditne gubitke	1.370.669	1.504.174	1.638.063	110	109
3. I spravka vrijednosti i rezerve za vanbilansne stavke	1.092.535	1.255.162	1.315.513	115	105
4. P. potrebne regulatorne rezerve iz dobiti za procjenjene gubitke	411.077	411.515	481.402	100	117
5. Formirane regulatorne rezerve iz dobiti za procjenjene gubitke	315.734	315.734	315.734	100	100
6. Nedostajući iznos regulat. rezervi iz dobiti za procjenjene gub.	111.565	156.866	192.449	141	123
7. Nerizične stavke	5.579.911	6.145.092	5.977.740	110	97
8. UKUPNA AKTIVA (1+7)	18.866.587	19.663.036	20.060.200	104	102

Ukupna aktiva sa vanbilansnim stavkama (aktiva)²⁰ banaka u F BiH sa 30. 09. 2014. godine iznosila je 20,1 milijardu KM i veća je za 2% ili 397 miliona KM u odnosu na kraj 2013. godine. Rizična aktiva iznosi 14,1 milijardu KM i veća je za 4% ili 565 miliona KM.

¹⁹ Isključen iznos plasmana i potencijalnih obaveza od 204 miliona KM obezbjeđenih novčanim depozitom.

²⁰ Aktiva definirana članom 2. Odluke o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom i klasifikaciju aktive banaka („Službene novine F BiH“, broj 85/11 -prečišćeni tekst i 33/12-ispravka, 15/13).

Nerizične stavke iznose šest milijardi KM ili 30% ukupne aktive s vanbilansom i manje su za 3% ili 167 miliona KM u odnosu na kraj 2013. godine.

Ukupne obračunate RKG po regulatornom zahtjevu iznose 1,6 milijardi KM, a formirane ispravke vrijednosti bilansne aktive i rezerviranja za gubitke po vanbilansnim stavkama 1,3 milijarde KM. Potrebne regulatorne rezerve²¹ iznose 481 milion KM i veće su za 17% ili 70 miliona KM. Formirane regulatorne rezerve iz dobiti iznose 316 miliona KM i na istom su nivou, što je rezultat izmjene regulative, odnosno nedostajući iznos RKG iskazan na kraju poslovne godine (počev od 31. 12. 2012. godine) se ne pokriva na teret dobiti, ali i dalje predstavlja odbitnu stavku od kapitala i utiče na izračun stope adekvatnosti kapitala. Nedostajuće regulatorne rezerve²² sa 30. 09. 2014. godine iznose 192 miliona KM, s rastom od 23% ili 36 miliona KM u odnosu na kraj 2013. godine, što je rezultat kontinuiranog pogoršanja kvaliteta kreditnog portfolia.

Tabela 19: Ukupna aktiva, bruto bilansna aktiva, rizične i nerizične stavke aktive

O P I S	31.12.2012.		31.12.2013.		30.09.2014.		INDEKS	
	Iznos	Strukt. %	Iznos	Strukt.%	Iznos	Strukt.%	8 (4/2)	9 (6/4)
1.	2	3	4	5	6	7		
Kredit	9.347.370	85,2	9.396.444	84,3	9.550.379 ²³	82,7	101	102
Kamate	86.650	0,8	81.456	0,7	81.216	0,7	94	100
Dospjela potraživanja	1.049.891	9,5	1.144.042	10,3	1.307.557	11,3	109	114
Potraživanja po plać. garancijama	24.360	0,2	31.783	0,3	31.781	0,3	130	100
Ostali plasmani	172.479	1,6	201.786	1,8	234.100	2,0	117	116
Ostala aktiva	292.440	2,7	294.623	2,6	339.151	3,0	101	115
1.RIZIČNA BILANSNA AKTIVA	10.973.190	100,0	11.150.134	100,0	11.544.184	100,0	102	103
2. NERIZIČNA BILANSNA AKTIVA	5.084.000		5.523.506		5.621.719		109	102
3.BRUTO BILANSNA AKTIVA (1+2)	16.057.190		16.673.640		17.165.903		104	103
4.RIZIČNI VANBILANS	2.313.486		2.367.810		2.538.276		102	107
5.NERIZIČNI VANBILANS	495.911		621.586		356.021		125	57
6.UKUPNE VANBILANSNE STAVKE (4+5)	2.809.397		2.989.396		2.894.297		106	97
7.RIZIČNA AKTIVA S VANBILANSOM (1+4)	13.286.676		13.517.944		14.082.460		102	104
8. NERIZIČNE STAVKE (2+5)	5.579.911		6.145.092		5.977.740		110	97
9. AKTIVA S VANBILANSOM (3+6)	18.866.587		19.663.036		20.060.200		104	102

Bruto bilansna aktiva²⁴ iznosi 17,2 milijarde KM i veća je za 3% ili 492 miliona KM u odnosu na kraj 2013. godine, a rizična bilansna aktiva iznosi 11,5 milijardi KM, što je 67% bruto bilansne aktive i veća je 3% ili 394 miliona KM u odnosu na kraj 2013. godine. Nerizična bilansna aktiva iznosi 5,6 milijardi KM i veća je za 2% ili 98 miliona KM. Vanbilansne rizične stavke iznose 2,5 milijardi KM i veće su za 7% ili 170 miliona KM, a nerizične stavke 356 miliona KM, sa značajnim smanjenjem od 43% ili 266 miliona KM u odnosu na kraj 2013. godine.

Uticaj ekonomske krize na ukupnu ekonomiju i privredu u BiH je i dalje izražen, što se odražava na ključnu djelatnost banaka, odnosno segment kreditiranja. Za devet mjeseci 2014. godine ostvaren je blagi rast kredita od 2% ili 260 miliona KM, s napomenom da su prethodne dvije godine godišnje stope rasta iznosile 1,7%. Sa 30. 09. 2014. godine krediti su iznosili 11,1 milijardu KM i s učešćem od 70% (-0,3 procentna poena).

²¹ Potrebne regulatorne rezerve predstavljaju pozitivnu razliku između obračunatih RKG i ispravki vrijednosti (obračunate RKG su veće od ispravke vrijednosti).

²² Nedostajući iznos regulatornih rezervi predstavlja pozitivnu razliku između potrebnih i formiranih RKG.

²³ Isključen iznos kredita od 155 miliona KM pokriven novčanim depozitom (uključen u nerizičnu bilansnu aktivu).

²⁴ Izvor podataka: Izvještaj o klasifikaciji aktive bilansa i vanbilansnih stavki banaka.

Međutim, na osnovu analitičkih podataka može se zaključiti da je navedeni rast kredita većim dijelom generiran upravo rastom dospjelih nenaplaćenih potraživanja (potraživanja koja su u kašnjenju s plaćanjem, B-E), za devet mjeseci 2014. godine rast iznosi visokih 14% ili 159 miliona KM (u 2013. godini rast je iznosio 11% ili 110 miliona KM, odnosno dospjela nenaplaćena potraživanja iznosila su 1,1 milijardu KM) i sa 30. 09. 2014. godine dostigla su iznos od 1,3 milijarde KM. Iz navedenog proizlazi da realni rast kredita za devet mjeseci 2014. godine iznosi 1% (u 2013. godini isti je iznosio cca 0,7%).

Za devet mjeseci 2014. godine plasirano je ukupno 5,4 milijardi KM novih kredita, što je za 11% ili 535 miliona KM više u odnosu na isti period prethodne godine. Od ukupno plasiranih kredita na privredu se odnosi 67%, a na stanovništvo 28,7% (31.12.2013. godine: privreda 67%, stanovništvo 28%). Ročna struktura novoodobrenih kredita: dugoročni 47%, kratkoročni 53% (31.12.2013. godine: dugoročni 44%, kratkoročni 56%).

Tri najveće banke u F BiH s iznosom kredita od 6,1 milijardu KM imaju učešće od 55% u ukupnim kreditima na nivou sistema.

Trend i promjena učešća pojedinih sektora u ukupnoj strukturi kredita dati su u sljedećoj tabeli.

-u 000 KM-

Tabela 20: Sektorska struktura kredita

SEKTORI	31.12.2012.		31.12.2013.		30.09.2014.		INDEKS	
	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	8(4/2)	9(6/4)
1	2	3	4	5	6	7		
Vladine institucije	132.525	1,2	142.010	1,3	191.778	1,7	107	135
Javna preduzeća	251.233	2,4	259.769	2,4	258.772	2,3	103	100
Privatna preduzeća i društ.	5.141.359	48,2	5.202.269	47,9	5.216.749	46,9	101	100
Bankarske institucije	11.177	0,1	6.671	0,1	9.238	0,1	60	138
Nebankarske finansijske instit.	41.661	0,4	37.791	0,3	29.426	0,3	91	78
Građani	5.076.679	47,6	5.194.971	47,9	5.397.225	48,6	102	104
Ostalo	11.490	0,1	8.919	0,1	8.816	0,1	78	99
UKUPNO	10.666.124	100,0	10.852.400	100,0	11.112.004	100,0	102	102

U posmatranom periodu 2014. godine sektorska struktura kredita neznatno je promijenjena u odnosu na kraj 2013. godine, najviše kao rezultat rasta kreditnih plasmana sektoru stanovništva i vladinim institucijama. Krediti dati stanovništvu iznose 5,4 milijarde KM i veći su za 4% ili 202 miliona KM (na kraju 2013. godine 5,2 milijarde KM). Krediti dati privatnim preduzećima iznose 5,2 milijarde KM i na istom su nivou u odnosu na kraj 2013. godine. Kod kredita stanovništvu prisutan je porast učešća sa 47,9% na 48,6%, dok je kod kredita privatnim preduzećima učešće smanjeno sa 47,9% na 46,9%.

Prema dostavljenim podacima od banaka sa stanjem 30. 09. 2014. godine, s aspekta strukture kredita stanovništvu po namjeni, učešće kredita za finansiranje potrošnih dobara²⁵ iznosi 76%, učešće stambenih kredita iznosi 21%, a sa preostalih 3% kreditirani su mali zanati, mali biznis i poljoprivreda (na kraju 2013. godine: potrošna dobra 75%, stambeni krediti 22% i mali zanati, mali biznis i poljoprivreda 3%).

Tri najveće banke u sistemu plasirale su stanovništvu 62%, a privatnim preduzećima 47% ukupnih kredita datih ovim sektorima (31. 12. 2013. godine: stanovništvo 63%, privatna preduzeća 48%).

Valutna struktura kredita: najveće učešće od 65% ili 7,2 milijarde KM imaju krediti odobreni s valutnom klauzulom (EUR: sedam milijardi KM ili 97%, CHF: 225 miliona KM ili 3%), krediti u domaćoj valuti 34% ili 3,8 milijardi KM, a najmanje učešće od samo 1% ili 85 miliona KM imaju

²⁵ Uključeno kartično poslovanje.

kreditu u stranoj valuti (od toga se skoro sve odnosi na EUR: 76 miliona KM ili 89%). Ukupan iznos kredita s valutnom klauzulom u CHF valuti od 225 miliona KM iznosi 2% ukupnog kreditnog portfolia i skoro cijeli iznos se odnosi na jednu banku u sistemu.

Budući da su plasmani, odnosno krediti najrizičniji dio aktive banaka, njihov kvalitet predstavlja jednu od najznačajnijih determinanti stabilnosti i uspješnosti poslovanja banaka. Ocjena kvaliteta aktive je ustvari ocjena izloženosti kreditnom riziku plasmana banke, odnosno identificiranje potencijalnih kreditnih gubitaka.

Kvalitet aktive i vanbilansnih rizičnih stavki, opći kreditni rizik, potencijalni kreditni gubici po kategorijama klasifikacije dati su u sljedećoj tabeli.

Tabela 21: Klasifikacija aktive, opći kreditni rizik (OKR) i potencijalni kreditni gubici (PKG)

Kategorija klasifikacije	31.12.2012.			31.12.2013.			30.09.2014.			INDEKS	
	Klasif. aktiva	Učešće %	OKR PKG	Klasif. aktiva	Učešće %	OKR PKG	Klasif. aktiva	Učešće %	OKR PKG	11(5/2)	12(8/5)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
A	10.571.555	79,6	211.433	10.754.079	79,6	215.083	11.220.257	79,7	224.407	102	104
B	1.227.301	9,3	108.313	1.094.361	8,1	93.547	1.017.179	7,2	87.152	89	93
C	334.226	2,5	87.874	356.646	2,6	90.541	420.738	3,0	107.052	107	118
D	443.500	3,3	252.970	502.803	3,7	295.224	490.132	3,5	285.866	113	97
E	710.094	5,3	710.079	810.055	6,0	809.779	934.154	6,6	933.586	114	115
Rizična ak. (A-E)	13.286.676	100,0	1.370.669	13.517.944	100,0	1.504.174	14.082.460	100,0	1.638.063	102	104
Klasifikovana (B-E)	2.715.121	20,4	1.159.236	2.763.865	20,4	1.289.091	2.862.203	20,3	1.413.656	102	104
Nekvalitetna (C-E)	1.487.820	11,2	1.050.923	1.669.504	12,4	1.195.544	1.845.024	13,1	1.326.504	112	110
Nerizična akt.²⁶	5.579.911			6.145.092			5.977.740			110	97
UKUPNO (rizična i nerizična)	18.866.587			19.663.036			20.060.200			104	102

Prvi indikator i upozoravajući signal da postoje potencijalni problemi u otplati kredita je rast dospjelih potraživanja i učešća u ukupnim kreditima. Za devet mjeseci 2014. godine dospjela potraživanja su imala relativno visok rast od 14% ili 163 miliona KM (u 2013. godini 9% ili 102 miliona KM), a učešće je povećano za 1,2 procentna poena, odnosno na 12%.

Ako se analizira kvalitet rizične aktive kroz kretanje i promjene ključnih pokazatelja, može se konstatovati da su u prva tri kvartala 2014. godine ključni pokazatelji kvaliteta aktive pogoršani u odnosu na kraj 2013. godine. Kod nekih banaka pokazatelji su imali blage oscilacije (poboljšanje ili pogoršanje), odnosno devet banaka ima pokazatelje učešća klasifikovane aktive u odnosu na rizičnu aktivu lošije od bankarskog sektora, a sedam banaka ima učešće nekvalitetne aktive u odnosu na rizičnu lošije od bankarskog sektora.

Klasifikovana aktiva je sa 30. 09. 2014. godine iznosila 2,9 milijardi KM, a nekvalitetna 1,8 milijardi KM.

Stopa rasta klasifikovane aktive (B-E) od 4% ili 98 miliona KM je duplo veća nego u 2013. godini, što potvrđuje konstataciju da je trend pogoršanja kvaliteta aktive, prije svega kredita, i dalje prisutan. U okviru klasifikovane aktive, nekvalitetna aktiva (C-E) je povećana za 10% ili 175 miliona KM (u 2013. godini rast nekvalitetne aktive je iznosio 12% ili 182 miliona KM), od toga se najveći dio odnosi na tri banke u sistemu. Kontinuirani rast nekvalitetne aktive rezultat je pomjeranja (klasifikacije) stavki iz A i B kategorije u kategorije nekvalitetne aktive. Kategorija B je smanjena za 7% ili 77 miliona KM (u 2013. godini pad od 11% ili 133 miliona KM), najviše zbog navedene klasifikacije u lošije kategorije.

²⁶ Stavke aktive koje se, u skladu s članom 2. stav (2) Odluke o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom i klasifikaciju aktive banaka, ne klasifikuju i stavke na koje se, u skladu sa čl.22. stav (8) Odluke, ne obračunavaju rezerve za OKG od 2%.

Koeficijent iskazan kroz učešće klasifikovane u rizičnoj aktivni iznosi 20,3%, što je smanjenje za 0,1 procentni poen u odnosu na kraj 2013. godine.

Najvažniji pokazatelj kvaliteta aktive je odnos nekvalitetne i rizične aktive, i u odnosu na kraj prethodne godine povećan je za 0,7 procentnih poena i iznosi 13,1% (u 2013. godini pokazatelj je povećan za 1,2 procentna poena), zbog navedenog rasta nekvalitetne aktive (10% ili 175 miliona KM). Međutim, isti treba uzeti s dozom opreza i rezerve, imajući u vidu da učešće B kategorije iznosi 7,2% (na kraju 2013. godine 8,1%), te sumnju da dio plasmana koji su iskazani u ovoj kategoriji imaju lošiji kvalitet i da trebaju biti kategorizirani kao nekvalitetna aktiva.

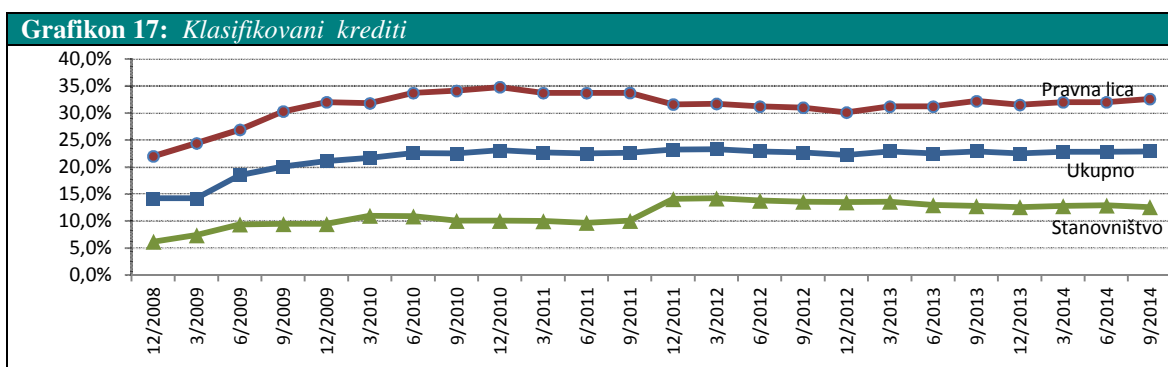
Sektorska analiza podataka temelji se na pokazateljima kvaliteta kredita datih za dva najznačajnija sektora: pravnim licima i stanovništvu. Dva navedena pokazatelja za ove sektore se značajno razlikuju i ukazuju na postojanje veće izloženosti kreditnom riziku, a time i potencijalnim kreditnim gubicima, kod kredita plasiranih pravnim licima.

Tabela 22: Klasifikacija kredita datih stanovništvu i pravnim licima

Kategorija klasifikacije	31.12.2013.					30.09.2014.					INDEKS		
	Stanovni štvo	Učešće %	Pravna lica	Učešće %	UKUPNO Iznos	Učešće %	Stanovni štvo	Učešće %	Pravna lica	Učešće %		UKUPNO Iznos	
1	2	3	4	5	6 (2+4)	7	8	9	10	11	12 (8+10)	13	14(12/6)
A	4.538.704	87,4	3.874.012	68,5	8.412.716	77,5	4.715.481	87,4	3.854.266	67,4	8.569.747	77,1	102
B	135.873	2,6	717.004	12,7	852.877	7,9	144.968	2,7	646.392	11,3	791.360	7,1	93
C	70.012	1,3	272.940	4,8	342.952	3,2	70.530	1,3	334.408	5,9	404.938	3,6	118
D	128.351	2,5	361.163	6,4	489.514	4,5	81.948	1,5	394.240	6,9	476.188	4,3	97
E	322.031	6,2	432.310	7,6	754.341	6,9	384.296	7,1	485.475	8,5	869.771	7,8	115
UKUPNO	5.194.971	100,0	5.657.429	100,0	10.852.400	100,0	5.397.223	100,0	5.714.781	100,0	11.112.004	100,0	102
Klas. kred. B-E	656.267	12,6	1.783.417	31,5	2.439.684	22,5	681.742	12,6	1.860.515	32,6	2.542.257	22,9	104
Nekv. kred C-E	520.394	10,0	1.066.413	18,8	1.586.807	14,6	536.774	9,9	1.214.123	21,2	1.750.897	15,8	110
		47,9		52,1		100,0		48,6		51,4		100,0	
Učešće po sektorima u klasifikovanim kreditima, nekvalitetnim kreditima i B kategoriji:													
Klasifikacija B-E		26,9		73,1		100,0		26,8		73,2		100,0	
Nekvalitetni C-E		32,8		67,2		100,0		30,7		69,3		100,0	
Kategorija B		15,9		84,1		100,0		18,3		81,7		100,0	

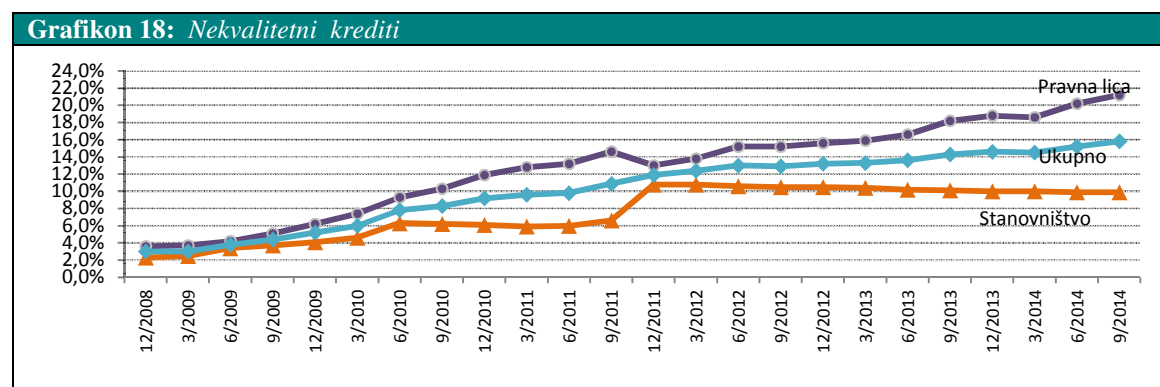
Kao što je već istaknuto, u 2014. godini nastavljen je trend pogoršanja indikatora kvaliteta kredita, a posmatrano po sektorima, evidentno je da su negativna kretanja izraženija u kreditnom portfoliju pravnih lica, što je i očekivano.

Na nivou ukupnog portfolija, sa 30.09. 2014. godine učešće nekvalitetnih kredita je, nakon povećanja od 1,2 procentna poena, iznosilo 15,8% (u 2013. godini učešće je povećano za 1,4 procentna poena), kao rezultat rasta ukupnih nekvalitetnih kredita za 10% ili 164 miliona KM. Kod pravnih lica rast je iznosio 14% ili 148 miliona KM, a kod stanovništva 3% ili 16 miliona KM (u 2013. godini ukupni nekvalitetni krediti imali su rast 13% ili 180 miliona KM i to: pravnih lica 22,3% ili 194 miliona KM, dok su nekvalitetni krediti stanovništva imali pad od 2,7% ili 14 miliona KM). Učešće klasifikovanih kredita je povećano na 22,9%, odnosno za 0,4 procentna poena.

Od ukupnih kredita plasiranih pravnim licima u iznosu od 5,7 milijardi KM, sa 30. 09. 2014. godine u kategorije B do E klasificirano je zabrinjavajuće visokih 32,6% ili 1,9 milijardi KM, što je povećanje za 1,1 procentni poen u odnosu na kraj 2013. godine (u 2013. godini učešće je povećano za 1,4 procentna poena), dok je pokazatelj za sektor stanovništva znatno bolji, od ukupno odobrenih kredita stanovništvu u iznosu od 5,4 milijarde KM, u navedene kategorije klasificirano je 12,6% ili 682 miliona KM, kao i na kraju 2013. godine, što je takođe visok nivo.

Navedena kretanja su rezultat stanja u realnom sektoru i djelovanja ekonomske krize na privredu i ukupnu ekonomiju u BiH, zbog čega kreditni portfolio pravnih lica ima znatno lošiji kvalitet od sektora stanovništva.

Najvažniji indikator kvaliteta kreditnog portfolija je učešće nekvalitetnih kredita. Od ukupnih nekvalitetnih kredita na pravna lica se odnosi 69%, a na stanovništvo 31% (na kraju 2013. godine: pravna lica 67%, stanovništvo 33%). U tri kvartala 2014. godine učešće nekvalitetnih kredita kod sektora pravnih lica je povećano, kao rezultat navedenog rasta od 14%, dok je kod stanovništva na skoro istom nivou. Od ukupnih kredita plasiranih pravnim licima na nekvalitetne kredite se odnosi 21,2% ili 1,2 milijarde KM, što je za 2,4 procentna poena više nego na kraju 2013. godine (u 2013. godini učešće je povećano za 3,2 procentna poena). Za sektor stanovništva isti iznose 537 miliona KM, sa skoro istim učešćem od 9,9% kao i na kraju 2013. godine (u 2013. godini učešće smanjeno za 0,5 procentnih poena).

Detaljnija i potpunija analiza temelji se na podacima o granskoj koncentraciji kredita unutar sektora pravnih lica (po sektorima) i stanovništva (po namjeni).

Tabela 23: Granska koncentracija kredita

OPIS	31.12.2013.				30.09.2014.				INDEKS	
	Ukupni krediti		Nekvalitetni krediti		Ukupni krediti		Nekvalitetni krediti			
	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %		
1	2	3	4	5 (4/2)	6	7	8	9 (8/6)	10 (6/2)	11(8/4)
1. Krediti pravnim licima za:										
Poljoprivredu (AGR)	112.695	1,0	30.608	27,2	123.146	1,1	28.517	23,2	109	93
Proizvodnju (IND)	1.547.431	14,3	333.666	21,6	1.568.790	14,1	414.325	26,4	101	124
Građevinarstvo (CON)	394.706	3,6	121.971	30,9	395.901	3,6	124.452	31,4	100	102
Trgovinu (TRD)	2.298.260	21,2	392.161	17,1	2.292.895	20,6	444.466	19,4	100	113
Ugostiteljstvo (HTR)	162.102	1,5	29.970	18,5	159.681	1,4	28.912	18,1	99	96
Ostalo ²⁷	1.142.235	10,5	158.037	13,8	1.174.368	10,6	173.451	14,8	103	110
UKUPNO 1.	5.657.429	52,1	1.066.413	18,8	5.714.781	51,4	1.214.123	21,2	101	114
2. Krediti stanovništvu za:										
Opću potrošnju	3.906.142	36,0	310.450	7,9	4.148.184	37,3	319.658	7,7	106	103
Stambenu izgradnju	1.148.230	10,6	170.282	14,8	1.112.320	10,0	177.695	16,0	97	104
Obavljanje djelatnosti (obrtnici)	140.599	1,3	39.662	28,2	136.719	1,2	39.421	28,8	97	99
UKUPNO 2.	5.194.971	47,9	520.394	10,0	5.397.223	48,6	536.774	9,9	104	103
UKUPNO (1. +2.)	10.852.400	100,0	1.586.807	14,6	11.112.004	100,0	1.750.897	15,8	102	110

Najveće učešće u ukupnim kreditima pravnih lica imaju sektori trgovine 20,6% i proizvodnje 14%, a kod stanovništva najveće učešće imaju krediti za opću potrošnju 37,3% i stambeni krediti 10% (na kraju 2013. godine: trgovina 21,2%, proizvodnja 14,3%, opća potrošnja 36% i stambeni krediti 10,6%).

Već duži period negativan i jak uticaj ekonomske krize posebno je izražen u nekoliko ključnih sektora, što se vidi iz pokazatelja učešća nekvalitetnih kredita. Najveće učešće nekvalitetnih kredita od 31,4% ima sektor građevinarstva, s rastom od 0,5 procentnih poena (u 2013. godini rast pet procentnih poena), koji u ukupnim kreditima ima nisko učešće od svega 3,6%. Ovaj sektor je za devet mjeseci 2014. godine imao blagi rast nekvalitetnih kredita od 2% ili 2,5 miliona KM. Takođe, kod sektora poljoprivrede, iako ima najmanje učešće od 1,1%, nekvalitetni krediti imaju visoko učešće od 23,2% (12/13: 27,2%), s napomenom da je za devet mjeseci 2014. godine prisutno smanjenje nekvalitetnih kredita od 7%.

Ipak, fokus je na dva sektora s najvećim učešćem u ukupnim kreditima, a to su sektor trgovine (20,6%) i proizvodnje (14,1%). Za devet mjeseci 2014. godine, došlo je do relativno značajnog rasta nekvalitetnih kredita u oba sektora: kod sektora proizvodnje za 24% ili 81 milion KM, a učešće je povećano sa 21,6% na 26,4% (u 2013. godini rast je iznosio visokih 37% ili 90 miliona KM, a učešće je povećano za 5,7 procentnih poena, odnosno na nivo od 21,6%); kod trgovine nekvalitetni krediti bilježe rast od 13% ili 52 miliona KM, dok je učešće povećano za 2,3 procentna poena, odnosno na 19,4% (u 2013. godini ostvaren je visok rast od 27% ili 82 miliona KM, a učešće povećano sa 13,3% na 17,1%).

Kod stanovništva nema značajnih promjena, pokazatelji su na približno istom nivou kao i na kraju prethodne godine. Najlošiji pokazatelj učešća nekvalitetnih kredita od 28,8% (na kraju 2013. godine 28,2%) imaju krediti plasirani obrtnicima, s niskim učešćem od 1,2% u ukupnim kreditima. Relativno visoko učešće nekvalitetnih kredita od 16% imaju stambeni krediti (na kraju 2013. godine 14,8%), dok krediti za opću potrošnju, s najvećim učešćem od 37,3% u ukupnim kreditima, imaju niže učešće, koje iznosi 7,7% (na kraju 2013. godine 7,9%).

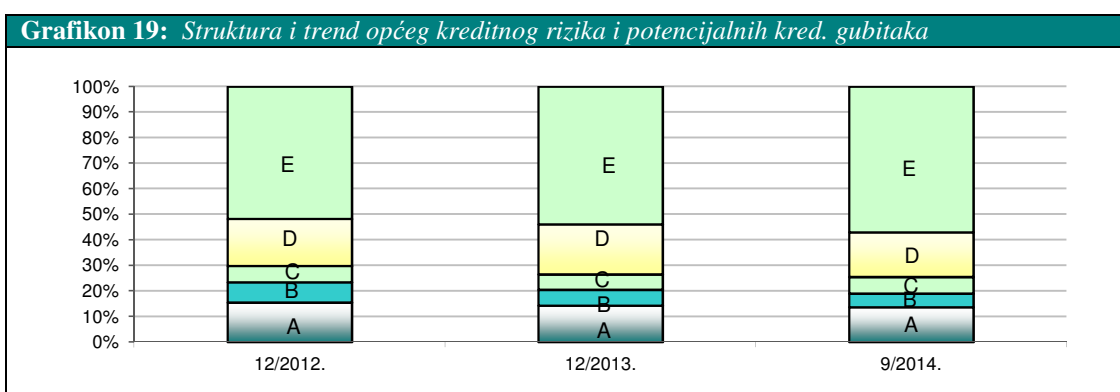
²⁷ Uključeni sljedeći sektori: saobraćaj, skladištenje i komunikacije (TRC); finansijsko posredovanje (FIN); poslovanje nekretninama, iznajmljivanje i poslovne usluge (RER); javna uprava i odbrana, obavezno socijalno osiguranje (GOV) i ostalo.

Nivo općeg kreditnog rizika i procijenjenih potencijalnih kreditnih gubitaka po kategorijama klasifikacije, utvrđenih u skladu sa kriterijima i metodologiji propisanoj u odlukama FBA, njihov trend i struktura na nivou bankarskog sektora dati su u sljedećoj tabeli i grafikonu.

Tabela 24: Struktura i trend općeg kreditnog rizika i potencijalnih kreditnih gubitaka

Kategorija klasifikacije	IZNOS (u 000 KM) I STRUKTURA (u%)						INDEKS	
	31.12.2012.		31.12.2013.		30.09.2014.		8 (4/2)	9 (6/4)
1	2	3	4	5	6	7	8 (4/2)	9 (6/4)
A	211.433	15,4	215.083	14,3	224.407	13,7	102	104
B	108.313	7,9	93.547	6,2	87.152	5,3	86	93
C	87.874	6,4	90.541	6,0	107.052	6,5	103	118
D	252.970	18,5	295.224	19,6	285.866	17,5	117	97
E	710.079	51,8	809.779	53,9	933.586	57,0	114	115
UKUPNO	1.370.669	100,0	1.504.174	100,0	1.638.063	100,0	110	109

Analizirajući nivo obračunatih RKG ukupno i po kategorijama klasifikacije, u odnosu na kraj 2013. godine, rezerve za opći kreditni rizik (za kategoriju A) i potencijalne kreditne gubitke su veće za 9% ili 134 miliona KM i iznose 1,6 milijardi KM. Rezerve za opći kreditni rizik su veće za 4% ili devet miliona KM i iznose 224 miliona KM, a rezerve za potencijalne kreditne gubitke su veće za 10% ili 125 miliona KM. Po kategorijama klasifikacije, kretanja su bila u oba smjera: rezerve za B kategoriju su smanjene za 7% ili 6,4 mil. KM i iznose 87 miliona KM, dok su rezerve za nekvalitetnu aktivu, zbog rasta nekvalitetne aktive za 10% ili 175 miliona KM, povećane za 4% ili 53 miliona KM, odnosno na nivo od 1,3 milijarde KM. Najveći nominalni rast imale su rezerve za E kategoriju od 15% ili 124 miliona KM, zatim rezerve za C kategoriju 18% ili 16 miliona KM, dok su rezerve za D kategoriju imale pad od 3% ili devet miliona KM. Navedeno kretanje rezervi za kreditne gubitke ukazuje na konstantno pogoršanje kreditnog portfolia, a što je posljedica djelovanja ekonomske krize na realni sektor.

Jedan od najvažnijih pokazatelja kvaliteta aktive je odnos potencijalnih kreditnih gubitaka (PKG) i rizične aktive sa vanbilansom, iznosi 10% i veći je za 0,5 procentnih poena u odnosu na kraj 2013. godine.

Sa 30. 09. 2014. godine banke su prosječno za B kategoriju imale obračunate rezerve po stopi od 8,6%, za C kategoriju 25,4%, D kategoriju 58,3% i E 100% (na kraju 2013. godine: B 8,5%, C 25,4%, D 58,7% i E 100%).²⁸

²⁸ Prema Odluci o minimalnim standardima za upravljanjem kreditnim rizikom i klasifikaciju aktive banaka, banke su dužne da obračunavaju rezerve za kreditne gubitke po kategorijama klasifikacije u sljedećim procentima: A-2%, B 5-15%, C 16-40%, D 41-60% i E 100%.

U skladu sa MRS/MSFI banke su obavezne umanjena vrijednosti imovine knjižiti kroz troškove formirajući ispravke vrijednosti za bilansne stavke i rezerviranja za rizične vanbilansne stavke (ranije troškovi RKG).

Pregled ukupnih stavki aktive (bilans i vanbilans) i stavki u statusu neizmirenja obaveza (default), kao i pripadajuće ispravke vrijednosti i rezerviranja (utvrđenih u skladu sa internim metodologijama banaka čiji je minimum elemenata propisan regulativom FBA) dati su u sljedećoj tabeli.

Tabela 25: Procjena i vrednovanje rizičnih stavki po MRS-u 39 i MRS-u 37

Opis	IZNOS (u 000 KM) I UČEŠĆE (u%)				INDEKS
	31.12.2013.		30.09.2014.		
	Iznos	Učešće	Iznos	Učešće	
1	2	3	4	5	6 (4/2)
1. RIZIČNA AKTIVA (a+b)	13.517.944	100,0%	14.082.460	100,0%	104
a) Stavke u statusu neizmirenja obaveza (default)	1.886.251	14,0%	1.980.179	14,1%	105
a.1. bilansne stavke u defaultu	1.863.530		1.962.301		105
a.2. vanbilansne stavke u defaultu	22.721		17.878		79
b) Stavke u statusu izmirenja obaveza (performing assets)	11.631.693	86,0%	12.102.281	85,9%	104
1.1 UKUPNE ISPRAVKE VRIJEDNOSTI RIZIČNE AKTIVE (a+b)	1.255.162	100,0%	1.315.513	100,0%	105
a) Ispravke vrijednosti za default	1.110.375	88,5%	1.167.677	88,8%	105
a.1. Ispravke vrijednosti bilansnih stavki u defaultu	1.105.059		1.162.397		105
a.2. Rezerve za vanbilans u defaultu	5.316		5.280		99
b) Ispravke vrijednosti za performing assets (IBNR ²⁹)	144.787	11,5%	147.836	11,2%	102
2. UKUPNI KREDITI (a+b)	10.852.400	100,0%	11.112.004	100,0%	102
a) Krediti u defaultu (non-performing loans)	1.799.777	16,6%	1.898.821	17,1%	106
b) Krediti u statusu izmirenja obaveza (performing loans)	9.052.623	83,4%	9.213.183	82,9%	102
2.1. ISPRAVKA VRIJEDNOSTI KREDITA (a+b)	1.165.928	100,0%	1.220.201	100,0%	105
a) Ispravka vrijednosti kredita u defaultu	1.052.412	90,3%	1.107.964	90,8%	105
b) Ispravka vrijednosti performing kredita (IBNR kredita)	113.516	9,7%	112.237	9,2%	99
Pokrivenost stavki u statusu neizmirenja obaveza (default)	58,9%		59,0%		
Pokrivenost stavki u statusu izmirenja obaveza (performing assets)	1,2%		1,2%		
Pokrivenost rizične aktive ukupnim ispravkama vrijednosti	9,3%		9,3%		

Kreditni u statusu neizmirenja obaveza (default) za devet mjeseci 2014. godine povećani su za 6% ili 99 miliona KM (u 2013. godini 9% ili 155 miliona KM), a zbog poređenja, nekvalitetni krediti su povećani za 10% ili 164 miliona KM u odnosu na kraj 2013. godine. Učešće kredita u defaultu u ukupnim kreditima je povećano za 0,5 procentnih poena i iznosi 17,1%, a nekvalitetnih kredita 15,8%. Učešće svih stavki u defaultu u ukupnoj rizičnoj aktivi iznosi 14,1%, kao i na kraju 2013. godine.

Pokrivenost stavki u statusu neizmirenja obaveza (default) ispravkama vrijednosti je skoro na istom nivou i iznosi 59%, dok je pokrivenost nekvalitetne aktive rezervama za kreditne gubitke blago povećana i iznosi 71,9% (12/13: 71,6%). Pokrivenost stavki u statusu izmirenja obaveza (performing assets) je na istom nivou i iznosi 1,2%, kao i pokrivenost rizične aktive ukupnim ispravkama vrijednosti (9,3%). Pokazatelj pokrivenosti rizične aktive ukupnim obračunatim regulatornim rezervama za kreditne gubitke (rezervama za opći kreditni rizik i posebnim rezervama za kreditne gubitke) je nešto bolji i iznosi 11,6% (12/13:11,1%).

Na osnovu navedenog, može se zaključiti da posljedice ekonomske krize i stanje u realnom sektoru i dalje imaju negativan uticaj na kreditni portfolio banaka, kašnjenje u otplati dospjelih obaveza od strane dužnika, prije svega, pravnih lica, što rezultira rastom nekvalitetnih kredita. Međutim, treba istaći da će negativni efekti koje su elementarne nepogode iz maja 2014. godine imale na fizička i

²⁹ IBNR (identified but not reported)-latentni gubici.

pravna lica na područjima pogođenim poplavama u BiH, odnosno uticaj na servisiranje kreditnih obaveza dužnika banaka, imati uticaj na pokazatelje poslovanja jednog broja banaka i u narednom periodu, primarno kroz rast kredita u defaultu i finansijski rezultat.

U cilju ublažavanja negativnih efekata elementarne nepogode, FBA je 30. 06. 2014. godine donijela Odluku o privremenim mjerama za tretman kreditnih obaveza klijenata banaka koji su pogođeni elementarnim nepogodama³⁰.

Postupajući po navedenoj Odluci, banke u Federaciji BiH su u trećem kvartalu 2014. godine, od ukupno primljenih 237 zahtjeva za moratorij na kreditne obaveze, odobrile 129 zahtjeva u ukupnom iznosu od 16,6 miliona KM ili 54% od ukupnog broja upućenih zahtjeva za moratorij. Od ukupnog iznosa moratorija na kreditne obaveze na pravna lica se odnosi 13,6 miliona KM, a na fizička lica tri miliona KM.

Takođe, u skladu s navedenom Odlukom, banke su u trećem kvartalu 2014. godine, od ukupno primljenih 247 zahtjeva za restrukturiranje kreditnih obaveza, odobrile 132 zahtjeva u ukupnom iznosu od 32 miliona KM ili 53% od ukupnog broja upućenih zahtjeva za restrukturiranje kreditnih obaveza. Od ukupnog iznosa restrukturiranih kreditnih obaveza na pravna lica se odnosi 31 milion KM, a na fizička lica jedan milion KM.

Kreditni odobreni u skladu s navedenom Odlukom u odnosu na ukupne kredite sa 30. 09. 2014. godine imaju veoma nisko učešće: moratorij 0,15% i restrukturiranje 0,28%.

Zbog trenda rasta nenaplativih potraživanja, odnosno kašnjenja klijenata u plaćanju dospjelih kreditnih obaveza došlo je do aktiviranja jemstava kod jednog broja kredita u kašnjenju, koji su imali ovakvu vrstu osiguranja. FBA je od 31. 12. 2009. godine propisala izvještaj o otplati kredita na teret jemaca, s ciljem prikupljanja, praćenja i analize podataka o kreditima koje otplaćuju jemci. Prema izvještajima banaka u F BiH sa 30. 09. 2014. godine, od ukupnog broja kreditnih partija koji iznosi 1.116.758, 1.637 kreditne partije su otplaćivali jemci (1.922 jemca). Učešće iznosa kredita i broja kreditnih partija koje otplaćuju jemci u odnosu na podatke za ukupan sistem je nizak i iznosi svega 0,38% i 0,15%.

U cilju ublažavanja negativnih efekata globalne finansijske i ekonomske krize, a vodeći računa o očuvanju stabilnosti bankarskog sektora, FBA je krajem 2009. godine donijela Odluku o privremenim mjerama za reprogram kreditnih obaveza fizičkih i pravnih lica³¹.

Osnovni cilj donošenja ovakvih privremenih mjera bio je stimulisanje banaka na "oživljavanje" kreditne aktivnosti, a restrukturiranjem postojećih potraživanja, bez povećanja cijene kredita i troškova za postojeće dužnike, pomoći i fizičkim i pravnim licima da prevaziđu situaciju u kojoj su se našli zbog uticaja ekonomske krize (smanjena platežna sposobnost, kod fizičkih lica zbog gubitka posla, kašnjenja plate, smanjenja plata i sl., a kod pravnih zbog povećane nelikvidnosti, značajnog smanjenja poslovnih aktivnosti, vrlo teškog stanja u realnom sektoru uopće i sl.).

Postupajući po navedenoj Odluci, banke u Federaciji BiH su u tri kvartala 2014. godine, od ukupno primljenih 344 zahtjeva za reprogram kreditnih obaveza, odobrile 321 zahtjev u ukupnom iznosu od 55 miliona KM ili 93%, što je 21% više u poređenju sa istim periodom 2013. godine. Od ukupnog iznosa odobrenih reprogramiranih obaveza na pravna lica se odnosi 54 miliona KM, a na fizička lica jedan milion KM.

Neto efekat na rezerve za kreditne gubitke po osnovu izvršenih reprograma je povećanje od 449 hiljada KM. Treba istaći da je bilo suprotnih kretanja, odnosno i povećanja i smanjenja RKG po ovom osnovu, što je na kraju rezultiralo navedenim neto efektom.

³⁰ "Službene novine F BiH", br.55/14.

³¹ "Službene novine F BiH", br.2/10, 1/12, 111/12 i 1/14.

Kreditni reprogramirani u skladu s navedenom Odlukom, za devet mjeseci 2014. godine u odnosu na ukupne kredite sa 30. 09. 2014. godine imaju učešće od svega 0,5% (za sektor pravnih lica u odnosu na portfolio pravnih lica ovaj procenat iznosi 0,9%, dok je za sektor stanovništva 0,02%).

Iz navedenih podataka može se zaključiti da je i po broju i po iznosu reprogramiranih kreditnih obaveza rezultat relativno skroman, ako se to upoređuje i s ukupnim kreditnim protfolijem i po sektorima (za pravna i fizička lica).

Iako rezultati i efekti primjene Odluke nisu značajni, ocjenjuje se da je donošenje ovakvog propisa bilo izuzetno važno, odnosno ovakvih mjera privremenog karaktera u uvjetima izraženog djelovanja finansijske i ekonomske krize i na finansijski i na realni sektor u F BiH bilo je nužno, te je imalo pozitivan efekat na dužnike (i fizička i pravna lica), olakšavajući im servisiranje dugova u skladu s njihovim platežnim mogućnostima. Stoga je prolongiranje primjene Odluke i u 2014. godini opravdano, posebno zbog činjenice da je uticaj krize još uvijek evidentan.

Analiza kvaliteta aktive, odnosno kreditnog portfolija pojedinačnih banaka, kao i on site kontrole u samim bankama, ukazuju da je kreditni rizik dominantni rizik kod najvećeg broja banaka, a zabrinjava činjenica da jedan broj banaka ima neadekvatne prakse upravljanja, odnosno ocjene, mjerenja, praćenja i kontrole kreditnog rizika i klasifikaciju aktive, što se u on site kontrolama utvrdilo kroz značajne iznose nedostajućih rezervi za kreditne gubitke, koje su zatim banke formirale po nalogu FBA. Takođe, analizirajući kvalitet aktive u bankama grupiranim prema vlasničkoj strukturi, evidentno je da su pokazatelji kod banaka u većinskom vlasništvu rezidenata (šest „domaćih“ privatnih banaka) lošiji nego kod banaka u većinskom stranom vlasništvu (10 banaka). Nakon izrazito visokog rasta nekvalitetnih kredita kod „domaćih“ banaka od 45% u 2013. godini, u tri kvartala 2014. godine je zabilježen rast od 6%, ali je prisutan relativno visok rast od 11% kod banaka u većinskom stranom vlasništvu (u 2013. godini rast nekvalitetnih kredita iznosio je 9%). Učešće nekvalitetnih kredita kod banaka u većinskom stranom vlasništvu iznosi 14,7%, a kod „domaćih banaka“ 29,7%, što je posljedica neadekvatnih i slabih sistema upravljanja kreditnim rizikom, posebno u ključnoj fazi kod odobravanja kredita. Značajne slabosti i neefikasne prakse utvrđene su i u fazi preventivnog djelovanja kroz rano prepoznavanje problema u servisiranju (otplati) kredita, kao i u radu s nekvalitetnom aktivom u cilju njenog smanjenja putem naplate ili kvalitetnog restrukturiranja.

FBA je bankama, kod kojih je kontrolom ocijenjen slab kvalitet aktive i slabe prakse upravljanja kreditnim rizikom i/ili koje imaju negativne trendove, odnosno pad kvaliteta aktive, naložila korektivne mjere u smislu izrade operativnog programa upravljanja nekvalitetnom aktivom koji mora sadržavati plan aktivnosti na poboljšanju postojećih praksi upravljanja kreditnim rizikom, odnosno kvaliteta aktive, smanjenje postojećih koncentracija, te rješavanje problema nekvalitetne aktive i sprječavanje njenog daljeg pogoršanja. Izvršavanje naloga FBA se kontinuirano nadzire kroz pojačan postkontrolni postupak na osnovu izvještaja i ostale dokumentacije dostavljene od strane banaka, kao i provjere istog ciljanim on site kontrolama. Nadzor ovog segmenta poslovanja je pojačan zbog evidentnih negativnih trendova, što značajno utiče i na pogoršanje profitabilnosti banaka i slabljenje kapitalne osnove kod nekih banaka, zbog čega banke moraju pravovremeno poduzeti aktivnosti na pribavljanju kapitala iz eksternih izvora.

Transakcije s povezanim licima

U svom poslovanju banke su izložene raznim vrstama rizika, od kojih poseban značaj ima rizik vezan za transakcije s licima povezanim sa bankom.

FBA je, u skladu sa Bazelskim standardima, uspostavila određene opreznosne principe i zahtjeve vezane za transakcije s licima povezanim s bankom, što je regulirano Odlukom o minimalnim standardima za poslovanje banaka s licima povezanim s bankom, u kojoj su propisani uslovi i način poslovanja banaka s povezanim licima. Na osnovu te Odluke i Zakona o bankama Nadzorni odbor

banke, a na prijedlog direktora, dužan je da donese posebne politike banke za poslovanje s povezanim licima i da prati njihovu primjenu.

Odlukama FBA propisan je i poseban set izvještaja koji obuhvaćaju transakcije s jednim dijelom povezanih lica, i to kredite i potencijalne i preuzete vanbilansne obaveze (garancije, akreditivi, preuzete kreditne obaveze) kao najčešći i najrizičniji vid transakcija između banaka i povezanih lica.

Set propisanih izvještaja uključuje podatke o kreditima datim sljedećim kategorijama povezanih lica:

- dioničarima banke s više od 5% glasačkih prava,
- članovima Nadzornog odbora i uprave banke i
- supsidijarnim licima i drugim preduzećima povezanim s bankom.

-000 KM-

Tabela 26: Transakcije s povezanim licima

Opis	DATI KREDITI ³²			INDEKS	
	31.12.2012.	31.12.2013.	30.09.2014.	3/2	4/3
1	2	3	4	5	6
Dioničarima sa više od 5% glasačkih prava, subs. i drugim povezanim pred.	156.861	123.889	170.357	79	137
Članovima Nadzornog odbora i Odbora za reviziju	617	570	444	92	78
Upravi banke	2.574	2.507	2.063	97	82
UKUPNO	160.052	126.966	172.864	79	136
Potencijalne i preuzete vanbil. obaveze	21.800	16.046	18.131	74	113

U posmatranom periodu kreditne izloženosti prema osobama povezanim s bankom su povećane za 36%, a potencijalne obaveze za 13%, zbog povećanja izloženosti kod tri banke. Iz prezentiranih podataka može se zaključiti da se i dalje radi o malom iznosu kreditno-garancijskih poslova s povezanim licima i da je nivo rizika nizak. FBA posebnu pažnju (pri on site kontrolama) usmjerava na poslovanje banaka s povezanim licima, naročito ocjeni sistema identifikacije i monitoringa izloženosti riziku poslovanja s povezanim licima. Kontrolori FBA na licu mjesta daju naloge za otklanjanje uočenih propusta u određenim rokovima i pokreću prekršajne postupke, a sastavni dio tih aktivnosti je i praćenje i nadzor provođenja datih naloga u postkontrolnom postupku. To se pozitivno odrazilo na ovaj segment poslovanja, jer je u bankama značajno poboljšana kvaliteta upravljanja ovim rizikom.

2.2. Profitabilnost

Prema podacima iz bilansa uspjeha, na nivou bankarskog sistema u Federaciji BiH, za devet mjeseci 2014. godine ostvaren je pozitivan finansijski rezultat - dobit u iznosu od 124 miliona KM, što je za 35% ili 32 miliona KM više u odnosu na isti period prošle godine. Pozitivan efekat na finansijski rezultat sistema posebno je imalo ostvarenje znatno manjeg gubitka kod jedne velike banke (za cca 30 miliona KM), veće dobiti kod banaka koje su pozitivno poslovale u istom periodu prošle godine (efekat 15 miliona KM), te ostvarenje dobiti kod dvije banke koje su prošle godine poslovale sa gubitkom (efekat 12 miliona KM). S druge strane, negativan efekat od 25 miliona KM je prvenstveno rezultat ostvarenog značajno većeg gubitka kod jedne banke, te ostvarenje manje dobiti kod nekoliko banaka.

Najveći uticaj na poboljšanje profitabilnosti većine banaka prvenstveno je rezultat primjenjenog novog metodološkog pristupa (implementacija MRS 37/39 od 31. 12. 2011. godine), što posljedično ima uticaj na manji nivo troškova ispravki vrijednosti.

³² Pored kredita, uključena i ostala potraživanja, deponovana sredstva i plasmani dioničarima (finansijskim institucijama) sa više od 5% glasačkih prava.

Ostvaren bolji finansijski rezultat u odnosu na isti period prošle godine, rezultat je, prije svega, daljeg smanjenja nekamatnih rashoda, posebno operativnih, ali i troškova ispravke vrijednosti. S druge strane, rast ukupnog prihoda podržan je rastom operativnih prihoda i neto kamatnog prihoda (veće smanjenje kamatnih rashoda od kamatnih prihoda rezultiralo je pozitivnim efektom, odnosno rastom neto kamatnog prihoda).

Pozitivan finansijski rezultat od 153 miliona KM ostvarilo je 15 banaka i isti je veći za 9% ili 12 miliona KM u odnosu na isti period prošle godine. Istovremeno, gubitak u poslovanju u iznosu od 29 miliona KM iskazan je kod dvije banke.

Detaljniji podaci dati su u sljedećoj tabeli.

-000 KM-

Tabela 27: Ostvareni finansijski rezultat: dobit/gubitak						
Opis	30.09.2012.		30.09.2013.		30.09.2014.	
	Iznos	Broj banaka	Iznos	Broj banaka	Iznos	Broj banaka
1	2	3	4	5	6	7
Gubitak	-6.298	3	-49.171	3	-29.423	2
Dobit	117.054	15	140.853	14	153.395	15
Ukupno	110.756	18	91.682	17	123.972	17

Kao i u ostalim segmentima, i u ovom su prisutne koncentracije: od ukupno ostvarene dobiti (153 miliona KM) 73% ili 113 miliona KM se odnosi na dvije najveće banke u sistemu, čiji je udio aktive u bankarskom sektoru 48%, dok se od ukupnog gubitka od 29 miliona KM, samo na jednu manju banku odnosi 83% ili 24 miliona KM. Analitički podaci pokazuju da ukupno 10 banaka ima bolji finansijski rezultat (za 57 miliona KM), dok sedam banaka ima lošiji rezultat (za 25 miliona KM).

Na osnovu analitičkih podataka, kao i pokazatelja za ocjenu kvaliteta profitabilnosti (visina ostvarenog finansijskog rezultata-dobit/gubitak i koeficijenta koji se koriste za ocjenu profitabilnosti, produktivnosti i efikasnosti poslovanja, te drugih parametara vezanih za ocjenu uspješnosti poslovanja), evidentno je da je ukupna profitabilnost sistema blago poboljšana u odnosu na prethodnu godinu, a posebno kod nekih većih banaka, koje su ostvarile veću dobit nego u istom periodu prošle godine, što je prvenstveno rezultat primjenjenog novog metodološkog pristupa. Međutim, cijeni profitabilnost samo kroz nivo ostvarenog finansijskog rezultata nije adekvatno, jer treba uzeti u obzir i druge bitne faktore koji utiču na održivost i kvalitet zarade, odnosno profita. Tu je svakako najvažnije istaći kreditni rizik i negativne trendove u kvalitetu aktive u posljednjih pet godina, što se vidi kroz rast loših i nenaplativih plasmana, a što nije u korelaciji sa smanjenjem troškova ispravke vrijednosti, što je najvažniji faktor koji je uticao na poboljšanje finansijskog rezultata u većini banaka u zadnje tri godine (nakon implementacije MRS-a 39 i 37). Navedeno, kao i rezultati analize pokrivenosti loših kredita ispravkama vrijednosti, upućuje na zaključak i sumnju da su ispravke vrijednosti kod jednog broja banaka podcijenjene i nisu na adekvatnom nivou.

Na nivou sistema ostvaren je ukupan prihod u iznosu od 648 miliona KM, što je povećanje u odnosu na isti period prošle godine od 2% ili 10 miliona KM. Ukupni nekamatni rashodi iznose 524 miliona KM, sa stopom pada od 4% ili 23 miliona KM u odnosu na isti period prošle godine, što se negativno odrazilo na ukupan finansijski rezultat sektora.

I pored rasta prosječnih kamatonosnih kredita kod većeg broja banaka za 2,9%, smanjenje prosječne kamatne stope na kredite, kao rezultat blagog pada aktivnih kamatnih stopa i rasta loših kredita, imalo je za posljedicu dalji pad kamatnih prihoda. Iako je jedan broj banaka zabilježio povećanje kamatnih prihoda u odnosu na isti period prošle godine, kao rezultat intenziviranja kreditnih aktivnosti, znatno niži kamatni prihodi kod jedne velike banke, najvećim dijelom uticali su na smanjenje na nivou sistema. Kamatni prihodi iznose 578 miliona KM, što je za 1% ili šest miliona KM manje nego u istom periodu prošle godine, sa smanjenjem učešća u strukturi ukupnog prihoda sa 91,5% na 89,2%. Najveće učešće imaju prihodi od kamata po kreditima koji su zabilježili najveći nominalni pad od sedam miliona KM ili 1%, sa smanjenim učešćem u ukupnim prihodima sa 82,5% na 80,2%.

Pozitivna kretanja zabilježena su u kamatnim rashodima, koji su u odnosu na isti period prethodne godine imali veću stopu pada (-5%) u odnosu na stopu smanjenja kamatnih prihoda (-1%), a nominalno kamatni rashodi smanjeni su za 10 miliona KM, a kamatni prihodi za šest miliona KM. Kamatni rashodi iznose 171 milion KM, a njihovo učešće u strukturi ukupnog prihoda smanjeno je sa 28,2% na 26,3%. Prosječni kamatonosni depoziti povećani su za 3%, a kamatni rashodi po računima depozita koji iznose 146 miliona KM, kao najveća stavka i relativno i nominalno u ukupnim kamatnim rashodima, smanjeni su za 6% ili devet miliona KM, kao rezultat strukture depozitne osnove (veće učešće depozita koji nose nižu kamatnu stopu), što je rezultiralo smanjenjem prosječnih kamatnih stopa na depozite za uporedni period sa 1,71% na 1,57%. Kamatni rashodi po uzetim kreditima i ostalim pozajmicama iznose 15 miliona KM i u odnosu na isti period prethodne godine bilježe smanjenje od 11%, sa smanjenjem učešća sa 2,6% na 2,3%.

Kao rezultat većeg pada kamatnih rashoda (-5%) od pada kamatnih prihoda (-1%), neto kamatni prihod povećan je za 1% ili četiri miliona KM i iznosi 407 miliona KM, sa smanjenim učešćem u strukturi ukupnog prihoda sa 63,3% na 62,9%.

Operativni prihodi iznose 241 milion KM i u odnosu na isti period prethodne godine veći su za 3% ili šest miliona KM, a njihovo učešće u strukturi ukupnog prihoda ostalo je na skoro istom nivou od 37%. U okviru operativnih prihoda najveće učešće imaju naknade za izvršene usluge koje imaju rast od 6% ili osam miliona KM.

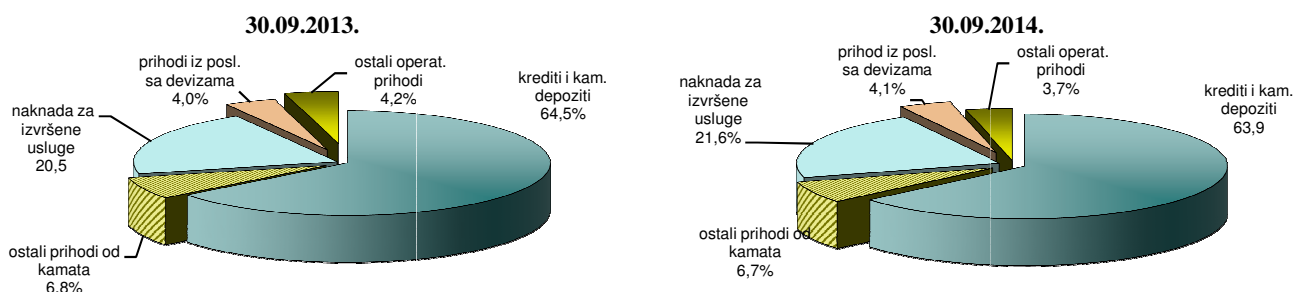
Ukupni nekamatni rashodi iznose 524 miliona KM i u odnosu na isti period prethodne godine manji su za 4% ili 23 miliona KM, a učešće u strukturi ukupnog prihoda smanjeno je sa 85,6% na 80,9%. To je prvenstveno rezultat smanjenja operativnih rashoda za 5% ili 18 miliona KM. Operativni rashodi iznose 360 miliona KM i imaju učešće od 56% u ukupnom prihodu. Troškovi plata i doprinosa, kao najveća stavka operativnih rashoda, ostali su skoro na istom nivou od 184 miliona KM ili 28,5% ukupnog prihoda, dok troškovi fiksne aktive, nakon pada od 5% ili šest miliona KM, iznose 108 miliona KM, zbog čega je učešće u ukupnom prihodu smanjeno sa 18% na 16,7%. Ostali operativni troškovi, s relativno niskim učešćem u ukupnom prihodu od cca 10%, imali su najveće smanjenje od 16% ili 13 miliona KM, što je najvažniji faktor poboljšanja finansijskog rezultata u odnosu na uporedni period prošle godine. Banke su u periodu nakon izbijanja krize poduzele brojne mjere na racionalizaciji troškova poslovanja, prije svega na smanjenju operativnih rashoda, što je jednim dijelom ublažilo negativan uticaj pada kamatnih prihoda zbog smanjenog obima kreditnih aktivnosti i pada kvaliteta kreditnog portfolija.

Drugi važan faktor na rashodovnoj strani, koji je imao pozitivan efekat na finansijski rezultat, je smanjenje troškova ispravke vrijednosti, koji iznose 105 miliona KM i manji su za 7% ili sedam miliona KM, što je uticalo i na pad učešća sa 17,5% na 16,2%.

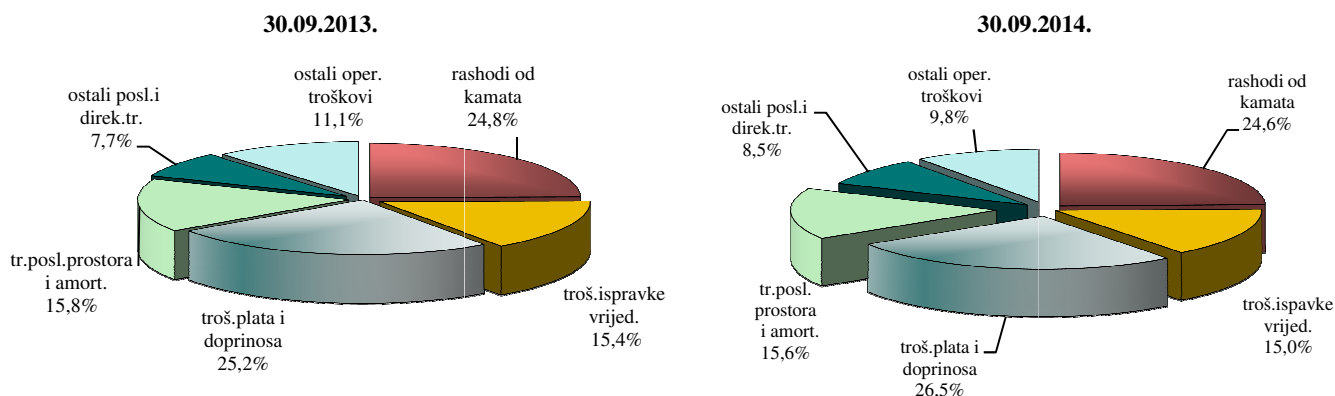
Trend i struktura ukupnih prihoda i rashoda daje se u sljedećim tabelama i grafikonima.

- u 000 KM-

Tabela 28: Struktura ukupnih prihoda									
Struktura ukupnih prihoda	30.09.2012.		30.09.2013.		30.09.2014.		INDEKS		
	Iznos	%	Iznos	%	Iznos	%	8 (4/2)	9 (6/4)	
1	2	3	4	5	6	7	8 (4/2)	9 (6/4)	
I Prihodi od kamata i slični prihodi									
Kamatonosni rač. depozita kod depoz.inst.	3.356	0,4	1.664	0,2	3.069	0,4	50	184	
Kredit i poslovi lizinga	546.598	65,6	526.568	64,3	519.657	63,5	96	99	
Ostali prihodi od kamata	55.066	6,6	55.580	6,8	55.066	6,7	101	99	
UKUPNO	605.017	72,6	583.812	71,3	577.792	70,6	96	99	
II Operativni prihodi									
Naknade za izvršene usluge	160.138	19,2	167.613	20,5	176.261	21,6	105	105	
Prihodi iz posl. sa devizama	34.784	4,2	32.568	4,0	33.836	4,1	94	104	
Ostali operativni prihodi	33.445	4,0	34.392	4,2	30.465	3,7	103	89	
UKUPNO	228.367	27,4	234.573	28,7	240.562	29,4	103	103	
UKUPNI PRIHODI (I + II)	833.384	100,0	818.385	100,0	818.354	100,0	98	100	

Grafikon 20: Struktura ukupnih prihoda

Tabela 29: Struktura ukupnih rashoda									
Struktura ukupnih rashoda	30.09.2012.		30.09.2013.		30.09.2014.		INDEKS		
	Iznos	%	Iznos	%	Iznos	%	8 (4/2)	9 (6/4)	
1	2	3	4	5	6	7	8 (4/2)	9 (6/4)	
I Rashodi od kamata i slični rashodi									
Depoziti	163.678	22,7	154.611	21,3	145.632	21,0	94	94	
Obaveze po uzetim kredit. i ostalim pozajm.	29.050	4,0	16.477	2,3	14.694	2,1	57	89	
Ostali rashodi od kamata	11.224	1,6	9.067	1,2	10.177	1,5	81	112	
UKUPNO	203.952	28,3	180.155	24,8	170.503	24,6	88	95	
II Ukupni neamatni rashodi									
Troškovi ispravke vrijed. rizične akt. rezerviranja za poten.ob i ostala vrijed.usklađenje	93.718	13,0	111.933	15,4	104.641	15,0	119	93	
Troškovi plata i doprinosa	184.611	25,5	183.273	25,2	184.319	26,5	99	101	
Troškovi posl.prostora i amortizacija	118.620	16,4	114.689	15,8	108.389	15,6	97	94	
Ostali poslovni i direktni troškovi	55.089	7,6	56.053	7,7	58.772	8,5	102	105	
Ostali operativni troškovi	66.603	9,2	80.564	11,1	67.758	9,8	121	84	
UKUPNO	518.641	71,7	546.512	75,2	523.879	75,4	05	96	
UKUPNI RASHODI (I + II)	722.593	100,0	726.667	100,0	694.382	100,0	101	96	

Grafikon 21: Struktura ukupnih rashoda

U sljedećoj tabeli dati su najznačajniji koeficijenti za ocjenu profitabilnosti, produktivnosti i efikasnosti banaka.

- u %-

Tabela 30: Koeficijenti profitabilnost, produktivnosti i efikasnosti po periodima			
KOEFICIJENTI	30.09.2012.	30.09.2013.	30.09.2014.
Dobit na prosječnu aktivu	0,7	0,6	0,8
Dobit na prosječni ukupni kapital	5,1	4,1	5,2
Dobit na prosječni dionički kapital	9,4	7,8	10,2
Neto prihod od kamata/ prosječna aktiva	2,7	2,7	2,6
Operativni prihodi/ prosječna aktiva	1,5	1,6	1,6
Ukupan prihod/ prosječna aktiva	4,2	4,3	4,2
Poslovni i direktni rashodi ³³ /prosječna aktiva	1,0	1,1	1,1
Operativni rashodi/ prosječna aktiva	2,5	2,5	2,3
Ukupni nekamatni rashodi/ prosječna aktiva	3,5	3,7	3,4

Analizom osnovnih parametara za ocjenu kvaliteta profitabilnosti, može se zaključiti da je ROAA (zarada na prosječnu aktivu), zbog većeg iznosa ostvarene dobiti u odnosu na isti period prethodne godine, povećan sa 0,6% na 0,8% i ROAE (zarada na prosječni dionički kapital) sa 7,8% na 10,2%.

Pokazatelj produktivnosti banaka, mjereno odnosom ukupnog prihoda i prosječne aktive (4,2%), neznatno je smanjen (za 0,1 procentni poen). Ostali pokazatelji su imali neznatne promjene: koeficijent poslovni i direktni rashodi u odnosu na prosječnu aktivu je na istom nivou u odnosu na uporedni period, a koeficijent operativni rashodi u odnosu na prosječnu aktivu je poboljšao sa 2,5% na 2,3% kao rezultat smanjenja operativnih rashoda uz istovremeno povećanje prosječne aktive.

U pogoršanim uslovima poslovanja banaka i zbog posljedica ekonomske i finansijske krize na bankarski sektor u F BiH, profitabilnost banaka će i u narednom periodu najviše biti pod utjecajem i zavisice od dva ključna faktora: a) dalje kretanje i trend u kvalitetu aktive, odnosno nivo kreditnih gubitaka i kreditnog rizika i b) efikasnost upravljanja i kontrole operativnih prihoda i troškova. S druge strane, prisutno usporavanje i pad ekonomskih aktivnosti utiče na smanjenje potražnje za kreditima, ali i restriktivniji pristup na strani ponude (banaka), direktno će se odraziti na profitabilnost ukupnog bankarskog sektora i u narednom periodu. Također, dobit banaka, odnosno finansijski rezultat biće u velikoj mjeri pod utjecajem cjenovnog i kamatnog rizika, kako na strani izvora i kretanja cijena izvora finansiranja banaka, tako i mogućnosti ostvarivanja kamatne marže koja će biti dovoljna da pokrije sve nekamatne rashode i na kraju, osigura i zadovoljavajuću dobit na uloženi kapital za vlasnike banaka. Stoga je ključni faktor efikasnosti i profitabilnosti svake banke kvalitet menadžmenta i poslovna politika koju vodi, kao i kvalitet i efikasnost uspostavljenih sistema upravljanja rizicima, jer se time najdirektnije utiče na njene performanse.

³³ U rashode su uključeni troškovi ispravke vrijednosti.

2.3. Ponderisane nominalne i efektivne kamatne stope

U cilju veće transparentnosti i lakše usporedivosti uvjeta banaka za odobravanje kredita i primanje depozita i zaštite klijenata kroz uvođenje transparentnog prikaza troškova kredita odnosno prihoda depozita, a u skladu s međunarodnim standardima, kriterijima i praksama u drugim zemljama, FBA je od 01. 07. 2007. godine propisala jedinstven način obračuna i iskazivanja efektivne kamatne stope³⁴ za sve banke sa sjedištem u Federaciji BiH i njihove organizacione dijelove koji posluju na teritoriji F BiH, kao i na organizacione dijelove banaka koji posluju u Federaciji BiH. Efektivna kamatna stopa predstavlja stvarnu relativnu cijenu kredita, odnosno prihoda na depozit, izraženu kao procenat na godišnjem nivou.

Efektivnom kamatnom stopom se smatra dekurzivna kamatna stopa koja se obračunava na godišnjem nivou, i to primjenom složenog kamatnog računa, na način da se diskontovana novčana primanja izjednačavaju sa diskontovanim novčanim izdacima odobrenih kredita, odnosno primljenih depozita.

Banke su obavezne mjesečno izvještavati FBA o ponderisanim nominalnim i efektivnim kamatnim stopama na kredite i depozite odobrene odnosno primljene u izvještajnom mjesecu, u skladu s propisanom metodologijom³⁵.

U sljedećoj tabeli daje se pregled ponderisanih nominalnih i efektivnih kamatnih stopa (dalje: NKS i EKS) na kredite na nivou bankarskog sistema i za dva najznačajnija sektora (privreda i stanovništvo) za decembar 2012. godine, juni, septembar i decembar 2013. godine, te juni i septembar 2014. godine.

Tabela 31 : Ponderisane prosječne NKS i EKS na kredite

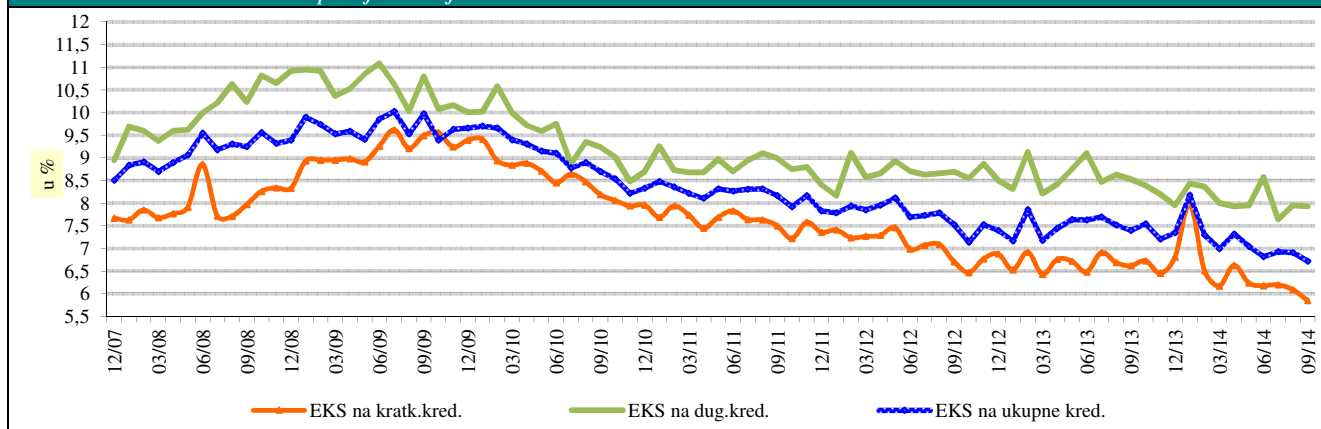
OPIS	12/2012.		06/2013.		09/2013.		12/2013.		06/2014.		09/2014.	
	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1. Ponderisane kam. stope na kratkoročne kredite	6,39	6,88	6,04	6,48	6,15	6,62	6,18	6,81	5,70	6,24	5,45	5,85
1.1. Privredi	6,39	6,86	6,09	6,47	6,15	6,55	6,21	6,79	5,64	6,13	5,40	5,73
1.2. Stanovništvu	8,46	10,89	7,92	10,91	8,29	11,82	6,42	8,51	8,32	11,72	8,21	11,93
2. Ponderisane kam. stope na dugoročne kredite	7,66	8,50	8,07	9,10	7,72	8,53	7,31	7,95	6,81	7,44	7,16	7,93
2.1. Privredi	6,73	7,22	6,94	7,40	6,71	7,21	6,83	7,17	6,03	6,30	6,27	6,69
2.2. Stanovništvu	8,48	9,59	8,52	9,79	8,34	9,35	7,93	8,95	7,54	8,47	7,82	8,84
3. Ukupno ponderisane kam. stope na kredite	6,80	7,40	6,93	7,63	6,79	7,40	6,72	7,35	6,24	6,82	6,17	6,72
3.1. Privredi	6,45	6,93	6,26	6,66	6,27	6,70	6,41	6,92	5,76	6,18	5,61	5,96
3.2. Stanovništvu	8,47	9,69	8,49	9,83	8,34	9,47	7,84	8,92	7,56	8,58	7,84	8,97

³⁴ Odluka o jedinstvenom načinu obračuna i iskazivanja efektivne kamatne stope na kredite i depozite ("Službene novine F BiH", br. 27/07).

³⁵ Uputstvo za primjenu Odluke o jedinstvenom načinu obračuna i iskazivanja efektivne kamatne stope na kredite i depozite i Uputstvo za izračunavanje ponderisane nominalne i efektivne kamatne stope.

Grafikon 22: Ponderisane prosječne mjesečne EKS na kredite

Kod analize trenda kamatnih stopa relevantno je pratiti kretanje ponderisane EKS, a razlika u odnosu na ponderisanu NKS je rezultat naknada i provizija koji se plaćaju banci za odobreni kredit i koji ulaze u obračun cijene kredita. Zato EKS predstavlja stvarnu cijenu kredita.

Ponderisana EKS na kredite iznosi 6,72%, što u odnosu na nivo iz decembar 2013. godine predstavlja smanjenje za 0,63 procentna poena, a ujedno je i najniža zabilježena stopa u periodu od prvih devet mjeseci 2014. godine. U posmatranom periodu, ponderisana EKS je imala tendenciju blagog pada, sa značajnom oscilacijom zabilježenom u januaru 2014. godine kada je EKS iznosila 8,18%, što je ujedno i najveći nivo u prva tri kvartala 2014.godine.

Ponderisane kamatne stope na kratkoročne kredite u prvih devet mjeseci 2014. godine bilježe veće oscilacije, i to unutar 2,13 procentnog poena, nego na dugoročne, koje su se kretale unutar 0,99 procentnih poena.

Ponderisana EKS na kratkoročne kredite u septembru 2014. godine iznosila je 5,85%, što je za 0,96 procentnih poena manje u odnosu na decembar 2013. godine, dok je ponderisana EKS na dugoročne kredite u septembru 2014. godine iznosila 7,93%, što je za neznatnih 0,02 procentna poena manje u odnosu na decembar 2013. godine.

Kamatne stope na kredite plasirane u dva najvažnija sektora: privredi i stanovništvu³⁶, u posmatranom periodu 2014. godine imale su različito kretanje. Ponderisana EKS na kredite odobrene privredi, koja je još uvijek niža od EKS na kredite stanovništvu, ima, s manjim oscilacijama, blagi pad, smanjena je sa 6,92% iz decembra 2013. godine na nivo od 5,96% u septembru 2014. godine. Trend pada ponderisanih EKS privrede zabilježen je i kod kratkoročnih (sa 6,79% na 5,73%) i kod dugoročnih kredita (sa 7,17% na 6,69%).

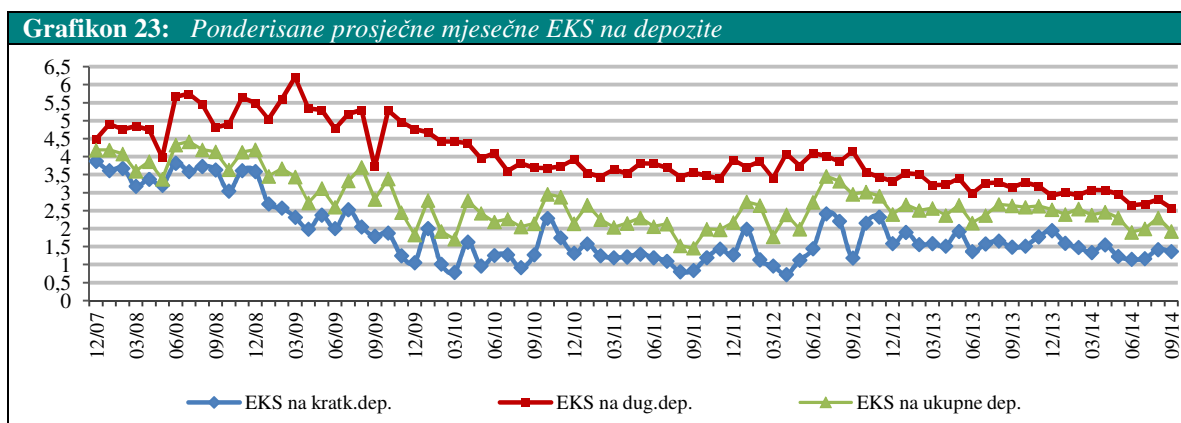
EKS na kredite plasirane stanovništvu u prvih devet mjeseci 2014. godine bilježi veće oscilacije, u septembru je iznosila 8,97% što je na sličnom nivou kao i u decembru 2013. godine (8,92%), s napomenom da je najniži nivo od 8,56% zabilježen u maju, a najviši (9,03%) u februaru. EKS na dugoročne kredite plasirane ovom sektoru je blago snižena u odnosu na decembar 2013. godine (sa 8,95% na 8,84%), dok izražajniji rast bilježi EKS na kratkoročne kredite, koja je u septembru 2014. godine iznosila 11,93%, što je za 3,42 procentna poena više u odnosu na decembar 2013. godine, kada su se nudile povoljnije kamatne stope.

³⁶ Po metodologiji razvrstavanja u sektore, obrtnici se uključuju u sektor stanovništva.

U odnosu na decembar 2013. godine, najznačajnije smanjenje EKS u septembru 2014. godine zabilježeno je kod dugoročnih kredita stanovništva za obavljanje djelatnosti (sa 13,77% na 8,17%), dok je najznačajnije povećanje zabilježeno kod kratkoročnih kredita stanovništva za opštu potrošnju (sa 8,16% na 11,94%).

Ponderisane NKS i EKS na oročene depozite, izračunate na osnovu mjesečnih izvještaja, za bankarski sektor prikazane su u sljedećoj tabeli.

Tabela 32 : Ponderisane prosječne NKS i EKS na depozite													
OPIS	12/2012.		06/2013.		09/2013.		12/2013.		06/2014.		09/2014.		
	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
1. Ponderisane kam. stope na kratkoročne depozite	1,59	1,59	1,35	1,37	1,48	1,49	1,94	1,95	1,13	1,15	1,35	1,37	
1.1. do tri mjeseca	1,28	1,28	1,01	1,01	1,29	1,29	1,92	1,92	0,94	0,95	1,15	1,17	
1.2. do jedne godine	2,53	2,55	1,80	1,86	1,58	1,61	1,99	2,01	1,59	1,62	1,71	1,74	
2. Ponderisane kam. stope na dugoročne depozite	3,30	3,32	2,95	2,97	3,11	3,14	2,89	2,92	2,62	2,65	2,56	2,57	
2.1. do tri godine	3,17	3,19	2,64	2,66	2,87	2,90	2,58	2,61	2,55	2,58	2,36	2,37	
2.2. preko tri godine	4,42	4,46	4,32	4,33	4,33	4,35	4,24	4,28	2,83	2,84	3,36	3,37	
3. Ukupno ponderisane kam. stope na depozite	2,39	2,40	2,14	2,16	2,61	2,64	2,50	2,53	1,88	1,90	1,91	1,93	

Za razliku od kredita, kod kojih uticaj na stvarnu cijenu imaju troškovi povezani s odobravanjem i servisiranjem kredita (pod uslovom da su poznati kod odobravanja), kod depozita gotovo da nema razlike između nominalne i efektivne kamatne stope.

U odnosu na decembar 2013. godine ponderisana EKS na ukupne oročene depozite u septembru 2014. godine smanjena je za 0,60 procentnih poena (sa 2,53% na 1,93%).

Ponderisana EKS na kratkoročne depozite je u padu, u septembru 2014. godine je iznosila 1,37%, što je manje za 0,58 procentnih poena u odnosu na decembar 2013. godine.

Ponderisana EKS na dugoročne depozite također bilježi pad u posmatranom periodu 2014. godine, iznosi 2,57%, što je za 0,35 procentnih poena manje u odnosu na decembar 2013. godine (12/2013: 2,92%).

U periodu od druge polovine 2012. godine do drugog kvartala 2014. godine bio je prisutan trend pada novoprimitljenih depozita privrede, naročito kratkoročnih, što je imalo za posljedicu visok rast kratkoročnih kamatnih stopa privredi, a to je u konačnici rezultiralo time da su u toku posmatranog perioda prosječne kamatne stope privrede uglavnom bile veće od prosječnih kamatnih stopa

stanovništva. U trećem kvartalu 2014. godine ponderisane EKS sektora privrede imaju trend pada, zaključno sa septembrom 2014. godine iznose 2,02%, što je za 0,98 procentnih poena manje u odnosu na nivo iz decembra 2013. godine (3%) i ista je manja od prosječnih kamatnih stopa stanovništva (09/2014: 2,24%) .

EKS sektora privrede kod kratkoročnih depozita bilježi blago povećanje (sa 12/2013: 1,41% na 1,58%), dok je kod dugoročnih depozita manja za 0,45 procentnih poena (sa 12/2013: 3,35% na 2,90%).

Ponderisana EKS kod depozita stanovništva iznosi 2,24%, što je na nižem nivou u odnosu na decembar 2013.godine (2,65%), sa zabilježenim padom EKS i kod dugoročnih depozita (sa 3,03%% na 2,51%) i kod kratkoročnih depozita(sa 1,64% na 1,46%). Obje stope bilježe blage oscilacije u prva tri kvartala 2014. godine.

Ponderisane kamatne stope na kredite koji se odnose na ugovoreno prekoračenje po računima i na depozite po viđenju, izračunate na osnovu mjesečnih izvještaja, daju se u sljedećoj tabeli.

Tabela 33 : Ponderisane prosječne NKS i EKS kredite-prekoračenja po računima i na depozite po viđenju

O P I S	12/2012.		09/2013.		12/2013.		06/2014.		09/2014.	
	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1. Ponderisane kam. stope na kredite-prekoračenja po računima	8,43	8,57	8,30	8,47	8,25	8,42	8,14	8,31	8,16	8,33
2. Ponderisane kam. stope na depozite po viđenju	0,19	0,19	0,15	0,15	0,15	0,15	0,13	0,13	0,13	0,13

Na ove stavke aktive i pasive EKS je u pravilu jednaka nominalnoj kamatnoj stopi. Ponderisana EKS na ukupne kredite po prekoračenjima računa za bankarski sektor u septembru 2014. godine iznosila je 8,33% (pad od 0,09 procentnih poena u odnosu na decembar 2013. godine), a na depozite po viđenju 0,13%, što je neznatno manje od nivoa iz decembra 2013. godine.

2.4. Likvidnost

Upravljanje rizikom likvidnosti je, uz upravljanje kreditnim rizikom, jedan od najvažnijih i najsloženijih segmenata bankarskog poslovanja. Održavanje likvidnosti u tržišnoj ekonomiji je permanentna obaveza banke i osnovna pretpostavka za njenu održivost na finansijskom tržištu, te jedan od ključnih preduvjeta za uspostavljanje i očuvanje povjerenja u bankarski sistem u svakoj zemlji, njegovu stabilnost i sigurnost.

Do izbivanja globalne finansijske i ekonomske krize, u normalnim uvjetima poslovanja banaka i stabilnom okruženju, rizik likvidnosti je za banke imao sekundaran značaj, odnosno kreditni rizik je bio u prvom planu i uspostavljeni sistemi upravljanja, odnosno identificiranja, mjerenja i kontrole ovog rizika bili su pod kontinuiranim nadzorom u cilju njihovog unaprjeđenja i poboljšanja.

Kada je došlo do poremećaja na finansijskim tržištima zbog uticaja globalne krize, rizik likvidnosti je naglo dobio na značaju i upravljanje ovim rizikom postalo je ključni faktor za nesmetano poslovanje, blagovremeno izvršavanje dospjelih obaveza i očuvanje dugoročne pozicije banke, u smislu njene solventnosti i kapitalne osnove. Pored toga treba istaći i da je međuzavisnost svih rizika kojima banka jeste ili može da bude izložena u svom poslovanju također došla do izražaja sa izbijanjem krize.

U posljednjem kvartalu 2008. godine, nakon širenja globalne krize i njenog negativnog uticaja na finansijski i ekonomski sistem u BiH, došlo je do porasta rizika likvidnosti u bankama u F BiH. Iako je došlo do povlačenja dijela štednih depozita i narušavanja povjerenja u banke, ocijenjeno je da nijednog trenutka likvidnost bankarskog sistema nije bila ugrožena, jer su banke u F BiH, zbog

regulatornih zahtjeva i propisanih limita, koji se temelje na konzervativnom pristupu, imale značajna likvidna sredstva i dobru poziciju likvidnosti.

U 2009. godini zaustavljena su negativna kretanja iz posljednjeg kvartala 2008. godine, a osnovni pokazatelji likvidnosti, zahvaljujući najvećim dijelom smanjenoj kreditnoj aktivnosti, su poboljšani. U 2010. godini dolazi do blagog pogoršanja pokazatelja, što se sa nešto manjim intezitetom nastavilo u 2011. godini. Do nešto većeg pogoršanja pokazatelja dolazi ponovno u prvom kvartalu 2012. godine, kao posljedica smanjenja novčanih sredstava po osnovu blagog povećanja kreditnih aktivnosti i investicija u vrijednosne papire, smanjenja depozita, plaćanja dospjelih kreditnih obaveza, te rasta nenaplaćenih potraživanja, što je trend, koji se uz blaže oscilacije, nastavio do kraja 2012. godine. Prvu polovinu 2013. godine okarakterizirao je nastavak blagog kvarenja pokazatelja, uzrokovan odlivom depozita, plaćanjem dospjelih kreditnih obaveza i nastavkom rasta dospjelih nenaplaćenih potraživanja, dok je u drugoj polovini 2013. godine zabilježeno blago poboljšanje pokazatelja, uzrokovano povećanjem depozita i novčanih sredstava, što je nastavljeno i u 2014. godini, a pokazatelji su sa 30.09.2014. godine zadržani na približno istom nivou.

Nastojanje banaka za postizanjem bolje profitabilnosti kroz bolju alokaciju finansijske aktive, promjene u strukturi depozitnih izvora, kao i već duže vrijeme prisutan trend smanjenja obaveza po uzetim kreditima i subordinisanom dugu, pod uticajem dužničke krize i recesije u eurozoni, doveli su do bržeg smanjenja likvidnih sredstava u odnosu na smanjenje kratkoročnih finansijskih obaveza, pada učešća likvidnih sredstava u ukupnoj aktivi i pogoršanja koeficijenta krediti u odnosu na depozite, uzete kredite i subordinisani dug.

Međutim, i pored prisutnih navedenih negativnih trendova, likvidnost bankarskog sistema u Federaciji BiH i dalje se ocjenjuje dobrom, sa zadovoljavajućim učešćem likvidnih sredstava u ukupnoj aktivi, te dobrom ročnom usklađenošću finansijske aktive i obaveza, sa trendom blagog poboljšanja od kraja 2010. godine. Ipak, zbog još uvijek prisutnog uticaja i djelovanja finansijske krize u svijetu, te dužničke krize u eurozoni, koja se negativno reflektira na bankarske sisteme pojedinih evropskih zemalja i banke „majke“ banaka u F BiH, ocjena je da rizik likvidnosti i dalje treba biti pod pojačanim nadzorom. Takođe, treba imati u vidu činjenicu da je uticaj krize na realni sektor još uvijek izražen, čije se negativne posljedice reflektiraju na ukupno privredno i ekonomsko okruženje u kojem banke u BiH posluju, što rezultira kašnjenjem dužnika u otplati dospjelih kreditnih obaveza i rastom nenaplativih potraživanja, odnosno do smanjenja priliva likvidnih sredstava u bankama i konverzije kreditnog rizika u rizik likvidnosti. U tom smislu, jedan od najvažnijih uticaja na poziciju likvidnosti banaka u narednom periodu će imati sposobnost banaka da adekvatno upravljaju svojom aktivom, što podrazumijeva obezbjeđenje aktive koja ima dobre performanse i čiji kvalitet osigurava da se bankarski krediti zajedno sa kamatama vraćaju u skladu s rokovima dospijea.

Odlukom o minimalnim standardima za upravljanje rizikom likvidnosti propisani su minimalni standardi koje je banka dužna da osigura i održava u procesu upravljanja ovim rizikom, odnosno minimalni standardi za kreiranje i provođenje politike likvidnosti koja osigurava sposobnost banke da potpuno i bez odlaganja izvršava svoje obaveze na dan dospijea.

Navedeni propis predstavlja okvir za upravljanje rizikom likvidnosti i sadrži kvalitativne i kvantitativne odredbe i zahtjeve prema bankama. Propisani su limiti koje banke trebaju ispunjavati vezano za prosječni dekadni minimum i dnevni minimum novčanih sredstava u odnosu na kratkoročne izvore, kao i minimalni limiti ročne usklađenosti dospijea instrumenata finansijske aktive i obaveza do 180 dana.

U strukturi izvora finansiranja banaka u Federaciji BiH na dan 30. 09. 2014. godine najveće učešće od 74,8% i dalje imaju depoziti, zatim slijede uzeti krediti (uključujući subordinisane dugove³⁷) s učešćem od 7,2%. Uzeti krediti su sa dužim periodima ročnosti i predstavljaju kvalitetan izvor za dugoročne plasmane, te poboljšavaju ročnu usklađenost stavki aktive i obaveza, iako je već duže vrijeme prisutan trend njihovog smanjenja.

S druge strane, ročna struktura depozita je znatno nepovoljnija³⁸, a nakon dužeg perioda poboljšanja (period prije krize), tokom 2010. godine došlo je do blagog pogoršanja, što je trend koji se, sa nešto manjim intenzitetom, nastavio u 2011. godini i u prvom kvartalu 2012. godine, nakon čega ipak dolazi do zaustavljanja ovog negativnog trenda, te je struktura vrlo blago poboljšana krajem 2012. godine, što se nastavilo i u 2013. godini i 2014. godine.

- u 000 KM-

Tabela 34: Ročna struktura depozita po ugovorenom dospijeću								
DEPOZITI	31.12.2012.		31.12.2013.		30.09.2014.		INDEKS	
	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	8(4/2)	9(6/4)
1	2	3	4	5	6	7		
Štednja i dep. po viđenju	4.805.480	43,8	5.233.356	45,4	5.705.264	48,1	109	109
Do 3 mjeseca	267.199	2,5	365.229	3,2	218.142	1,8	137	60
Do 1 godine	709.620	6,5	668.142	5,8	630.786	5,3	94	94
1. Ukupno kratkoročni	5.782.299	52,8	6.266.727	54,4	6.554.192	55,2	108	105
Do 3 godine	3.576.903	32,6	3.541.354	30,7	3.357.807	28,3	99	95
Preko 3 godine	1.601.799	14,6	1.715.768	14,9	1.963.308	16,5	107	114
2. Ukupno dugoročni	5.178.702	47,2	5.257.122	45,6	5.321.115	44,8	102	101
UKUPNO (1 + 2)	10.961.001	100,0	11.523.849	100,0	11.875.307	100,0	105	103

Ukupni depoziti su u odnosu na kraj 2013. godine povećani za 3% ili 351 milion KM, najvećim dijelom su rezultat rasta depozita stanovništva za 5% ili 316 miliona KM, vladinih institucija za 48% ili 269 miliona KM, privatnih preduzeća za 6% ili 92 miliona KM i neprofitnih organizacija za 20% ili 53 miliona KM, a sa druge strane smanjenja depozita bankarskih institucija za 24% ili 244 miliona KM i javnih preduzeća za 13% ili 135 miliona KM. Ročna struktura depozita po ugovorenom dospijeću je relativno dobra, s učešćem kratkoročnih depozita od 55,2% i dugoročnih 44,8%, što je nešto lošije u odnosu na 31. 12. 2013. godine.

Promjene u ročnoj strukturi rezultat su povećanja kratkoročnih depozita za 5% ili 287 miliona KM, najvećim dijelom kratkoročnih depozita vladinih institucija za 250 miliona KM, od čega se na depozite po viđenju odnosi 214 miliona KM, zatim kratkoročnih depozita privatnih preduzeća za 121 milion KM, stanovništva za 111 miliona KM i neprofitnih organizacija za 38 miliona KM, dok je pad zabilježen kod bankarskih institucija za 186 miliona KM, javnih preduzeća 25 miliona KM i nebankarskih finansijskih institucija 23 miliona KM. Dugoročni depoziti blago su povećani za 1% ili 64 miliona KM, kao posljedica rasta depozita preko tri godine za 14%, najviše sektora stanovništva, dok je kod depozita do tri godine zabilježeno smanjenje od 5%, najviše kod depozita javnih preduzeća i bankarskih institucija. Treba istaći da je kod dugoročnih depozita i dalje dominantno učešće dva sektora, i to: stanovništva sa povećanjem učešća sa 63,6% na 66,7% i bankarskih institucija sa blagim smanjenjem učešća sa 12,3% na 11,1%, iako su i depoziti javnih preduzeća također značajan dugoročni izvor, sa smanjenjem učešća sa 9,2% na 7,0%. U depozitima oročenim od jedne do tri godine najveće učešće od 72,5% imaju depoziti stanovništva, uz rast učešća od 5,1 procentni poen, zatim depoziti javnih preduzeća 9,3%, uz smanjenje učešća za 3,9 procentnih poena. U periodu preko tri godine najveće učešće od 56,8% imaju depoziti stanovništva uz povećanje učešća za jedan procentni poen, a depoziti bankarskih institucija, nakon već duže vrijeme prisutnog trenda smanjenja, imaju trend stagnacije i učešće od 23,8% (na kraju 2013. godine 25,6%; 2012. godine 33,0%; 2011. godine 46,9% i 2010. godine 60,9%).

³⁷ Subordinisani dugovi: uzeti krediti i stavke trajnog karaktera.

³⁸ Prema preostalom dospijeću.

Iako je ročna struktura depozita po ugovorenom dospijeću relativno dobra, za analizu rizika likvidnosti relevantnija je ročnost depozita po preostalom dospijeću, jer uključuje stanje depozita za period od izvještajnog datuma do datuma dospijeća, što je prezentirano u narednoj tabeli.

- u 000 KM-

Tabela 35: Ročna struktura depozita po preostalom dospijeću

DEPOZITI	31.12.2012.		31.12.2013.		30.09.2014.		INDEKS	
	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	8(4/2)	9(6/4)
1	2	3	4	5	6	7		
Štednja i dep. po viđenju (do 7 dana)	4.941.325	45,1	5.343.263	46,4	5.776.584	48,7	108	108
7- 90 dana	908.834	8,3	920.951	7,9	691.915	5,8	101	75
91 dan do jedne godine	2.278.639	20,8	2.126.249	18,5	2.105.287	17,7	93	99
1. Ukupno kratkoročni	8.128.798	74,2	8.390.463	72,8	8.573.786	72,2	103	102
Do 5 godina	2.609.727	23,8	3.002.846	26,1	3.146.637	26,5	115	105
Preko 5 godina	222.476	2,0	130.540	1,1	154.884	1,3	59	119
2. Ukupno dugoročni	2.832.203	25,8	3.133.386	27,2	3.301.521	27,8	111	105
UKUPNO (1 + 2)	10.961.001	100,0	11.523.849	100,0	11.875.307	100,0	105	102

Iz podataka se može zaključiti da je ročna struktura depozita po preostalom dospijeću znatno lošija zbog visokog učešća kratkoročnih depozita od 72,2%, iako je prisutan trend blagog poboljšanja u odnosu na kraj 2013. godine. Kratkoročni depoziti su imali rast od 2% ili 183 miliona KM, sa smanjenjem učešća za 0,6 procentnih poena, a dugoročni depoziti povećanje za 5% ili 168 miliona KM, uz povećanje učešća sa 27,2% na 27,8%. Ako se pogleda struktura dugoročnih depozita, vidljivo je da dominiraju depoziti s preostalom ročnošću do pet godina (95,3% dugoročnih depozita i 26,5% ukupnih depozita), dok negativan trend predstavlja značajnije smanjenje depozita sa preostalom ročnošću preko pet godina u posljednje dvije godine, iako je sa trećim kvartalom 2014. godine zabilježeno umjereno povećanje od 19% ili 24 miliona KM. Ako se usporede podaci o ročnosti depozita po ugovorenom i preostalom dospijeću, može se zaključiti da je od 5,3 milijarde KM dugoročno ugovorenih depozita, sa 30. 09. 2014. godine cca 2,0 milijarde KM, odnosno 38% dugoročno ugovorenih depozita, imalo preostalo dospijeće manje od jedne godine.

Polazeći od činjenice da postojeća ročna struktura depozita, kao najvećeg izvora finansiranja banaka u F BiH, kod većeg broja banaka postaje sve više limitirajući faktor kreditnog rasta, s obzirom da je najveća potreba banaka za plasiranjem dugoročnih kredita, te da se banke suočavaju s problemom kako osigurati kvalitetnije izvore u smislu ročnosti, posebno zbog činjenice da je značajno smanjen priliv finansijskih sredstava (zaduživanje) iz inostranstva, kako od matičnih grupacija, tako i od finansijskih institucija-kreditora, a domaći izvori su najvećim dijelom kratkoročnog karaktera, FBA je u junu 2014. godine izmijenila i dopunila postojeće propise o likvidnosti³⁹. Uz prethodno ispunjavanje propisanih uslova i saglasnost FBA, banke imaju mogućnost da određeni iznos (tzv. korektivni iznos) depozita stanovništva po viđenju koriste za kreditiranje sa dužim rokovima dospijeća. Sa 30.09.2014. godine niti jedna banka nije koristila korektivni iznos (dvije banke su podnijele zahtjev FBA i u toku je obrada istih), a u narednom periodu očekuje se da će još neke banke aplicirati za korištenje korektivnog iznosa. Cilj izmjene propisa primarno je u funkciji podsticanja kreditnog rasta, prije svega kreditiranja realnog sektora, a efekti se očekuju u narednom periodu.

Međutim, supervizorska zabrinutost je takođe prisutna zbog činjenice da banke, u nedostatku kvalitetnih dugoročnih izvora, u cilju osiguranja poštivanja zakonom propisanih ograničenja vezano za ročnu usklađenost, odobravaju kratkoročne kredite koji se obnavljaju, odnosno zatvaraju novim kratkoročnim plasmanima, što suštinski znači dugoročno kreditiranje iz kratkoročnih izvora. Na taj način se prikriva prava ročnost kredita i usklađenost s izvorima, što može predstavljati ozbiljan problem u narednom periodu i potencijalnu opasnost za likvidnosnu poziciju banke.

³⁹ Odluka o izmjenama i dopunama Odluke o minimalnim standardima upravljanja rizikom likvidnosti banaka („Službene novine Federacije BiH“, br. 46 /14).

U funkciji planiranja potrebnog nivoa likvidnih resursa, banke trebaju planirati izvore i strukturu adekvatnog likvidnog potencijala, i u vezi s tim planirati i kreditnu politiku. Ročnost plasmana, odnosno kreditnog portfolija je determinisana upravo ročnošću izvora. S obzirom da je ročna transformacija sredstava kod banaka inherentno povezana sa funkcionalnim karakteristikama bankarskog poslovanja, banke kontinuirano kontrolišu i drže ročne debalanse između izvora i plasmana u okviru propisanih minimalnih limita.

-u 000 KM-

Tabela 36: Ročna struktura kredita

KREDITI	31.12.2012.		31.12.2013.		30.09.2014.		INDEKS	
	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	8(4/2)	9(6/4)
1	2	3	4	5	6	7		
Dospjela potraživanja i plaćene vanbil.obaveze	1.074.251	10,1	1.175.825	10,8	1.339.337	12,1	109	114
Kratkoročni krediti	2.472.571	23,2	2.360.832	21,8	2.279.685	20,5	95	97
Dugoročni krediti	7.119.302	66,7	7.315.743	67,4	7.492.982	67,4	103	102
UKUPNO KREDITI	10.666.124	100,0	10.852.400	100,0	11.112.004	100,0	102	102

U tri kvartala 2014. godine dugoročni krediti su povećani za 2% ili 177 miliona KM, kratkoročni krediti bilježe pad od 3% ili 81 milion KM, dok su dospjela potraživanja značajno povećana za 14% ili 164 miliona KM, što je još jedan pokazatelj pogoršanja naplativosti dospjelih kreditnih potraživanja i problema koje imaju dužnici banaka u servisiranju svojih dugova zbog djelovanja ekonomske krize. U strukturi dospjelih potraživanja 68% se odnosi na privatna preduzeća, 30% stanovništvo i 2% na ostale sektore.

Sektorska analiza po ročnosti za dva najznačajnija sektora pokazuje da su krediti plasirani stanovništvu 84,7% dugoročni, a od ukupno odobrenih kredita privatnim preduzećima na dugoročne se odnosi 48,5%.

U strukturi aktive krediti, kao najznačajnija kategorija, imaju i dalje najveće učešće od 70% što je za 0,3 procentnih poena manje u odnosu na kraj 2013. godine, a krediti su ostvarili blagi rast od 2,4%. Novčana sredstva su povećana za 1% ili 40 miliona KM, a njihovo učešće, u odnosu na kraj 2013. godine, smanjeno je sa 28,6% na 28,1%.

Pregled osnovnih pokazatelja likvidnosti je prikazan u sljedećoj tabeli. Prelazak na novu regulativu sa 31. 12. 2011. godine doveo je do značajnog povećanja iznosa ukupnih kredita što je imalo uticaja na pogoršanje pokazatelja: krediti u odnosu na depozite i uzete kredite, u odnosu na prethodne periode. U 2012. godini zabilježeno je dalje pogoršanje pokazatelja likvidnosti, uzrokovano smanjenjem novčanih sredstava radi povećanja kreditnih aktivnosti i izmirenja dospjelih kreditnih obaveza, dok je koeficijent kratkoročne finansijske obaveze/ukupne finansijske obaveze bio neznatno poboljšan radi bolje ročne strukture izvora. Povećanje depozita i novčanih sredstava u 2013. godini dovelo je do blagog poboljšanja pokazatelja u odnosu na 31. 12. 2012. godine. Sa 30.09.2014. godine pokazatelji su na približno istom nivou kao i na kraju 2013. godine.

- u % -

Tabela 37: Koeficijenti likvidnosti

Koeficijenti	31.12.2012.	31.12.2013.	30.09.2014.
1	2	3	4
Likvidna sredstva ⁴⁰ / ukupna aktiva	26,8	28,9	28,4
Likvidna sredstva / kratkoročne finans.obaveze	46,2	50,6	49,7
Kratkoročne finans.obaveze/ ukupne finans.obaveze	68,9	67,9	68,1
Kreditni / depoziti i uzeti krediti ⁴¹	88,1	86,4	86,4
Kreditni / depoziti, uzeti krediti i subordinisani dugovi ⁴²	86,8	85,3	85,4

⁴⁰ Likvidna sredstva u užem smislu: gotovina i depoziti i druga finansijska sredstva sa preostalim rokom dospijeca manjim od tri mjeseca, isključujući međubankarske depozite.

⁴¹ Iskustveni standardi su: manji od 70%-veoma solidan, 71%-75%-zadovoljavajući, 76%-80%-na granici zadovoljavajućeg, 81%-85%-nedovoljan, preko 85%-kritičan.

Pokazatelj krediti u odnosu na depozite i uzete kredite je u 2013. godini, nakon pogoršanja u 2012. godini, poboljšan (sa 88,1% na 86,4%), a sa 30.09.2014. godine je zadržan na nivou 31. 12. 2013. godine. Kod osam banaka pokazatelj je viši od 85% (kritični nivo). S jedne strane, to je kod ovih banaka rezultat strukture pasive (relativno značajno učešće kapitala), a s druge strane, visokog učešća kredita u aktivni. FBA posebnu pažnju, pri on site kontrolama, usmjerava na banke kod kojih su utvrđene slabosti u ovom poslovnom segmentu, te nalaže bankama da poduzmu mjere i aktivnosti u cilju poboljšanja nivoa likvidnosti, te poboljšaju prakse za upravljanje izvorima sredstava, kako bi se osigurale zadovoljavajuće pozicije likvidnosti.

Banke su u 2014. godini redovno ispunjavale obavezu održavanja propisane obavezne rezerve kod Centralne banke BiH. Obavezna rezerva kao značajan instrument monetarne politike, u BiH u uslovima funkcioniranja valutnog odbora i finansijski nerazvijenog tržišta, jedini je instrument monetarne politike putem kojeg se ostvaruje monetarna kontrola, u smislu prevencije brzog rasta kredita i smanjenja multiplikacije, ali i povećanja likvidnosti banaka u uslovima uticaja krize i pojačanog odliva sredstava iz banaka, kao što se to desilo nakon 01. 10. 2008. godine u BiH. S druge strane, primjena regulative o deviznom riziku i održavanje valutne usklađenosti s propisanim limitima, utiče takođe značajno na iznos koji banke drže na računu rezervi kod Centralne banke BiH u domaćoj valuti, čime se osigurava visoka likvidnost banaka pojedinačno i bankarskog sektora.

Sve banke kontinuirano ispunjavaju i to znatno iznad propisanog minimuma, obavezu dekadnog prosjeka od 10% (do 10. 06. 2014. godine 20%) u odnosu na kratkoročne izvore sredstava i dnevnog minimuma od 5% (do 10. 06. 2014. godine 10%) prema istoj osnovici, što se vidi iz sljedećeg pregleda.

- u 000 KM-

Tabela 38: Pozicija likvidnosti - dekadni prosjek i dnevni minimum						
	31.12.2012.	31.12.2013.	30.09.2014.	INDEKS		
	Iznos	Iznos	Iznos			
	1	2	3	4	5(3/2) 6(4/3)	
1. Prosječno dnevno stanje novčanih sredstava	3.408.958	3.722.887	4.223.458	109	113	
2. Najniže ukupno dnevno stanje novč.sredst.	3.149.188	3.423.657	4.000.384	109	117	
3. Kratkoročni izvori sred.(osnovica za obračun)	5.631.431	5.887.967	6.404.036	105	109	
4. Iznos obaveze ⁴³ :						
4.1. dekadni prosjek 10% od iznosa red.br. 3	1.126.286	1.177.593	640.404	105	54	
4.2. dnevni minimum 5% od iznosa red.br.3	563.143	588.798	320.202	105	54	
5. Ispunjenje obaveze : dekadni prosjek ⁴⁴						
Višak = red.br.1 – red.br. 4.1.	2.282.672	2.545.294	3.583.054	112	141	
6. Ispunjenje obaveze : dnevni minimum						
Višak = red.br.2 – red.br. 4.2.	2.586.045	2.834.859	3.680.182	110	130	

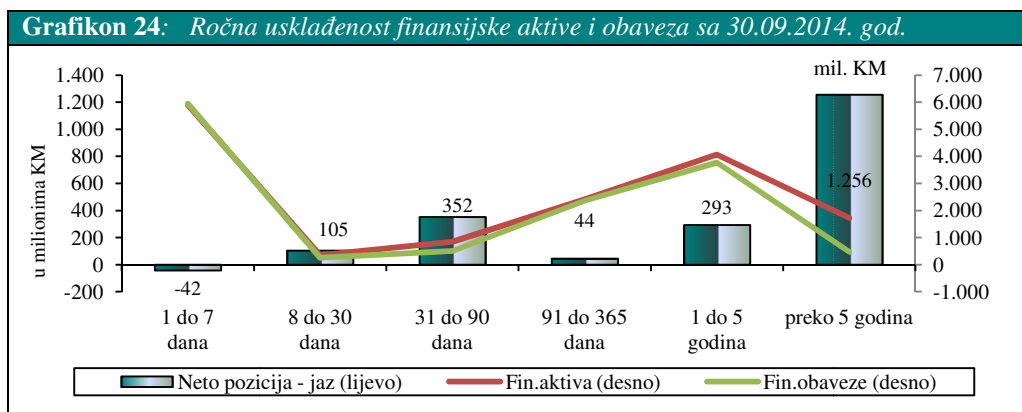
Ukoliko se posmatra ročna usklađenost preostalih dospjeća ukupne finansijske aktive⁴⁵ i obaveza, može se zaključiti da je usklađenost dobra, iako nešto lošija u odnosu na 31. 12. 2013. godine.

⁴² Prethodni koeficijent je proširen, u izvore su uključeni i subordinisani dugovi, što je realniji pokazatelj.

⁴³ U čl.1 Odluke o izmjenama i dopunama Odluke o minimalnim standardima za upravljanje rizikom likvidnosti banaka („Sl.novine F BiH“, br. 46/14) smanjen je procenat održavanja prosječnog dekadnog minimuma likvidnosti sa 20% na 10% i visine dnevnog minimuma novčanih sredstava sa 10% na 5%.

⁴⁴ Promjene u indexima na pozicijama 4.1., 4.2., 5. i 6. su rezultat izmjene navedene u prethodnoj napomeni.

⁴⁵ Finansijska aktiva iskazana je na neto osnovi (umanjena za ispravke vrijednosti).

Sa 30.09.2014. godine kratkoročna finansijska aktiva banaka je bila veća od kratkoročnih obaveza za 460 miliona KM. U odnosu na kraj 2013. godine, kada je pozitivni jaz iznosio 522 miliona KM, to je smanjenje od 62 miliona KM ili 11,8%, a koeficijenta pokrivenosti od 105,1% je i dalje na zadovoljavajućem nivou.

Kratkoročna finansijska aktiva je povećana za 2,1%, a kratkoročne finansijske obaveze za 2,9%. U okviru kratkoročne finansijske aktive najveće povećanje od 37,8% ili 144 miliona KM zabilježeno je kod aktive za trgovinu, te kod novčanih sredstava 0,9% ili 40 miliona KM. Pad je zabilježen kod vrijednosnih papira koji se drže do dospeljeća za 11,3% ili devet miliona KM i ostale finansijske aktive 4,9% ili sedam miliona KM. Finansijska aktiva preostalog roka dospeljeća preko jedne godine je povećana za 4,1% ili 227 miliona KM, najviše kao posljedica povećanje kredita za 3,6% ili 193 miliona KM.

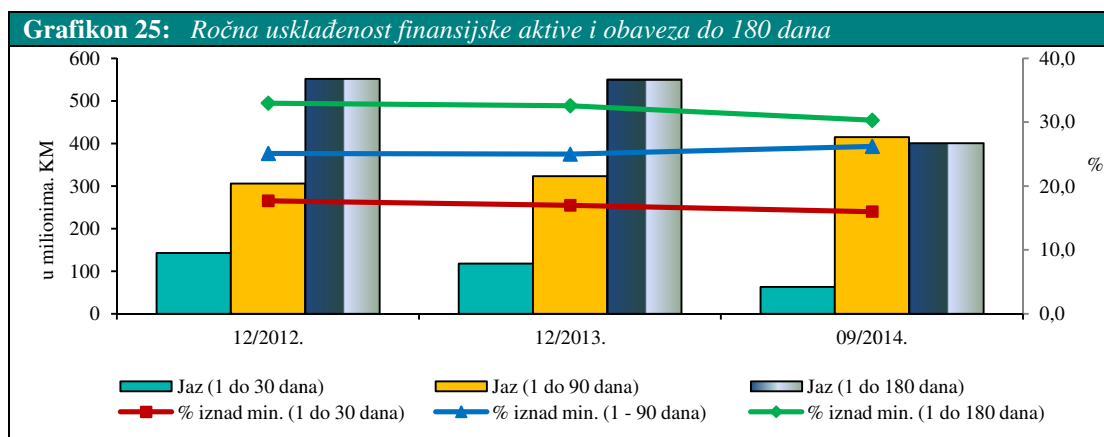
Na strani obaveza s rokom dospeljeća do jedne godine, koje su povećane za 2,9% ili 254 miliona KM, najveće povećanje se odnosi na rast depozita od 2,2% ili 183 miliona KM, ostalih finansijskih obaveza od 22,8% ili 40 miliona KM, obaveza po uzetim kreditima za 9,2% ili 20 miliona KM i subordinisanih dugova za 42,9% ili 11 miliona KM. Obaveze s rokom dospeljeća preko jedne godine su povećane za 1,8% ili 74 miliona KM, što je najviše posljedica rasta depozita za 5,4% ili 168 miliona KM i smanjenja obaveza po uzetim kreditima za 9,4% ili 78 miliona KM i obaveza po subordinisanim dugovima za 12,7% ili 18 miliona KM.

Pored navedenog propisanog minimalnog standarda, vrlo važan aspekt praćenja i analize pozicije likvidnosti je ročna usklađenost preostalih dospeljeća stavki finansijske aktive i obaveza prema vremenskoj skali, koja je propisanim minimalnim limitima kreirana na vremenski horizont od 180 dana⁴⁶.

⁴⁶ Odlukom o minimalnim standardima za upravljanje rizikom likvidnosti banaka propisani su procenti za ročnu usklađenost finansijske aktive i obaveza: najmanje 85% izvora sredstava s rokom dospeljeća do 30 dana mora biti angažirano u plasmane s rokom dospeljeća do 30 dana, najmanje 80% izvora sredstava s rokom dospeljeća do 90 dana u plasmane s rokom dospeljeća do 90 dana, i najmanje 75% izvora sredstava s rokom dospeljeća do 180 dana u plasmane s rokom dospeljeća do 180 dana.

Tabela 39: Ročna usklađenost finansijske aktive i obaveza do 180 dana					
Opis	31.12.2012.	31.12.2013.	30.09.2014.	INDEKS	
	Iznos	Iznos	Iznos	5 (3/2)	6(4/3)
1	2	3	4	5 (3/2)	6(4/3)
I. 1-30 dana					
1. Iznos finansijske aktive	5.490.582	5.924.526	6.258.902	108	106
2. iznos finansijskih obaveza	5.346.703	5.806.822	6.195.927	109	107
3. Razlika (+ ili -) = 1-2	143.879	117.704	62.975	82	54
<i>Obračun izvršenja propisane obaveze u %</i>					
a) Ostvareno %= red.br.1 / red.br.2	102,7%	102,0%	101,0%		
b) Propisani minimum %	85,0%	85,0%	85,0%		
Više (+) ili manje (-) = a - b	17,7%	17,0%	16,0%		
II. 1-90 dana					
1. Iznos finansijske aktive	6.355.017	6.809.340	7.113.174	107	104
2. iznos finansijskih obaveza	6.048.777	6.485.914	6.697.749	107	103
3. Razlika (+ ili -) = 1-2	306.240	323.426	415.425	106	128
<i>Obračun izvršenja propisane obaveze u %</i>					
a) Ostvareno %= red.br.1 / red.br.2	105,1%	105,0%	106,2%		
b) Propisani minimum %	80,0%	80,0%	80,0%		
Više (+) ili manje (-) = a - b	25,1%	25,0%	26,2%		
III. 1-180 dana					
1. Iznos finansijske aktive	7.454.731	7.812.974	8.009.014	105	103
2. iznos finansijskih obaveza	6.903.027	7.263.293	7.608.350	105	105
3. Razlika (+ ili -) = 1-2	551.704	549.681	400.664	100	73
<i>Obračun izvršenja propisane obaveze u %</i>					
a) Ostvareno %= red.br.1 / red.br.2	108,0%	107,6%	105,3%		
b) Propisani minimum %	75,0%	75,0%	75,0%		
Više (+) ili manje (-) = a - b	33,0%	32,6%	30,3%		

Iz prezentiranih podataka se zaključuje da su se banke na dan 30. 09. 2014. godine pridržavale propisanih ograničenja i ostvarile bolju ročnu usklađenost finansijske aktive i obaveza u odnosu na propisane limite.

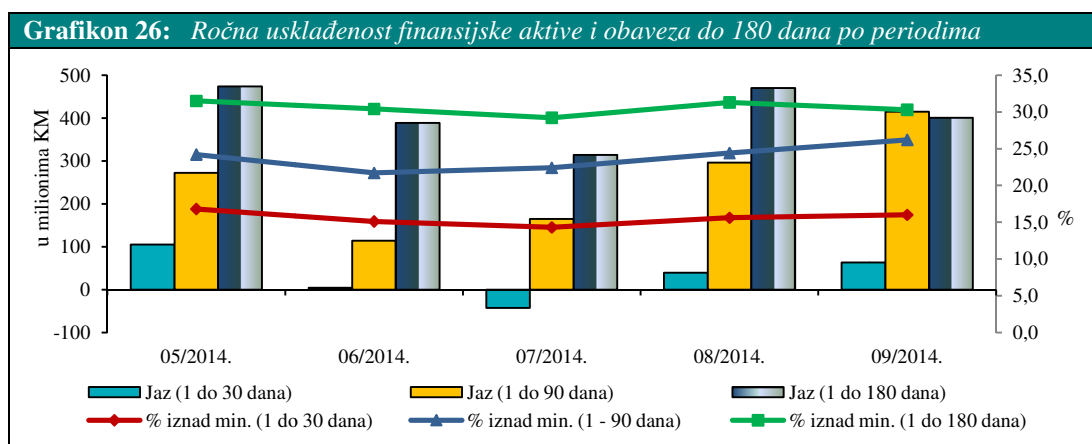
U posljednje dvije godine prisutan je trend poboljšanja ročne usklađenosti, sa 31. 12. 2012. godine finansijska aktiva bila je veća od finansijskih obaveza u sva tri intervala dospjeća, uz nešto veće poboljšanje pozicija likvidnosti u intervalu do 90 i do 180 dana, dok je pozitivni jaz u intervalu do 30 dana bio ipak nešto manji u odnosu na 31. 12. 2011. godine. Ostvareni procenti ročne usklađenosti su bili iznad propisanog minimuma, i to za 17,7% u prvom intervalu, 25,1% u drugom i 33,0% u trećem intervalu.

Sa 31. 12. 2013. godine ostvareni procenti ročne usklađenosti su u sva tri intervala nešto niži nego na kraju 2012. godine, ali i dalje su znatno iznad propisanog minimuma, i to u prvom intervalu za 17,0%, u drugom za 25,0% i u trećem intervalu za 32,6%.

Sa 30.09.2014. godine ostvareni procenti ročne usklađenosti su u prvom i trećem intervalu nešto niži nego na kraju 2013. godine, zbog smanjenja jaza po osnovu većeg povećanja finansijskih obaveza od povećanja finansijske aktive, najvećim dijelom po osnovu rasta depozita, dok je rast finansijske aktive najvećim dijelom ostvaren po osnovu rasta aktive za trgovinu. U drugom intervalu (1 do 90 dana) ostvaren je veći procenat ročne usklađenosti zbog povećanja jaza po osnovu većeg povećanja finansijske aktive, najvećim dijelom aktive za trgovinu i kreditnog portfolia.

Ostvareni procenti ročne usklađenosti, iako nešto niži u prvom i trećem intervalu, su i dalje znatno iznad propisanog minimuma, i to u prvom intervalu za 16,0%, u drugom za 26,2% i u trećem intervalu za 30,3%.

U narednom grafikonu daje se trend ročne usklađenosti finansijske aktive i obaveza u periodu maj-septembar 2013. godine, po vremenskim intervalima i ostvarenim procentima usklađenosti u odnosu na zakonom propisane minimalne standarde.

Na osnovu svih iznesenih pokazatelja likvidnost bankarskog sistema u F BiH i dalje se ocjenjuje zadovoljavajućom. Međutim, kako je ovaj segment poslovanja i nivo izloženosti likvidnosnom riziku u korelaciji s kreditnim rizikom, a imajući u vidu i efekte finansijske krize na BiH i uticaj na bankarski sektor u F BiH, prvenstveno u kontekstu dodatnog pritiska na likvidnost banaka, s jedne strane, zbog loše ročne strukture depozita, te otplate dospjelih kreditnih obaveza i znatno manjeg zaduživanja kod međunarodnih finansijskih institucija, što je u proteklim godinama bio najkvalitetniji izvor finansiranja banaka s aspekta ročnosti, a s druge strane, zbog slabijeg priliva likvidnih sredstava zbog pada naplativosti kredita, treba istaći da će u narednom periodu banke trebati još više pažnje posvetiti upravljanju rizikom likvidnosti, uspostavljanjem i provođenjem politika likvidnosti koje će osigurati izvršenje svih dospjelih obaveza na vrijeme, a na osnovu kontinuiranog planiranja budućih likvidnosnih potreba uzimajući u obzir promjene u operativnim, ekonomskim, regulativnim i ostalim uslovima poslovnog okruženja banaka.

FBA će putem izvještaja i on site kontrola u bankama pratiti i nadzirati kako banke upravljaju ovim rizikom i da li postupaju u skladu s usvojenim politikama i programima.

2.5. Devizni rizik-devizna usklađenost aktive i pasive bilansa i vanbilansa

U svom poslovanju banke su izložene značajnim rizicima proizašlim iz mogućih gubitaka po bilansnim i vanbilansnim stavkama nastalim uslijed promjene cijena na tržištu. Jedan od tih rizika je i devizni rizik (FX) koji nastaje kao rezultat promjena valutnih kurseva i/ili neusklađenosti nivoa aktive, pasive i vanbilansnih stavki u istoj valuti - individualna devizna pozicija ili svih valuta zajedno sa kojima banka posluje - ukupna devizna pozicija banke.

U cilju osiguranja primjene i provođenja opreznosnih principa kod obavljanja deviznih aktivnosti banaka, te smanjenja uticaja deviznog rizika na njihovu profitabilnost, likvidnost i kapital, FBA je donijela Odluku o minimalnim standardima za upravljanje deviznim rizikom banaka⁴⁷ kojom se reguliraju minimalni standardi za donošenje i provođenje programa, politika i procedura za preuzimanje, praćenje, kontrolu i upravljanje deviznim rizikom, te propisana ograničenja za otvorenu individualnu i ukupnu deviznu poziciju (duga ili kratka), obračunata u odnosu na osnovni kapital banke⁴⁸.

Kako bi FBA pratila usklađenost banaka s propisanim ograničenjima i nivo izloženosti deviznom riziku, banke su dužne dnevno izvještavati FBA. Na osnovu kontrole, praćenja i analize dostavljenih izvještaja, može se zaključiti da se banke pridržavaju propisanih limita i da obavljaju svoje FX aktivnosti u okvirima istih.

S obzirom da Centralna banka BiH funkcioniše kao valutni odbor, gdje je EURO valuta sidro valutnog odbora, u praksi banke nisu izložene deviznom riziku kada je u pitanju najznačajnija valuta EURO.

Prema stanju na dan 30. 09. 2014. godine na nivou bankarskog sistema u valutnoj strukturi aktive banaka učešće stavki u stranim valutama iznosilo je 10,8% ili 1,7 milijardi KM (na kraju 2013. godine 12,6% ili 1,9 milijardi KM). S druge strane, valutna struktura pasive bitno je drugačija, jer je učešće obaveza u stranoj valuti znatno veće i iznosi 44,6% ili 7,1 milijardu KM (na kraju 2013. godine 46,7% ili 7,2 milijarde KM).

U sljedećoj tabeli daje se struktura i trend finansijske aktive i obaveza i devizna pozicija za EURO kao najznačajniju valutu i ukupno.

⁴⁷ “Službene novine F BiH”, br. 48/12 – Prečišćeni tekst.

⁴⁸ Članom 7. Odluke o minimalnim standardima za upravljanje deviznim rizikom banaka propisana su ograničenja: za individualnu deviznu poziciju za EURO najviše do 30% osnovnog kapitala, za ostale valute do 20% i deviznu poziciju banke najviše do 30%.

Tabela 40: Devizna uskladenost finansijske aktive i obaveza (EURO i ukupno)⁴⁹

Opis	31.12.2013.				30.09.2014.				INDEKS	
	EURO		UKUPNO		EURO		UKUPNO		EURO	UKUPNO
	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	6/2	8/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
<i>I. Finansijska aktiva</i>										
1. Novčana sredstva	996	13,0	1.516	18,0	755	10,2	1.254	15,4	76	83
2. Krediti	40	0,5	44	0,5	36	0,5	39	0,5	90	89
3. Krediti s val. Klauzulom	6.285	82,2	6.465	76,9	6.257	84,7	6.420	79,0	100	99
4. Ostalo	332	4,3	386	4,6	336	4,6	418	5,1	101	108
Ukupno (1+2+3+4)	7.653	100,0	8.411	100,0	7.384	100,0	8.131	100,0	96	97
<i>II. Finansijske obaveze</i>										
1. Depoziti	5.345	72,6	5.990	74,7	5.233	72,6	5.898	74,7	98	98
2. Uzeti krediti	986	13,4	994	12,4	911	12,7	916	11,6	92	92
3. Dep. i kred. s val.klauz.	798	10,9	798	9,9	816	11,3	816	10,4	102	102
4. ostalo	226	3,1	237	3,0	246	3,4	262	3,3	109	111
Ukupno (1+2+3+4)	7.355	100,0	8.019	100,0	7.206	100,0	7.892	100,0	98	98
<i>III. Vanbilans</i>										
1. Aktiva	80		80		47		47			
2. Pasiva	255		359		55		113			
<i>IV. Pozicija</i>										
Duga (iznos)	122		113		171		173			
%	6,6%		6,1%		9,1%		9,1%			
Kratka										
%										
Dozvoljena	30%		30%		30%		30%			
Manja od dozvoljene	23,4%		23,9%		20,9%		20,9%			

Ako se analizira struktura stranih valuta, u finansijskoj aktivi⁵⁰ dominantno je učešće EURO od 65,9%, što je nešto niže od učešća 31. 12. 2013. godine (70,3%), zbog smanjenja nominalnog iznosa sa 1,36 milijardi KM na 1,13 milijardi KM. Učešće EURO u obavezama od 90,3% je nešto niže nego na kraju 2013. godine, uz pad nominalnog iznosa za 167 miliona KM.

Međutim, u obračun izloženosti FX riziku ulazi i iznos indeksiranih stavki aktive (kredit) i obaveza⁵¹, koji je posebno značajan u aktivi (79,0% ili 6,4 milijarde KM) i nominalno je na približno istom nivou kao i 31. 12. 2013. godine (76,9% ili 6,5 milijardi KM). Na ostale devizne stavke aktive odnosi se 21,0% ili 1,7 milijardi KM sa strukturom: stavke u EURO 13,9% ili 1,1 milijarda KM i ostale valute 7,2% ili 0,6 milijardi KM (na kraju 2013. godine ostale stavke u EURO imale su učešće od 16,3% ili 1,4 milijarde KM). Od ukupnih neto kredita (9,9 milijardi KM), cca 64,9% je ugovoreno s valutnom klauzulom, uglavnom vezano za EURO (97,5%).

Na strani izvora, struktura finansijskih obaveza uslovljava i determinira strukturu stavki finansijske aktive, za svaku valutu pojedinačno. U deviznim obavezama (7,8 milijardi KM) najveće učešće od 81,0% ili 6,4 milijarde KM imaju stavke u EURO (najviše depoziti), dok je učešće i iznos indeksiranih obaveza minimalan i iznosi 10,3% ili 0,8 milijardi KM (na kraju 2013. godine učešće obaveza u EURO bilo je 81,8% ili 6,5 milijardi KM, a indeksiranih obaveza 9,9% ili 0,8 milijardi KM).

⁴⁹ Izvor: Obrazac 5-Devizna pozicija.

⁵⁰ Izvor: Obrazac 5-Devizna pozicija: dio finansijske aktive (u stranim valutama denominirana u KM). Prema metodologiji, finansijska aktiva se do 31.12.2011. godine iskazivala po neto principu, odnosno umanjena za rezerve za kreditne gubitke, dok se sa prelaskom na novu metodologiju izračuna umanjena stavki finansijske aktive u skladu sa MRS, od 31.12.2011. godine, iskazuje umanjena za ispravke vrijednosti i rezerve za potencijalne obaveze.

⁵¹ U cilju zaštite od promjena deviznog kursa banke ugovaraju određene stavke aktive (kredit) i obaveza s valutnom klauzulom (propisom je dozvoljena samo dvosmjerna valutna klauzula).

Posmatrano po bankama i ukupno na nivou bankarskog sistema F BiH može se konstatovati da se izloženost banaka i sistema FX riziku u posmatranom periodu 2014. godine kretala u okviru propisanih ograničenja. Sa 30. 09. 2014. godine dugu deviznu poziciju imalo je 14 banaka, a kratku poziciju tri banke. Na nivou sistema iskazana je duga devizna pozicija od 9,1% ukupnog osnovnog kapitala banaka, što je za 20,9 procentnih poena manje od dozvoljene. Individualna devizna pozicija za EURO, kao i ukupna, iznosila je 9,1% što je za 20,9 procentnih poena manje od dozvoljene, pri čemu su stavke finansijske aktive bile veće od finansijskih obaveza (neto duga pozicija).

Iako u uslovima funkcioniranja valutnog odbora banke nisu izložene deviznom riziku za najznačajniju valutu EURO, dužne su da se pridržavaju propisanih ograničenja za svaku valutu, kao i za ukupnu deviznu poziciju, te da dnevno upravljaju ovim rizikom u skladu s usvojenim programima, politikama, procedurama i planovima.

III ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Bankarski sektor Federacije BiH u periodu provođenja reformi je dostigao zavidan nivo i predstavlja najrazvijeniji i najsnažniji dio finansijskog i ukupnog ekonomskog sistema F BiH. Naredne aktivnosti treba da budu usmjerene na očuvanje njegove stabilnosti kao prioritetni zadatak u aktuelnim stresnim uslovima, te njegov dalji napredak i razvoj. Ovi ciljevi su uslovljeni stalnim i budnim angažmanom svih dijelova sistema, zakonodavnih i izvršnih vlasti, a što je preduslov za stvaranje povoljnijeg ukupnog ekonomskog ambijenta koji bi podsticao djelovao na banke i povratno na realni sektor privrede i stanovništva.

U cilju dodatnog jačanja otpornosti banaka u Federaciji BiH na potencijalno moguće oštrije krizne situacije, FBA je početkom 2013. godine donijela Odluku o privremenom ograničenju i minimalnim uslovima za isplatu dividendi, diskrecionih bonusa i otkup vlastitih dionica od strane banaka, čime je isplata dividendi vezana za postojanje kapitalnog zaštitnog amortizera u iznosu od 2,5% u odnosu na propisanu minimalnu stopu adekvatnosti kapitala i stopu osnovnog kapitala banka u odnosu na rizičnu aktivu. U maju 2014. godine po usvajanju nove Odluke o minimalnim standardima za upravljanje kapitalom banaka i kapitalnoj zaštiti, prestala je da važi ova privremena Odluka, a zahtjevi privremene Odluke su uključeni u novu Odluku. U okviru realizacije aktivnosti na implementaciji Strategije, odnosno Revizije Strategije za uvođenje Međunarodnog sporazuma za mjerenje kapitala i standardima kapitala (Bazel II), FBA je u saradnji sa Agencijom za bankarstvo Republike Srpske i uz tehničku pomoć USAID-a, pripremila radne nacрте : Odluke o politici i praksi naknada zaposlenicima banke, Odluke o procjeni podobnosti članova organa banke i Odluke o savjesnom postupanju članova organa banke. Navedene Odluke usvojene su u avgustu 2013. godine („Sl. novine F BiH“, br.60/13).

Agencija za bankarstvo FBiH u narednom periodu će:

- poduzimati mjere i aktivnosti u okviru svojih nadležnosti za prevazilaženje i ublažavanje efekata globalne finansijske krize na bankarski sektor u F BiH;
- nastaviti sa provođenjem aktivnosti u okvirima svoje nadležnosti na objedinjavanju supervizije na državnom nivou;
- nastaviti kontinuiran nadzor banaka kontrolama putem izvještaja i kontrolama na licu mjesta sa težištem na kontrolama dominantnih rizičnih segmenata bankarskog poslovanja, s ciljem da bi supervizija bila još efikasnija i u tom smislu:
  - i dalje insistirati na kapitalnom jačanju banaka, posebno onih koje bilježe nadprosječan rast aktive i smanjenje koeficijenta adekvatnosti kapitala,

- kontinuirano nastaviti nadzirati banke prvenstveno od sistemskog značaja za razvoj kreditnih aktivnosti u kojima je koncentrisan veliki iznos štednje i drugih depozita, a u cilju zaštite deponenata,
- nastaviti sistematsko praćenje aktivnosti banaka na sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma i unaprijeđivati saradnju sa drugim nadzornim i kontrolnim institucijama,
- raditi, kao i do sada, na dogradnji podzakonske regulative, polazeći od Bazelskih principa, Bazelskih okvira kapitala i Evropskih bankarskih direktiva kao dio priprema za priključivanje BiH Evropskoj uniji,
- izmijeniti regulativu o kapitalu u cilju kvalitativnog i strukturalnog jačanja kapitala i usklađivanja sa kapitalnim zahtjevima Basel II/III i EU direktiva;
- pregledati i redovno ažurirati plan za vanredne situacije u sklopu pripreme za krizu,
- razviti i implementirati alat „Sistem ranog upozorenja“ (SRU) u svrhu rane identifikacije finansijskih i operativnih neefikasnosti i/ili negativnih trendova u poslovanju banaka,
- uspostavljati i širiti saradnju sa supervizorskim autoritetima u zemljama iz kojih su investitori prisutni u bankarskom sektoru F BiH, kao i s drugim zemljama u cilju što efikasnije supervizije,
- unapređivati saradnju s Udruženjem banaka BiH po svim segmentima bankarskog poslovanja, organizovati savjetovanja i pružati stručnu pomoć u primjeni zakonske i podzakonske regulative za bankarstvo, unapređivati saradnju po pitanju stručnog osposobljavanja, prijedloga izmjene svih zakonskih propisa koji su postali ograničavajući faktor u razvoju banaka, uvođenju novih proizvoda, naplati potraživanja i potpuno se uključivati u gradnju i funkcioniranje jedinstvenog registra neurednih dužnika - pravnih i fizičkih lica, sa dnevnom ažurnosti podataka.
- kontinuirano operativno usavršavati informacioni sistem koji će omogućiti što ranije upozoravanje i preventivno djelovanje u otklanjanju slabosti u poslovanju banaka;
- nastaviti permanentnu edukaciju i stručno osposobljavanje kadrova;
- ubrzati okončanje postupaka likvidacije na osnovu zaključka Upravnog odbora.

Takođe je potrebno i dalje snažnije angažovanje i drugih institucija i organa u Bosni i Hercegovini i Federaciji BiH na:

- realizaciji Programa mjera za ublažavanje posljedica globalne ekonomske krize i unapređenja poslovnog ambijenta, prihvaćenog od strane Ekonomsko socijalnog vijeća za teritoriju F BiH u decembru 2008. godine, te sukladno dokumentu Vlade F BiH;
- realizaciji zaključka Parlamenta Federacije BiH o uspostavljanju bankarske supervizije na nivou države;
- kreiranju i dogradnji regulative za finansijski sektor koja se odnosi na djelovanje, status i poslovanje banaka, mikrokreditnih organizacija, društava koja se bave lizingom, osiguravajućih društava, itd.;
- ubrzanju provođenja ekonomskih reformi u realnom sektoru ekonomije kako bi se isti brže približavao nivou ostvarenom u monetarnom i bankarskom sektoru;
- pripremi i usvajanju novog Zakona o bankama/Zakona o kreditnim institucijama;
- pripremi i usvajanju Zakona o kompanijama za upravljanje imovinom;
- pripremanju za kreiranje zakonske regulative za bankarski sektor i finansijski sistem polazeći i od Bazelskih principa, Bazelskih okvira kapitala i Evropskih bankarskih direktiva;
- uspostavljanju posebnih sudskih odjela za privredu;
- uspostavljanju efikasnijih postupaka izvršenja zaloga;
- donošenju propisa o zaštiti korisnika finansijskih usluga, te potpune odgovornosti dužnika;
- kreiranje i donošenje mjera u cilju rješavanja ili ublažavanja problema prezaduženih osoba;
- donošenju zakona ili poboljšanju postojećih zakonskih propisa kojim se uređuje oblast sigurnosti i zaštite novca u banci i transportu, i sl.

Kao najbitniji dio sistema, banke bi svoje aktivnosti trebale koncentrisati na:

- potpunu posvećenost kvalitetnom i opreznom poslovanju, te odbrani od uticaja krize koja je u sadašnjim uslovima najveća opasnost za banke i za realni sektor privrede i stanovništva;
- aktivno učešće u implementaciji mjera na rješavanju problema prezaduženosti pojedinaca i finansijskoj konsolidaciji privrednih društava;
- pripremi i ažuriranju svojih planova vanrednih mjera;
- daljnje kapitalno jačanje i osiguranje nivoa solventnosti srazmjerno rastu aktive i rizika, većoj profitabilnosti, dosljednijoj primjeni usvojenih politika i procedura u sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma, i sigurnosti i zaštiti novca u banci i transportu, a u skladu sa zakonom i podzakonskim aktima;
- jačanje sistema internih kontrola i funkcije interne revizije kao potpuno neovisne u izvršavanju svojih obaveza i uloge;
- redovno, ažurno i tačno dostavljanje podataka Centralnom registru kredita i Jedinstvenom Centralnom registru računa kod Centralne banke BiH.

Broj: U.O.-64-2/14

Sarajevo, 04.12.2014. godine

PRILOZI

PRILOG 1.....	Osnovni podaci o bankama u F BiH
PRILOG 2.....	Bilans stanja banaka u F BiH po šemi FBA
PRILOG 3.....	Pregled aktive, kredita, depozita i finansijskog rezultata banaka u F BiH
PRILOG 4.....	Štednja stanovništva u bankama u F BiH
PRILOG 5.....	Izveštaj o klasifikaciji aktive i vanbilansnih rizičnih stavki u bankama u F BiH
PRILOG 6.....	Bilans uspjeha banaka u F BiH po šemi FBA
PRILOG 7.....	Izveštaj o stanju i adekvatnosti kapitala banaka u F BiH
PRILOG 8.....	Podaci o zaposlenim u bankama u F BiH

PRILOG 1

Banke u Federaciji Bosne i Hercegovine - 30.09.2014.godine

Br.	BANKA	Adresa		Telefon	Direktor
1	BOR BANKA dd - SARAJEVO	Sarajevo	Obala Kulina bana 18	033/278-520, fax:278-550	HAMID PRŠEŠ
2	BOSNA BANK INTERNATIONAL dd - SARAJEVO	Sarajevo	Trg djece Sarajeva bb	033/275-100, fax:203-122	AMER BUKVIĆ
3	HYPO ALPE-ADRIA-BANK dd - MOSTAR	Mostar	Kneza Branimira 2b	070/340-341, fax:036/444-235	DRAGAN KOVAČEVIĆ
4	INTESA SANPAOLO BANKA D.D. BOSNA I HERCEGOVINA	Sarajevo	Obala Kulina bana 9a.	033/497-555, fax:497-589	ALMIR KRKALIĆ
5	INVESTICIONO-KOMERCIJALNA BANKA dd - ZENICA	Zenica	Trg B&H 1	032/448-400, fax:448-501	SUVAD IBRANOVIĆ
6	KOMERCIJALNO-INVESTICIONA BANKA DD V.KLADUŠA	V.Kladuša	Ibrahima Mržljaka 3	037/771-253, fax:772-416	HASAN PORČIĆ
7	MOJA BANKA dd - SARAJEVO	Sarajevo	Trg međunarodnog prijateljstva br. 25.	033/586-870, fax:586-880	MIRZA HUREM
8	NLB BANKA dd - TUZLA	Tuzla	Maršala Tita 34	035/259-259, fax:250-596	Privr.direktor - IZTOK GORNIK
9	PRIVREDNA BANKA SARAJEVO dd - SARAJEVO	Sarajevo	Alipašina 6	033/277-700, fax:664-175	ADNAN BOGUNIĆ
10	PROCREDIT BANK dd - SARAJEVO	Sarajevo	Franca Lehara bb	033/250-950, fax:250-971	EDIN HRNJICA
11	RAIFFEISEN BANK dd BiH - SARAJEVO	Sarajevo	Zmaja od Bosne bb.	033/755-010, fax: 213-851	KARLHEINZ DOBNIGG
12	RAZVOJNA BANKA FEDERACIJE BIH	Sarajevo	Igmanska 1	033/724-930, fax: 668-952	BORISLAV TRLIN
13	SBERBANK BH dd - SARAJEVO	Sarajevo	Fra Andela Zvizdovića 1	033/295-601, fax:263-832	EDIN KARABEG
14	SPARKASSE BANK dd BOSNA I HERCEGOVINA- SARAJEVO	Sarajevo	Zmaja od Bosne br. 7.	033/280-300, fax:280-230	SANEL KUSTURICA
15	UNICREDIT BANK dd - MOSTAR	Mostar	Kardinala Stepinca bb	036/312-112, fax:312-121	IVAN VLAHO
16	UNION BANKA dd - SARAJEVO	Sarajevo	Dubrovačka 6	033/561-000, fax: 201-567	SENAD REDŽIĆ
17	VAKUFСКА BANKA dd - SARAJEVO	Sarajevo	M. Tita 13.	033/280-100, fax: 663-399	Privr.direktor - MIRZET RIBIĆ
18	ZIRAATBANK BH dd - SARAJEVO	Sarajevo	Dženetića Čikma br. 2.	033/252-230, fax: 252-245	ALI RIZA AKBAŞ

**BILANS STANJA BANAKA U FBiH PO ŠEMI FBA
AKTIVNI PODBILANS**

u 000 KM

R.br.	O P I S	31.12.2012.	31.12.2013.	30.09.2014.
	A K T I V A			
1.	Novčana sredstva i računi depozita kod depozitnih institucija	3.962.581	4.417.898	4.457.490
1a	Gotov novac i nekamatonski računi depozita	625.188	627.016	547.051
1b	Kamatonski računi depozita	3.337.393	3.790.882	3.910.439
2.	Vrijednosni papiri za trgovanje	375.032	381.909	526.117
3.	Plasmani drugim bankama	78.522	51.960	67.806
4.	Kreditni, potraživanja po poslovima lizinga i dospjela potraživanja	10.666.124	10.852.400	11.112.004
4a	Kreditni	9.591.819	9.676.527	9.772.624
4b	Potraživanja po poslovima lizinga	54	48	43
4c	Dospjela potraživanja po kreditima i poslovima lizinga	1.074.251	1.175.825	1.339.337
5.	Vrijednosni papiri koji se drže do dospelja	173.435	180.604	202.861
6.	Poslovni prostor i ostala fiksna aktiva	491.370	476.199	481.190
7.	Ostale nekretnine	30.123	36.786	40.839
8.	Investicije u nekonsolidovana povezana preduzeća	24.756	23.762	24.108
9.	Ostala aktiva	255.247	252.122	253.488
10.	MINUS:Ispravke vrijednosti	1.066.424	1.227.090	1.286.372
10a	Ispravke vrijednosti na stavke pozicije 4. Aktive	1.007.459	1.165.928	1.220.201
10b	Ispravke vrijednosti na pozicije Aktive osim pozicije 4.	58.965	61.162	66.171
11.	UKUPNA AKTIVA	14.990.766	15.446.550	15.879.531
	O B A V E Z E			
12.	Depoziti	10.961.001	11.523.849	11.875.307
12a	Kamatonski depoziti	9.281.938	9.363.284	9.557.651
12b	Nekamatonski depoziti	1.679.063	2.160.565	2.317.656
13.	Uzete pozajmice - dospjele obaveze	1.752	1.577	1.699
13a	Stanje dospjelih, a neisplaćenih obaveza			
13b	Stanje neizmirenih - pozvanih za plaćanje vanbilansnih obaveza	1.752	1.577	1.699
14.	Uzete pozajmice od drugih banaka	2.000		
15.	Obaveze prema vladi			
16.	Obaveze po uzetim kreditima i ostalim pozajmicama	1.141.561	1.039.381	981.279
16a	sa preostalim rokom dospelja do jedne godine	244.160	212.485	232.138
16b	sa preostalim rokom dospelja preko jedne godine	897.401	826.896	749.141
17.	Subordinisani dugovi i subordinisane obveznice	186.675	166.889	160.071
18.	Ostale obaveze	480.402	406.909	431.058
19.	UKUPNE OBAVEZE	12.773.391	13.138.605	13.449.414
	K A P I T A L			
20.	Trajne prioritetne dionice	26.059	11.959	11.959
21.	Obične dionice	1.175.547	1.196.633	1.217.333
22.	Emisiona ažia	136.485	136.485	136.485
22a	na trajne prioritetne dionice	8.420	8.420	88
22b	na obične dionice	128.065	128.065	136.397
23.	Neraspoređena dobit i rezerve kapitala	453.269	649.879	624.634
24.	Kursne razlike			
25.	Ostali kapital	110.281	-2.745	123.972
26.	Rezerve za kreditne gubitke formirane iz dobiti	315.734	315.734	315.734
27.	UKUPNI KAPITAL (20. do 25.)	2.217.375	2.307.945	2.430.117
28.	UKUPNE OBAVEZE I KAPITAL (19 +26)	14.990.766	15.446.550	15.879.531
	PASIVNI I NEUTRALNI PODBILANS	661.321	638.913	664.995

UKUPNA BILANSNA SUMA BANAKA	15.652.087	16.087.617	16.544.526
-----------------------------	------------	------------	------------

PRILOG 3

PREGLED AKTIVE, KREDITA, DEPOZITA I FINANSIJSKOG REZULTATA BANAKA U F BiH na dan 30.09.2014. godine

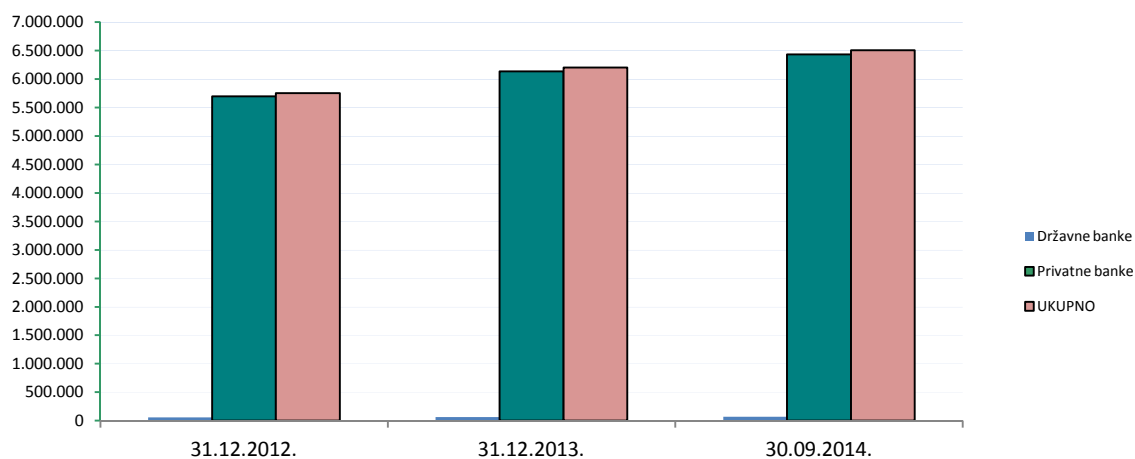
u 000 KM

R. br.	BANKA	Aktiva		Kredit		Depoziti		Finansijski rezultat
		Iznos	%	Iznos	%	Iznos	%	Iznos
1	BOR Banka d.d. Sarajevo	271.964	1,71%	194.897	1,75%	158.278	1,33%	483
2	Bosna Bank International d.d. Sarajevo	562.112	3,54%	384.874	3,46%	356.837	3,00%	1.944
3	Hypo Alpe Adria Bank d.d. Mostar	1.044.798	6,58%	760.063	6,84%	686.007	5,78%	-5.128
4	Intesa Sanpaolo banka d.d. Sarajevo	1.418.211	8,93%	1.142.236	10,28%	962.090	8,10%	16.780
5	Investiciono Komercijalna banka d.d. Zenica	198.665	1,25%	108.076	0,97%	141.975	1,20%	1.410
6	Komercijalno Investiciona banka d.d. Velika Kladuša	77.837	0,49%	38.976	0,35%	50.904	0,43%	1.111
7	Moja banka d.d. Sarajevo	191.969	1,21%	137.416	1,24%	161.672	1,36%	36
8	NLB banka d.d. Tuzla	923.763	5,82%	642.692	5,78%	762.034	6,42%	3.828
9	Privredna Banka d.d. Sarajevo	162.453	1,02%	106.524	0,96%	130.662	1,10%	48
10	ProCredit Bank d.d. Sarajevo	369.513	2,33%	315.618	2,84%	249.104	2,10%	2
11	Raiffeisen Bank dd Bosna i Hercegovina	3.731.420	23,50%	2.334.029	21,00%	2.919.685	24,59%	60.596
12	Sberbank BH d.d. Sarajevo	965.877	6,08%	805.723	7,25%	721.404	6,07%	2.344
13	Sparkasse Bank d.d. Sarajevo	1.008.376	6,35%	823.415	7,41%	845.173	7,12%	9.107
14	Union banka d.d. Sarajevo	336.748	2,12%	119.102	1,07%	275.967	2,32%	92
15	UniCredit bank d.d. Mostar	3.894.310	24,52%	2.661.294	23,95%	2.944.533	24,80%	52.133
16	Vakufska banka d.d. Sarajevo	268.867	1,69%	192.264	1,73%	236.080	1,99%	-24.295
17	Ziraatbank BH d.d. Sarajevo	452.648	2,85%	344.805	3,10%	272.902	2,30%	3.481
	UKUPNO	15.879.531	100%	11.112.004	100%	11.875.307	100%	123.972

NOVA ŠTEDNJA STANOVNIŠTVA U BANKAMA U F BiH

u 000 KM

	31.12.2012.	31.12.2013.	30.09.2014.
Državne banke	58.050	65.179	70.243
Privatne banke	5.698.300	6.135.711	6.436.803
UKUPNO	5.756.350	6.200.890	6.507.046

PRILOG 5

**KLASIFIKACIJA AKTIVE BILANSA I VANBILANSNIH RIZIČNIH STAVKI
na dan 30.09.2014. godine**

- KLASIFIKACIJA STAVKI AKTIVE BILANSA -

u 000 KM

Red br.	STAVKE AKTIVE BILANSE	KLASIFIKACIJA					UKUPNO
		A	B	C	D	E	
1.	Kratkoročni krediti	2.030.716	209.107	34.405	3.253	2.204	2.279.685
2.	Dugoročni krediti	6.426.701	550.691	267.543	135.784	44.702	7.425.421
3.	Ostali plasmani	228.242	2.208	286	1.239	2.125	234.100
4.	Obračunata kamata i naknada	37.044	5.197	2.754	6.848	29.373	81.216
5.	Dospjela potraživanja	44.739	31.537	102.990	336.651	791.640	1.307.557
6.	Potraživanja po plaćenim garancijama	30	25		500	31.226	31.781
7.	Ostala bilansna aktiva koja se klasifikuje	297.181	4.264	2.841	3.486	31.379	339.151
8.	UKUPNA BILANSNA AKTIVA KOJA SE KLASIFIKUJE (zbir pozicija od 1. do 7. - osnovica za obračun regulatornih rezervi za kreditne gubitke)	9.064.653	803.029	410.819	487.761	932.649	11.698.911
9.	OBRAČUNATE REGULATORNE REZERVE ZA KREDITNE GUBITKE PO BILANSNOJ AKTIVI	178.199	73.291	104.173	284.567	932.079	1.572.309
10.	ISPRAVKA VRIJEDNOSTI BILANSNE AKTIVE	118.843	64.331	126.207	227.597	749.393	1.286.371
11.	POTREBNE REGULATORNE REZERVE IZ DOBITI ZA PROCJENJENE GUBITKE PO BILANSNOJ AKTIVI	100.585	42.053	23.534	89.900	183.513	439.585
12.	FORMIRANE REGULATORNE REZERVE IZ DOBITI ZA PROCJENJENE GUBITKE PO BILANSNOJ AKTIVI	76.894	26.653	25.615	78.705	71.122	278.989
13.	NEDOSTAJUĆI IZNOS REGULATORNIH REZERV IZ DOBITI ZA PROCJENJENE GUBITKE PO BILANSNOJ AKTIVI						184.576
14.	BILANSNA AKTIVA KOJA SE NE KLASIFIKUJE (bruto knjigovod. vrijednost)						5.466.992
15.	UKUPNA BILANSNA AKTIVA (bruto knjigovodstvena vrijednost)						17.165.903

PREGLED AKTIVE BILANSA KOJA SE NE KLASIFIKUJE I IZNOSA PLASMANAOBEZBJEĐENIH NOVČANIM DEPOZITOM

14.a	Gotovina u blagajni i trezoru i novčana sredstva na računu kod Centralne banke BiH, zlato i drugi plemeniti metali	3.313.849
14.b	Sredstva po viđenju i oročena sredstva do mjesec dana na računima kod banaka sa utvrđenim investicionim rejtingom	1.020.203
14.c	Materijalna i nematerijalna imovina	499.754
14.d	Stečena finansijska i materijalna aktiva u procesu naplate potraživanja u toku godinu dana od dana sticanja	9.374
14.e	Vlastite (trezorske) dionice	92
14.f	Potraživanja za više uplaćene poreske obaveze	16.445
14.g	Vrijednosni papiri namijenjeni trgovanju	121.948
14.h	Potraživanja od Vlade BiH, Vlade FBiH i Vlade RS, vrijednosni papiri emitovani od strane Vlade BiH, Vlade FBiH i Vlade RS i potraživanja obezbjeđena njihovim безусловnim garancijama plativim na prvi poziv	485.327
	UKUPNO pozicija 14	5.466.992
8a.	Iznos plasmana obezbjeđenih novčanim depozitima	154.727

PRILOG 5A

KLASIFIKACIJA AKTIVE BILANSA I VANBILANSNIH RIZIČNIH STAVKI
na dan 30.09.2014. godine

- KLASIFIKACIJA VANBILANSNIH STAVKI -

u 000 KM

Red br.	VANBILANSNE STAVKE	KLASIFIKACIJA					UKUPNO
		A	B	C	D	E	
1.	Plative garancije	369.351	42.879	3.176	0	1	415.407
2.	Činidbene garancije	477.025	99.535	5.556	1.992	262	584.370
3.	Nepokriveni akreditivi	53.973	1.453	108			55.534
4.	Neopozivo odobreni a neiskorišteni krediti	1.448.433	69.996	1.079	379	1.123	1.521.010
5.	Ostale potencijalne obaveze banke	10.961	287	0	0	119	11.367
6.	UKUPNE VANBILANSNE STAVKE KOJE SE KLASIFIKUJU (zbir pozicija od 1. do 5. - osnovica za obračun regulatornih rezervi za kreditne gubitke	2.359.743	214.150	9.919	2.371	1.505	2.587.688
7.	OBRAČUNATE REGULATORNE REZERVE ZA KREDITNE GUBITKE PO VANBILANSNIM STAVKAMA	46.208	13.861	2.879	1.299	1.507	65.754
8.	REZERVIRANJA PO GUBICIMA ZA VANBILANSNE STAVKE	22.499	2.700	2.385	456	1.102	29.142
9.	POTREBNE REGULATORNE REZERVE IZ DOBITI ZA PROCIJENJENE GUBITKE PO VANBILANSNIM STAVKAMA	27.558	11.818	982	943	516	41.817
10.	FORMIRANE REGULATORNE REZERVE IZ DOBITI ZA PROCIJENJENE GUBITKE PO VANBILANSNIM STAVKAMA	23.412	10.665	936	1.345	387	36.745
11.	NEDOSTAJUĆI IZNOS REGULATORNIH REZERV IZ DOBITI ZA PROCIJENJENE GUBITKE PO VANBILANSNIM STAVKAMA	4.146	1.153	46	-402	129	5.072
12.	VANBILANSNE STAVKE KOJE SE NE KLASIFIKUJU						306.609
13.	UKUPNE VANBILANSNE STAVKE						2.894.297
6a.	Iznos potencijalnih obaveza obezbjeđenih novčanim depozitom						49.412
6b.	Iznos odobrenih a neiskorištenih kredita sa klauzulom o bezuslovnom otkazivanju						212.958

PRILOG 6

BILANS USPJEHA BANAKA U FBiH PO ŠEMI FBA

u 000 KM

R.br.	O P I S	31.03.2012.	31.03.2013.	30.09.2014.
1.	PRIHODI I RASHODI PO KAMATAMA			
a)	Prihodi od kamata i slični prihodi			
1)	Kamatonosni računi depozita kod depozitnih institucija	2.789	1.026	3.069
2)	Plasmani drugim bankama	2.601	944	1.705
3)	Kreditni i poslovi lizinga	366.570	351.026	519.657
4)	Vrijednosni papiri koji se drže do dospelja	2.923	3.796	5.352
5)	Vlasnički vrijednosni papiri	165	184	651
6)	Potraživanja po plaćenim vanbilansnim obavezama	0	0	6
7)	Ostali prihodi od kamata i slični prihodi	31.030	32.301	47.352
8)	UKUPNI PRIHODI OD KAMATA I SLIČNI PRIHODI	406.078	389.277	577.792
b)	Rashodi po kamatama i slični rashodi			
1)	Depoziti	108.378	104.333	145.632
2)	Uzete pozajmice od drugih banaka	14	112	0
3)	Uzete pozajmice - dospjele obaveze	0	0	0
4)	Obaveze po uzetim kreditima i ostalim pozajmicama	20.470	11.607	14.694
5)	Subordinisani dugovi i subordinisane obveznice	5.824	4.494	8.512
6)	Ostali rashodi po kamatama i slični rashodi	1.920	1.438	1.665
7)	UKUPNI RASHODI PO KAMATAMA I SLIČNI RASHODI	136.606	121.984	170.503
c)	NETO KAMATA I SLIČNI PRIHODI	269.472	267.293	407.289
2.	OPERATIVNI PRIHODI			
a)	Prihodi iz poslovanja sa devizama	21.294	19.106	33.836
b)	Naknade po kreditima	3.161	3.195	4.939
c)	Naknade po vanbilansnim poslovima	12.281	12.102	18.672
d)	Naknade za izvršene usluge	88.730	92.436	152.650
e)	Prihod iz poslova trgovanja	324	2.499	178
f)	Ostali operativni prihodi	23.418	23.501	30.287
g)	UKUPNI OPERATIVNI PRIHODI a) do f)	149.208	152.839	240.562
3.	NEKAMATNI RASHODI			
a)	Poslovni i direktni rashodi			
1)	Trošk.ispr.vrijed. riz.aktive, rezerviranja za potenc.obaveze i ost.vrijed.usklad	64.070	54.397	104.641
2)	Ostali poslovni i direktni troškovi	35.403	35.501	58.772
3)	UKUPNI POSLOVNI I DIREKTNI RASHODI 1) + 2)	99.473	89.898	163.413
b)	Operativni rashodi			
1)	Troškovi plata i doprinosa	124.146	121.419	184.319
2)	Troškovi poslovnog prostora, ostale fiksne aktive i režija	79.630	76.433	108.389
3)	Ostali operativni troškovi	44.175	46.276	67.758
4)	UKUPNI OPERATIVNI RASHODI 1) do 3)	247.951	244.128	360.466
c)	UKUPNI NEKAMATNI RASHODI	347.424	334.026	523.879
4.	DOBIT PRIJE OPOREZIVANJA	77.000	91.919	153.395
5.	GUBITAK	5.744	5.813	29.423
6.	POREZI	1.012	3.531	0
7.	DOBIT PO OSNOVU POVEĆANJA ODLOŽENIH PORESKIH SREDSTAVA I SMANJENJE ODLOŽENIH PORESKIH OBAVEZA	0	116	0
8.	GUBITAK PO OSNOVU SMANJENJA ODLOŽENIH PORESKIH SREDSTAVA I POVEĆANJE ODLOŽENIH PORESKIH OBAVEZA.	0	0	0
9.	NETO-DOBIT 4. - 6.	75.988	88.504	153.395
10.	NETO-GUBITAK 4. - 6.	5.744	5.813	29.423
11.	FINANSIJSKI REZULTAT 9.-10.	70.244	82.673	123.972

PRILOG 7

IZVJEŠTAJ O STANJU I ADEKVATNOSTI KAPITALA BANAKA U F BiH - AKTIVNI BILANS

u 000 KM

R.br.	O P I S	31.12.12.	31.12.13.	30.09.14.
1	OSNOVNI KAPITAL BANKE			
1.a.	Dionički kapital, rezerve i dobit			
1.1.	Dionički kap. iz osnova nominalnog iznosa običnih i trajnih prioriternih nekumul. dionica izdatih po osnovu novč. uplata u dionički kapital	1.185.966	1.188.094	1.213.651
1.2.	Dion. kap. iz osnova nom. iznosa običnih i trajnih prioriternih nekumul. dionica izdatih po osnovu uloženi stvari i prava u dionički kap.	12.550	12.550	12.550
1.3.	Iznos emisioh ažia ostvareh pri uplati dionica	136.485	136.485	136.485
1.4.	Opšte zakonske rezerve (rezerve propisane zakonom)	101.836	206.809	115.212
1.5. ⁵²	Ostale rezerve formirane iz dobiti nakon oporezivanja na osnovu odluke skupštine banke			344.143
1.6. ⁵²	Zadržana, neraspodijeljena dobit iz prethodnih godina i dobit tekuće godine			12.550
1.5. ⁵³	Ostale rezerve koje se ne odnose na procjenu kvaliteta aktive	309.179	362.349	
1.6. ⁵³	Zadržana - neraspodijeljena dobit iz prethodnih godina	167.825	248.901	
1.a.	UKUPNO(od 1.1 do 1.6)	1.913.841	2.155.188	2.085.248
1.b.	Odbitne stavke od 1.a			
1.7.	Nepokriveni gubici prenešeni iz prethodnih godina	120.740	112.610	122.705
1.8.	Gubitak iz tekuće godine	17.818	140.445	29.423
1.9.	Knjigovodstvena vrijednost vlastitih (trezorskih) dionica u posjedu banke	156	156	81
1.10 ⁵⁴	Iznos nematerijalne imovine u skladu sa primjenjivim računovodstvenim okvirom	52.590	41.418	41.040
1.11. ⁵	Iznos odloženih poreskih sredstava			4.698
1.12. ⁵	Iznos negativnih revalorizacijskih rezervi po osnovu efekata promjene fer vrijednosti imovine			760
1.b.	UKUPNO (od 1.7. do 1.10)	191.304	294.629	198.707
1.	IZNOS OSNOVNOG KAPITALA: (1.a. - 1.b.)	1.722.537	1.860.559	1.886.541
2	DOPUNSKI KAPITAL BANKE			
2.1.	Dionički kap. iz osnova nominalnog iznosa trajnih prioriternih kumulativnih dionica izdatih po osnovu novčanih uplata u dionički kapital	3.090	3.091	3.091
2.2.	Dionički kap. iz osnova nominalnog iznosa trajnih prioriternih kumul. dionica izdatih po osnovu uloženi stvari i prava u dionički kapital			
2.3.	Iznos opštih rezervi za pokriće kreditnih gubitaka za aktivu banke procijenjenu kao kategorija A - Dobra aktiva	211.433	215.083	224.407
2.4. ⁵²	Iznos pozitivnih revalorizacijskih rezervi po osnovu efekata promjene fer vrijednosti imovine			24.311
2.4. ⁵³	Iznos obračunate dobiti u tekućoj godini revidirane i potvrđene od strane eksternog revizora	67.243	71.984	
2.5.	Iznos dobiti za koju je FBA izdala rješenje o privremenoj obustavi raspodjele	0	0	0
2.6. ⁵⁴	Iznos subordinisanih dugova	120.264	165.473	158.655
2.7. ⁵⁴	Iznos hibridnih odnosno konvertibilnih stavki - instrumenata kapitala	0	0	0
2.8. ⁵⁴	Iznos ostalih instrumenata kapitala	65.070	1.416	1.416
2.	IZNOS DOPUNSKOG KAPITALA: (od 2.1 do 2.8)	467.100	457.047	411.880
3	ODBITNE STAVKE OD KAPITALA BANKE			
3.1.	Dio uloženog dioničkog kapitala koji po ocjeni FBA predstavlja primljenu, a precijenjenu vrijednost	0	0	0
3.2.	Ulozi (investicije) banke u kapital drugih pravnih lica koji prelazi 5% visine Osnovnog kapitala banke	3.043	2.844	3.052
3.3.	Potraž. od dionič. koji posjeduju znač. glas. pravo u banci odobrena od banke suprotno odredbama Zakona, prop. FBA i posl. polit. banke	85	0	2.421
3.4.	Velika izlaganja banke kred. riziku prema dioničarima sa značajnim glasačkim pravom u banci izvršena bez prethodne saglasnosti FBA	0	0	0
3.5.	Iznos nedostajućih rezervi za kreditne gubitke po regulatornom zahtjevu	95.720	156.866	192.450
3.	IZNOS ODBITNIH STAVKI OD KAPITALA BANKE: (od 3.1 do 3.5.)	98.848	159.710	197.923
A.	IZNOS NETO KAPITALA BANKE(1+2-3)	2.090.789	2.157.896	2.100.498
B.⁵⁴	RIZIK AKTIVE BILANSA I VANBILANSA	11.078.498	10.998.977	11.240.523
C.	POR (PONDERISANI OPERATIVNI RIZIK)	974.201	981.318	982.250
D.	PTR (PONDERISANI TRŽIŠNI RIZIK)	0	0	0
E.⁵⁴	UKUPAN RIZIK AKTIVE (B + C+D)	12.052.699	11.980.295	12.222.773

⁵² Opis pozicije je važeći od 30.09.2014. godine

⁵³ Opis pozicije je važeći do 30.06.2014. godine

⁵⁴ Opisi pozicija važe od 30.09.2014. godine, a stari opisi bili su:

1.10. Iznos nematerijalne imovine: patenti, licence, koncesije, ulaganja u: istraživanje tržišta, trgovačko ime, trgovačke znak te goodwill i sl.

2. 6. Iznos subordinisanih dugova najviše 50% iznosa Osnovnog kapitala

2. 7. Iznos hibridnih odnosno konvertibilnih stavki - instrumenata kapitala najviše 50% iznosa Osnovnog kapitala

2. 8. Iznos stavki - obaveza trajnog karaktera bez obaveze za vraćanje

B. RIZIK PONDERISANE AKTIVE I KREDITNIH EKIVALENATA; E. UKUPNI PONDERISANI RIZICI (B+C+D)

F.	STOPA NETO-KAPITALA (A/E) (% 1 dec.)	17,30%	18,00%	17,20%
----	--	--------	--------	--------

PRILOG 8

PODACI O ZAPOSLENIM U BANKAMA F BiH

R.br.	BANKA	31.12.2012.	31.12.2013.	30.09.2014.
1	BOR Banka d.d. Sarajevo	62	64	60
2	Bosna Bank International d.d. Sarajevo	247	279	303
3	Hypo Alpe Adria Bank d.d. Mostar	579	517	531
4	Intesa Sanpaolo banka d.d. Sarajevo	537	528	516
5	Investiciono Komercijalna banka d.d. Zenica	166	164	159
6	Komercijalno Investiciona banka d.d. Velika Kladuša	71	71	73
7	Moja banka d.d.Sarajevo	151	156	140
8	NLB banka d.d. Tuzla	456	442	443
9	Poštanska banka d.d. Sarajevo	85		
10	Privredna Banka d.d Sarajevo	179	177	162
11	ProCredit Bank d.d. Sarajevo	344	333	305
12	Raiffeisen Bank dd Bosna i Hercegovina	1.552	1.531	1.501
13	Sberbank BH d.d. Sarajevo	360	411	439
14	Sparkasse Bank d.d. Sarajevo	452	462	468
15	Union banka d.d. Sarajevo	183	200	200
16	UniCredit bank d.d. Mostar	1.305	1.262	1.237
17	Vakufska banka d.d. Sarajevo	230	225	225
18	Ziraatbank BH d.d. Sarajevo	171	229	244
	UKUPNO	7.130	7.051	7.006